

Danske embetsmenn og indiske eliter i kolonien Trankebar :

interaksjoner, 1777-1808

KJELL HODNE

Nr. 5, 2008

Tranquebar Initiativets Skriftserie, nr. 5, 2008

© Nationalmuseet og Kjell Hodne 2008

Hovedoppgave i historie bedømt ved Universitet i Oslo, Institutt for arkeologi, konservering og historie, forår 2007.

Forfatteren takker vejleder, professor Pamela Price.

Udgivet af

Nationalmuseets Tranquebar Initiativ

Etnografisk Samling

Nationalmuseet

Frederiksholms Kanal 12

1220 København K

Ansvarshavende redaktør

Esther Fihl, professor, dr.phil.

Medredaktør

Ulf Johansson Dahre, overinspektør, dr.

Redaktionsassistent

Stine Simonsen Puri, cand.scient.anth.

Layout

Simon Rastén

Distribution

Elektronisk form:

<http://www.tranquebar.info>

ISBN

978-87-7602-103-0 (PDF)

Forsideillustrationer

Assessor i sorteretten Dewaprien (Nationalmuseet)

English abstract

Danish civil servants and Indian elites in Tranquebar: interactions, 1777-1808

This is a study of the internal politics of the Danish colony Tranquebar in the late eighteenth and the early nineteenth century (1777-1808). The main actor is the governor, Peter Anker, who stayed in India from 1788 to 1806. In this thesis I have shown how interaction between Danish civil servants and Indian elites led to conflicts that marked colonial life through most of the period. Not only prominent Indians took part, also institutions like the colonies cast assembly, *Maga Nadu Tessatar*, was involved. The ultimate consequence of the strife had an impact on the entire population through mass actions where parts of the population at several occasions deserted from the settlement. Among the Danes it was first and foremost members of the council in Tranquebar who were involved, but also lower civil servants took part.

For the Indian elite in Tranquebar the conflicts were mainly a result of a struggle for access to economic resources through tenures and positions as *dubashes* and royal servants. The strife, however, had also social and ritual connotations. The fight stood between two groups or parties. When members of the council could not agree on how to resolve the conflicts and the strife became endemic, the reasons seem to have been complex. In an early phase there were different opinions on how to resolve the strife. However, later on, the conflicts became part of a power struggle within the council. This struggle for power can probably be attributed to Anker's policies during his first years in the colony. Anker had tried to purge the administration. One of the clearest breaches to a clean administration was the interaction between Danish civil servants and Indian elites with the aim of utilizing the colony's resources to their own advantage.

Tranquebar Initiativet

Norsk resymé

Dette er en studie av det indre politiske liv i kolonien Trankebar ved overgangen fra sytten – til attenhundretallet. Hovedaktøren er guvernør Peter Anker. I oppgaven har jeg påvist hvordan samrøre mellom danske embetsmenn og indiske eliter skapte konflikter og preget koloniens indre liv gjennom det meste av perioden. Det var ikke bare prominente indere som var involvert – institusjoner som koloniens kasteforsamling, *Maga Nadu Tessatar*, var også berørt. I ytterste konsekvens fikk konfliktene betydning for hele koloniens indiske befolkning gjennom massemønstringer hvor større deler av befolkningen forlot koloniens område.

For koloniens indiske elite skyldtes konfliktene en kamp om tilgang til økonomiske ressurser gjennom forpaktninger eller stillinger som kongelige betjenter. Striden hadde imidlertid også sosiale og rituelle implikasjoner. Tvisten kom til å stå mellom to grupperinger i den indiske befolkningen og de fleste kastene var involvert. I Trankebars råd hersket det ulike meninger om hvordan man skulle få bilagt kastekonfliktene. Rådsmedlemmene gikk ikke over ens med hverandre, og motsetningene som hersket med hensyn til kastekonfliktene utviklet seg etterhvert til å bli ledd i en maktkamp i rådet som skulle få direkte følger for maktforholdene i kolonien. Maktkampen kan trolig knyttes til Ankers politikk for å rydde opp i koloniforvaltningen under hans første år i kolonien. Et av de klareste bruddene mot en ryddig administrasjon var samrøret mellom danske embetsmenn og prominente indere som hadde for øye å utnytte koloniens ressurser til egen fordel.

Tranquebar Initiativets Skriftserie

NATIONALMUSEET

**Danske embetsmenn og
indiske eliter i kolonien
Trankebar :**
interaksjoner, 1777-1808

KJELL HODNE

Cand.philol.

Tranquebar Initiativets Skriftserie, nr. 5, 2008

Forord

Av og til fører ikke problemstillinger, som man vil belyse i en hovedoppgave, frem til et tilfredsstillende resultat. Det har vært min erfaring, og først ved tredje forsøk har jeg lykkes med å nå frem til en ferdig hovedoppgave. Takk til Pamela Price, min veileder, som alltid oppmuntret meg. Hun påpekte gjentatte ganger at det fantes mye interessant og verdifullt stoff i materialet jeg leverte til gjennomgåelse. Hun har også kommet med gode kommentarer og forslag til faglige bedringer. En takk går også til Frode Fyllingsnes og Bent Bolstad som har vært språkkonsulenter.

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
KAPITTEL 1: INNLEDNING	5
Innledning	5
Problemstilling og emne	7
Kilder og metode	9
Kolonien Trankebar	11
Koloniens administrasjon og forvaltning	13
Moral og holdninger blant embetsmennene	19
Abbestees guvernørtid	22
Befolkning og kaster	27
KAPITTEL 2: KASTEKONFLIKTENE 1787-1789	32
Innledning	32
Hendelsesforløpet	32
Bakgrunnen for kasteurolighetene	37
Konklusjon	40
KAPITTEL 3: ANKERS OPPGJØR MED EMBETSMENNENE OG INTERESSEFELLESKAPET I KOLONIEN	44
Innledning	44
Innretningen av bestyrelsen i de nye distriktene	44
Konflikten om forpaktningen av risavgiften	47
Salget av ris	49
Tollavgiftene	49
Rettspleien	50
Militæretaten og ingeniørvesenet	50
Bakgrunnen for embetsmisbruket og rådets reaksjon på Ankers politikk	52
Ankers forslag til en ny styreform og en mindre koloniadministrasjon	53
Konklusjon	58
KAPITTEL 4: PARTIKONFLIKTENE 1789-1795	61
Innledning	61
Fiskalsaken mot Suppremanina Setty	61
En ny bortrømning blir avverget	61
Urolighetene våren 1795. Anklagene mot tolken Piragasam Pulle	69
Klageskrift fra kastenes formenn til Kommercekollegiet	75
Konklusjon	76

KAPITTEL 5: SENNAPA-SAKEN.....	80
Innledning	80
Bakgrunn	80
Kommisjonens mandat og arbeid	82
Kommisjonsrapporten	83
Ankers uttalelse til kommisjonsrapporten	87
Kommercekollegiets avgjørelsen i Sennapa-saken, og avsettelsen av tolken	
Piragasam Pulle	94
Konklusjon	95
 KAPITTEL 6: UROLIGHETENE I DE FORPAKTEDE DISTRIKTENE	 97
Innledning	97
Appu Pulle-saken	97
Konklusjon	102
 KAPITTEL 7: "LE SECONDE GOUVERNEUR DE TRANQUEBAR"	 104
Innledning	104
Trankebars handel under revolusjonskrigene	104
Lichtensteins franske aner og handel på vegne av franskmennene	106
Ankers anklager mot Lichtenstein for tollsvindel og salg av sjøpass	107
En ulovlig overrett blir satt i Trankebar	109
Den franske konspirasjonen mot bestyrelsen i Trankebar	110
Konklusjon	115
 KAPITTEL 8: SENTRALADMINISTRASJONENS FORHOLD TIL	
KONFLIKTENE I TRANKEBAR	117
Innledning	117
Ankers forhold til myndighetene i København	117
Lichtensteins avreise	122
Konklusjon	124
 KAPITTEL 9: OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	 126
 ETTERORD	 133
 ANVENDT MATERIALE	 135
Primærkilder	135
Sekundærlitteratur	136
 BILAG 1 – FORTEGNELSE OVER INDISKE OG DANSKE AKTØRER	
BILAG 2 – ORDLISTE	
BILAG 2 – HANDELSBYER I INDIA PÅ 1700-TALLET	

KAPITTEL 1: INNLEDNING

Dansk kolonihistorie i Ostindia har tradisjonelt fokusert på problemstillinger som har vært interessante sett med europeiske øyne. Et eksempel er handelen mellom Danmark og deres besittelser i India. Derimot har historikerne vært mindre opptatt av den innfødte befolkningen og hvordan denne på ulike måter ble berørt av dansk kolonistyre. Man har også en tendens til å se på europeerne som aktører mens inderne i stor grad fremstilles som passive brikker. I denne hovedoppgaven har jeg til hensikt å rette litt opp i denne skjevheten.

Dette er en studie av det indre politiske liv i kolonien Trankebar ved overgangen fra sytten- til attenhundretallet. Hovedaktøren er guvernør Peter Anker som oppholdt seg i India fra 1788 til 1806. Peter Anker har den siste tiden fått en del oppmerksomhet for sine malerier fra India,¹ min fokus er derimot på den politikken han førte innad i kolonien. Hans bestyrelse medførte et brudd med den politikken hans forgjenger førte. Under den tidligere guvernøren, Peter Herman Abbestee, utviklet det seg et økonomisk interessefellesskap mellom danske embetsmenn og prominente indere i kolonien. Ved å gripe inn overfor dette samrøret, som Anker mente både var til skade for statens og de innfødtes interesser, ble Anker involvert i konflikter, hvor både dansker og indere tok del. Av den danske kolonihistorikeren Aage Rasch er den politikken Anker førte blitt betegnet som en reformpolitikk.²

Anker kan ha blitt påvirket av nye tanker om etikk og administrasjon i England hvor han oppholdt seg i lengre tid. Da han i 1786 søkte guvernørposten i dansk Ostindia hadde han en svært vellykket karriere som diplomat i England bak seg. I de kildene jeg har gjennomgått har jeg imidlertid funnet få holdepunkter som forteller noe om hans holdninger til embetsførsel og moral før avreisen til India. I journalen Anker førte under

¹ Ankers kunstneriske virksomhet er bl.a. beskrevet av: Klausen, Arne Martin: Peter Anker: en norsk maler i India i 1790-årene. *Kunst og kultur*, 55 årg (1792), 1-32 ; Struwe, Kamma: Guvernør Peter Ankers Indienbilleder, *Universitetets Etnografiske Museums Årbok*, 1968, 7-14; Hysing, Dorthea: *Generalmajor Peter Anker: En samling indiske prospekter i Etnografisk museum*. Hovedoppgave i kunsthistorie, Universitetet i Oslo, 1998.

² Rasch 1967, s. 153.

reisen til Trankebar forteller han om sitt første møte med en yrkesgruppe som hadde stor innflytelse i kolonien, de såkalte dubashene eller tolkene.³ Siden knapt noen av de danske embetsmennene behersket det lokale språket tamil var de helt avhengige av tolker for å utføre både private og offentlige gjøremål. Anker ble ved ankomsten til kolonien med skipet Johanne og Maria oppsøkt av en rekke av koloniens indiske innbyggere som ønsket å gå i hans tjeneste. Som svar på spørsmål fra Ankers side om hva de forlangte i lønn ble han fortalt at de krevde lite og til og med gladelig påtok seg stillingen uten vederlag. Stillingen som dubash gav i seg selv innehaveren en rekke fordeler. Ankers reaksjon var å gi uttrykk for at slik ville det ikke komme til å bli under hans bestyrelse av kolonien.

Fokuset i denne fremstillingen ligger i og for seg ikke på Ankers opprydding i koloniadministrasjonen. Ankers ”reformer” blir bare omtalt i den grad det kaster lys over det politiske spillet i kolonien. Mitt anliggende er den politiske aktiviteten blant danske embetsmenn og indiske eliter som fulgte i kjølvannet av Ankers politiske og administrative avgjørelser.

Peter Anker var født inn i det norske storborgerskapet.⁴ Faren, Erik Anker, var forretningsmann og industridrivende, og moren kom fra den kjente Tank-familien. I tråd med tidens dannelsesideal ble Peter Anker sammen med sin tre år yngre bror, Carsten Anker, i 1760 sendt på en utenlandsreise som ledd i utdannelsen. I Paris studerte Peter Anker arkitektur og i Freiberg mineralogi, men det var spesielt oppholdet i England som skulle få betydning for hans senere livsløp. Her lærte han seg det engelske språk og tilegnet seg kunnskaper om engelske samfunnsforhold, tankegang og politikk. Senere skulle Anker slå inn på en diplomatisk karriere. I 1773, da han ble utnevnt til konsul i den engelske havnebyen Hull, fikk han igjen anledning til å ta opp kontakten med England. Anker arbeidet med hell for den norske trelasthandelens interesser som på denne tiden stod overfor store problemer. Etter tre år i Hull ble Anker overflyttet til London hvor han som konsul ble stilt overfor enda større utfordringer. Under svært vanskelige forhold for den nøytrale skipsfarten under den amerikanske frihetskrigen,

³ RA. PA 86, pk. 15. Peter Ankers journal over reisen til Trankebar.

⁴ Nielsen 1871, ss. 275 ff.

maktet Anker på en dyktig måte å ivareta den danske handelens interesser. Som en påskjønnelse og anerkjennelse for sin innsats mottok han etter fredsslutningen i Versailles gullmedaljen pro meritis og ble i 1784 utnevnt til generalkonsul i Storbritannia.

I følge Feldebæk var bakgrunnen for at Anker søkte seg ut til de fjerntliggende danske besittelsene i Østen at han under sitt opphold i England pådro seg en betydelig gjeld.⁵ Et Indiaopphold bar i seg et løfte om å kunne rydde opp i de økonomiske problemene. London, hvor Anker var stasjonert som konsul fra 1777, var såvel en av verdens fremste handelsmetropoler som sete for det Engelske ostindiske kompani. Mens han bodde her møtte Anker engelskmenn som under sitt opphold i India hadde opparbeidet seg betydelige formuer – de såkalte Nabobene. Også dansker vendte hjem fra India som velstående menn.

Problemstilling og emne

Som tittel på min hovedoppgave har jeg valgt: ”Danske embetsmenn og indiske eliter i kolonien Trankebar : Interaksjoner, 1777-1808”. Beskrivelsen er begrenset til årene 1777 til 1808, dvs. fra Trankebar kom under statlig styre til kolonien ble okkupert av engelskmennene under Napoleonskrigene.

Mye av oppgaven baserer seg på det omfattende og rikholdige kildematerialet Peter Anker har etterlatt seg. Arkivmaterialet kaster ikke minst lys over Trankebars indre liv og de problemene Anker stod overfor i forhold til koloniadministrasjonen og den indiske befolkningen. Gjennom nesten hele perioden var guvernøren involvert i konflikter med underordnede embetsmenn og deres tolker eller dubasher. Fra tid til annen hersket det misnøye og uro blant grupperinger i den indiske befolkningen. Dette førte ved enkelte anledninger til at en større eller mindre del av Trankebars mannlige befolkning forlot kolonien.

⁵ Feldebæk 1980, s. 178.

Innen dansk kolonihistorisk forskning har man forklart de mange konfliktene Anker var involvert i med at han førte en reformpolitikk. Konfliktene var et resultat av at Anker slo ned på korrupsjon, tjenesteforsømmelser og vanstyre innen koloniadministrasjonen. Tradisjonelt har opprinnelsen til disse konfliktene blitt forklart med at Anker utfordret koloniens europeiske og indiske elite kort tid etter sin ankomst til Trankebar. Historikeren Aage Rasch fortolker således konflikten som et resultat av at Anker slo ned på det økonomiske interessefellesskapet mellom embetsmenn i rådet og deres dubasher.⁶ Sentralt stod finansråden, Thomas Christian Walter, som i samarbeid med sin dubash, Suppremannia Setty, utbyttet og undertrykket befolkningen. Dette førte til at en større del av de innfødte ved to anledninger forlot kolonien. Professor Ole Feldbæk har en lignende forståelse av bakgrunnen for konfliktene.⁷ Han er imidlertid langt mer kritisk til Anker og hevder at han i likhet med sine samtidige ikke var spesielt fintfølede i sin atferd.⁸

Relativt nylig har historikeren Niels Brimnes kastet nytt lys over bakgrunnen for urolighetene i kolonien.⁹ Brimnes fortolker primært konflikten som uttrykk for en maktkamp innen den indiske eliten om fordelaktige posisjoner som dubasher for de danske embetsmennene. Stillinger som blant annet ga tilgang til lukrative forpaktninger. Den tradisjonelle fortolkningen av konflikten betegner Brimnes som etnosentrisk, og han velger å la være å undersøke hvorvidt danske embetsmenn var involvert.

Mens Brimnes fremstilling er begrenset både med hensyn til innfallsvinkel og periode, skildrer Rasch og Feldbæk hele tiden Anker oppholdt seg i Trankebar. Feldbæk hevder imidlertid med sin handelshistoriske tilnærming at forholdet mellom dansker og indere stort sett var uproblematisk. Rasch går mer inn i konfliktene, men fremstillingen er beskrivende. Hovedvekten i behandlingen av stoffet legges på Ankers første år i Trankebar. Dette sammenfaller med Ankers oppgjør med den tidlige makteliten og hans opprydding i koloniadministrasjonen.

⁶ Rasch 1967, s. 131.

⁷ Feldbæk 1980, s. 181.

⁸ Feldbæk 1980, s. 179.

⁹ Brimnes 1993, s. 646 f.

Av ovennevnte går det frem at det tidligere ikke har blitt gjort en analytisk og sammenhengende fremstilling av interaksjonen mellom indiske eliter og danske embetsmenn gjennom hele perioden. På bakgrunn av Brimnes artikkel, og etter gjennomgang av det omfattende arkivmaterialet Anker har etterlatt seg, mener jeg dette kan være fruktbart. Min tese er at man har undervurdert de indiske elitenes innflytelse på koloniens styre. Jeg ønsker imidlertid også å ta for meg de danske embetsmennenes rolle, og hvordan alliansene mellom danske embetsmenn og fremstående indere kom til å dominere styre og stell i kolonien. Det er også mulig at Ankers ideer om en bedre etikk i offentlige saker førte til at det ble skapt nye typer av allianser mellom danske og indiske eliter og at det oppstod nye typer konflikter som en følge av dette.

Temaet åpner for en rekke problemstillinger. Hva var bakgrunnen for interaksjonen mellom de to partene; hvordan kom interaksjonen til uttrykk; hvordan påvirket interaksjonen befolkningen, og hvordan påvirket den maktforholdene i kolonien?

Kilder og metode

De mest betydningsfulle arkivene som hovedoppgaven bygger på finner man i Riksarkivet i Oslo. Det viktigste er Privatarkiv 86 (Eidsvollbygningens arkiv). Dette inneholder blant annet Peter Ankers kopibøker med brev til Kommercekollegiet, hans private innberetninger, klager som ble fremsatt mot Peter Anker m.m. I privatarkiv nr. 3 finner man brev m.v. fra, til og angående Peter Anker, vesentlig fra guvernørtiden i Ostindia. Depositum: familien Anker inneholder brev mm. vedrørende Peter Anker 1790-1806.

Ankers rapporter til Kommercekollegiet forteller mye om Anker som embetsmann og de utfordringene han møtte som guvernør. Ikke minst omhandler de bakgrunnen for de mange konfliktene med underordnede embetsmenn og partikonfliktene i kolonien. Anker hadde ingen tidligere erfaring som koloniembetsmann da han tiltrådte som guvernør, noe hans rapporter de første årene bærer preg av. Dette har jeg hatt i tankene når jeg leste dem.

Ankers brev til broren Carsten Anker og finansministeren Ernst Schimmelmann viser hvordan han fremtrer i sin private korrespondanse. Brevene inneholder få private opplysninger og omhandler først og fremst Ankers arbeid som guvernør. I kraft av sin stilling som guvernør hadde Anker både et stort ansvarsområde og tilgang til en stor mengde med informasjon. I brevene kommer det frem ting som ikke vil kunne avdekkes gjennom offisielle kilder. Noen av opplysningene Anker gir til sin bror Carsten er så sensitive at de er kodet. Det sier seg selv at en del av denne informasjonen er vanskelig å få bekreftet gjennom offisielle kilder. Noen av opplysningene er åpenbart basert på rykter, andre på bare en kilde. Brukt med varsomhet er det imidlertid ingen tvil om at disse kildene utdyper og kaster nytt lys over emnet.

Kildematerialet omfatter også kommisjonsakter, uttalelser og brev knyttet til partikonfliktene. Av spesiell interesse er den såkalte Sennapa-saken hvor det ble rettet alvorlige anklager mot guvernør Anker og hans fremste indiske medarbeider, tolken Piragasam Pulle. Begivenhetene, som førte til at det ble nedsatt en kommisjonsdomstol, hadde sin bakgrunn i den pågående maktkampen mellom ulike interessegrupper i kolonien.

Ved Riksarkivet i København har jeg benyttet meg av journalsakene til Kommercekollegiets ostindiske sekretariat. Arkivet inneholder størsteparten av korrespondansen som ble sendt fra Ostindia i perioden fra 1777. De fleste brevene sendt fra Peter Anker fant jeg også i hans kopibøker ved Riksarkivet i Oslo. Innholdet av brevene i kopibøkene og de offisielle brevene er stort sett identiske.

Av arkivmateriale som ikke er brukt er blant annet korrespondanse fra ulike departementer i København til rådet og guvernøren i København. Dette omfatter forestillinger, forordninger, instruksjer og resolusjoner. Jeg har heller ikke benyttet meg av rådets resolusjonsprotokoller. Dette kunne til en viss grad ha vært ønskelig, men har ikke vært mulig siden emnet for hovedoppgaven har vært så bredt anlagt. Tiden har ikke strukket til. For å fylle lakunene har jeg benyttet litteratur som bygger på dette kildematerialet. Jeg vil her spesielt nevne de danske historikerne Kay Larsen, Aage Rasch og Ole Feldbæk. Kay Larsen ga i 1907 ut verket *De dansk-ostindiske koloniers*

historie.¹⁰ Perioden hovedoppgaven dekker er behandlet i første bind av verket- ”Trankebar”. Det samme gjelder for bind 7 av verket *Vore gamle tropekolonier*, skrevet av Aage Rasch.¹¹ Dette ble regnet som standardverket over dansk kolonihistorie inntil Politikens forlag i 1980 ga ut et nytt verk: *Danmarks Historie – uden for Danmark*. I dette verket skriver Ole Feldbæk om koloniene i Asia.¹²

Kolonien Trankebar

Trankebar var hovedsete for de danske kolonibesittelsene i Ostindia. Til tross for sin beskjedne størrelse var kolonien størst av de danske støttepunktene i India. Landområdet var på omkring 50 kvadratkilometer og lå på sydøstkysten i fyrstedømmet Tanjore. Fra syd til nord strakte kolonien seg omkring 15 km langs Coromandelkysten, mot vest rundt trekvart mil inn i innlandet. Området var fruktbart og godt egnet for risdyrking. Tanjore var rikt på elver, og en av elven Caverys munningsarmer rant ut i havet ved Trankebar.

Fram til 1777 var Trankebar under bestyrelse av ulike danske handelskompanier. Etableringen av kolonien i 1620 må ses på bakgrunn av europeisk ekspansjon og kolonialisme i oversjøiske områder som tok til allerede på slutten av 1400-tallet. Da danskene etablerte seg i India var det med tanke på selv å få del i den profitable handelen med ostindiske varer. Ved siden av Trankebar, ble også en rekke andre danske støttepunkter for handelen etablert. Det viktigste var Serampore som lå i Bengalen. De danske kolonibesittelsene opplevde, under styre av ulike danske handelskompanier på 16- og 17-hundretallet, en omskiftelig og til tider usikker tilværelse.

Den eneste eksportvaren av betydning som ble produsert på Trankebars territorium eller i distriktene omkring var bomullstøyer. Andre varer som var etterspurt i Europa måtte skaffes til veie fra andre deler av India eller Asia. Da staten i 1777 overtok Trankebar

¹⁰ Larsen 1907.

¹¹ Rasch 1967.

¹² Feldbæk 1980.

fra Asiatisk kompani, var ikke fremtidsutsiktene for kolonien de beste.¹³ Til tross for høykonjunktur for den danske handelen i årene som fulgte, som følge av den amerikanske uavhengighetskrigen, fortsatte trenden mot at Trankebar mistet mer og mer av sin betydning for handelen på Europa til fordel for Serampore. Krigshandlingene i Sydindia mellom engelskmennene og franskmennene og deres indiske allierte bidro til denne utviklingen. Produksjonen av bomullstøyer og handelen på halvøya ble satt langt tilbake. Følgene av dette merket man i lang tid etterpå. Større konsekvenser for danskenes handel på lengre sikt var det at engelskmennenes militære og politiske innflytelse i regionen var blitt betydelig styrket. Danskene ble avhengige av oppkjøp av bomullstøyene fra engelske forretningsforbindelser. Disse hadde tidligere blitt levert av indiske leverandører. Nettopp i disse årene skjerpet imidlertid det engelske ostindiske kompaniet sin politikk for å hemme dette handelssamkvemmet, som både var ulovlig og skadelig for dets handel. Danskene, og da spesielt Asiatisk kompani, var avhengig av eksporten av bomullstøyer for å kunne opprettholde sin handelsvirksomhet på Coromandelkysten. Følgen av denne utviklingen ble at Asiatisk kompani nedla sitt faktori i Trankebar i 1796.

Trankebar fikk heller aldri noen større betydning for den private danske handelen på Europa. Da handelen ble frigjort i 1772 forventet man at de private handelsmennene skulle benytte seg av de danske besittelsene. Dette skjedde imidlertid ikke for Trankebars vedkommende. Kolonien lå avsides til og hadde liten betydning både som oppkjøpssted for bomullstøyer og marked for europeiske varer. De private danske skipene valgte derfor heller å utføre handel i de engelske sjøstedene på Coromandelkysten og i Bengalen.

¹³ Hvis man ønsker en grundig og fullstendig fremstilling av Trankebars handelshistorie i perioden oppgaven omhandler kan man gå til: Feldbæk, Ole: *India Trade under the Danish flag 1772-1808*. Lund 1969.

Koloniens administrasjon og forvaltning

Størsteparten av Trankebars indiske innbyggere merket neppe noen stor forskjell som en følge av at staten overtok styret av kolonien. Man valgte stort sett å videreføre styreformene, avgiftssystemet og rettspleien som var etablert under Asiatisk kompanis bestyrelse. Koloniens øverste styre ble lagt i hendene på et råd. I dette førte guvernøren forsetet, mens rådet forøvrig bestod av en finansråd, en justitiarius og en sekretær. I 1787 fikk også den øverste sjefen for de militære styrkene sete i rådet, noe som skulle få stor betydning for guvernørens stilling. Guvernøren hadde tidligere kunnet ta beslutninger på egen hånd, nå måtte han i praksis bøye seg for flertallet i rådet.¹⁴

Foruten rådet bestod administrasjonen av 20 europeiske embetsmenn og et enda større antall indiske betjenter.

Rådets medlemmer utgjorde eliten blant koloniens embetsmenn. De hadde stor innflytelse innenfor sitt ansvarsområde og kunne innvirke på rådets beslutninger. Deres status ga seg også utslag i inntekter som de andre embetsmennene bare kunne drømme om. De var uten sammenligning de best lønnede av embetsmennene – mens guvernørens gasje var på 3 000 rd. i året, kunne en kopist til sammenligning ikke regne med mer enn 150 rd. I tillegg kunne rådsmedlemmene regne med biinntekter.

Enkelte av koloniens øvrige sivile embetsmenn kunne gjøre seg håp om å bli medlem av rådet. Det utviklet seg nemlig raskt en praksis hvor ledige stillinger ble fylt av folk som allerede var ute i India. Hadde man først oppnådd å komme ut av kopistenes rekke, kunne man regne med å avansere. Enkelte stillinger krevde riktignok juridisk utdannelse, men mot slutten av 1700-tallet hadde de fleste av de unge mennene som kom ut til India som kopister denne kvalifikasjonen. Ved forfremmelse virker det som man i større grad la vekt på ansiennitet enn dyktighet.¹⁵

¹⁴ Rasch 1967, s. 84 f.

¹⁵ Rasch 1967, s. 109.

Guvernøren var øverstbefalende for koloniens militære styrke og tok hånd om koloniens utenrikspolitikk. Trankebar var en befestet by med et fort kalt Dansborg. Garnisonen som var stasjonert her bestod av et infanteri- og et artillerikompani med europeiske soldater, som samlet utgjorde en styrke på 160 mann. I tillegg fant man flere kompanier med indiske soldater eller sepoyer.

Finansråden var koloniens øverste finansielle embetsmann. Under hans forvaltning stod blant annet innkrevingen av en rekke avgifter som den indiske befolkningen måtte svare til staten. Viktigste av disse var avgiften på ris og andre landbruksprodukter, som vanligvis utgjorde statens viktigste inntektskilde. Andre betydelige avgifter var landtollen og sjøtollen. Toll på forbruksvarer ble innkrevd ved Storporten i Trankebar by og i landsbyene. Ved byporten ble også varer som skulle eksporteres fortollet: i likhet med sjøtollen varierte inntektene fra denne avgiften sterkt med konjunktorene for handelen. På kornmålingen hvilte det en forbruksavgift som representerte en ikke ubetydelig inntekt. I tillegg kom statens monopoler på handel med brennevin og andre nytelsesmidler og på myntveksling. Foruten disse avgiftene fant man en rekke andre mindre avgifter.

For å inndrive avgiftene benyttet man seg i utstrakt grad av indiske forpaktere som ble tilstått oppkrevingen etter auksjon. Å overlate dette til indiske betjenter hadde man dårlig erfaring med. De danske embetsmennene mente at de innfødte skatteinnkreverne som regel ikke var til å stole på, og det fantes knapt europeere som i tilstrekkelig grad behersket det lokale språket tamil for å kunne kontrollere dem. Å benytte seg av monopol- og landforpaktere for å inndrive avgiftene kunne nok ha ulemper, men for staten innebar systemet forutsigbarhet.

For å lede arbeidet med jordbruket i kolonien var det ansatt en betjent eller overmaniagar. Han skulle ha oppsikt med dyrkingen av jorda og vanningsystemet og stod direkte under rådet. I den enkelte landsby var det ansatt en maniagar med de samme oppgavene. Dyrkingen av jorda var med andre ord sterkt regulert, noe som skyldtes at man ikke så på bøndene eller moradorene som selveiere. Moradorene ble

derimot sett på som festebønder eller statsbønder. Avgiftene moradorene betalte til staten var høye.¹⁶ Av risavlingen gikk i gjennomsnitt 66 % til staten.

Hvor umyndiggjort bøndene var går også frem av skjøtene. Disse beskrev detaljert hvordan jorda skulle dyrkes og avgiftene som skulle betales. De fleste av skjøtene var fra eldre tid og ofte unøyaktige. Dette førte til misbruk og også til konflikt mellom bøndene.

Rettspleien var under ledelse av justitiarius. Danskene unngikk, i likhet med andre europeiske kolonimakter i India, i størst mulig grad å blande seg inn i indernes rettspleie. I Trankebar hadde man derfor to underretter. I Sorterett, hvor det med unntak av en dansk observatør bare satt indere, ble saker mellom indere behandlet. I Byretten dømte byfogden i saker mellom europeere. Rådets medlemmer utgjorde en Overrett som fungerte som appellinstans for de to underrettene i visse tilfelle.

Sorterett var sammensatt av providitøren, tolken, en skriver og seks assessorer. Alle dommer i Sorterett skulle forelegges rådet. Rådet kunne, hvis det fant Sorteretts dommer åpenbart urettferdige, omgjøre dem og straffe sorterettsassessorene. Almennelige politisaker kom ikke for Sorterett, men ble avgjort av providitøren og tolken alene. På samme måte var saker som angikk religiøse seremonier, familierettslige forhold og arvesaker unntatt fra Sorteretts ansvarsområde. Stridsspørsmål av denne typen ble det overlatt til kaste- og landsbyrådene å avgjøre. Man fant også en kasteforsamling for hele kolonien som ble kalt Maga Nadu Tessatar. Trolig har også denne fungert som et organ for konfliktløsning.

Det var åpenbart et ganske høyt antall personer som hadde myndighet til å håndheve lov og rett. I følge Anker hadde de indiske betjentene fra providitøren til maniagarene, myndighet til å arrestere og avstraffe forbrytere – deres autoritet var imidlertid begrenset.¹⁷

¹⁶ Rasch 1967, s. 23.

¹⁷ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1805, nr. 340. P. Anker til Kommercekollegiet, 16.01.1803.

I en særstilling fant man de såkalte visiadorene. Stillingene var arvelige og de ble utnevnt av rajahen av Tanjore. De mottok imidlertid lønn av danskene og hadde også krav på en viss avgift fra bøndene og huseierne i kolonien. For disse midlene var de pliktig til å ansette og lønne en del betjenter. Til stillingen som visiadør hørte oppgaven med å vokte koloniens grenser, og man hadde en nord -og en sydvisiadør.

Visiadøren spilte også en rolle innenfor rettspleien i kolonien.¹⁸ Han var forpliktet til å opprettholde ro og orden og hadde erstatningsansvar ved tyverier blant de indiske innbyggerne. I følge skikk og bruk var visiadøren pålagt å anholde forbrytere eller folk på bakgrunn av mistanke, avhøre dem og eventuelt ved hjelp av straff finne sannheten. Dette siste var, i følge Anker, moderert i de europeiske koloniene. Ikke desto mindre var det alminnelig misnøye med visiadorenes rettsutøvelse. Koloniadministrasjonen våget imidlertid ikke å fjerne institusjonen på grunn av forholdet til Tanjore.

Visiadøren stod under guvernøren og måtte følge guvernørens ordre.¹⁹ Når det oppstod uorden undersøkte visiadøren hva som hadde skjedd og rapporterte tilbake til guvernøren hva han hadde funnet ut. Guvernøren bestemte deretter hvilke skritt som måtte tas, eventuelt tok han saken opp i rådet.

De indiske embetsmennene eller betjentene kunne bare strebe etter å få lavere stillinger i forvaltningen, men også blant dem fant man et hierarki hvor lønningene varierte betraktelig. Størst prestisje knyttet det seg til stillingen som providitør. Foruten å lede Sorterett og den indiske politiretten ivaretok providitøren en rekke oppgaver. Blant annet foretok han alle rådets innkjøp og utsalg.

I sitt arbeide disponerte koloniadministrasjonen over tre tolker – en tamilsk, en persisk og en mahrattisk. Den tamilske tolken var høyest lønnet og trolig også den som ble mest benyttet. Befolkningen i Trankebar talte tamil og ettersom det knapt fantes danske embetsmenn som behersket språket var man helt avhengig av tolker når man skulle

¹⁸ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

¹⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

forholde seg til de innfødte. Den tamilske tolken ble blant annet brukt ved avhør i retten og ved alle kunngjøringer til befolkningen.

Guvernøren og rådet i Trankebar stod ansvarlig overfor Kommercekollegiet i København. Kommercekollegiet var sentralforvaltningsorgan for handels-, sjøfarts – og industriforhold. I saker som angikk rettspleien og kirken skulle også Danske Kanceli bli hørt. Saker som angikk Ostindia ble behandlet ved det ostindiske kontoret, som lå under Kommercekollegiets tyske sekretariat. I perioden 1781 til 1797 var Heinr. Fr. Schlegel sjef for det tyske sekretariatet. Fra 1797 til 1803 var han kommittert i kollegiet. En annen embetsmann med stor innflytelse i Kommercekollegiet og i behandlingen av indiske saker var finansministeren, Ernst Schimmelmann. Schimmelmann var svært interessert i kolonispørsmål. Familien hadde økonomiske interesser i den ostindiske handelen og eide plantaser på de vestindiske øyene.

Når danskene i det hele tatt etablerte kolonier og handelsstasjoner i India, og senere valgte å opprettholde sitt nærvær der, var det av hensyn til handelen og utsiktene for å gjøre en profitt på denne. Men områdene som på denne måten kom under dansk styre skulle også administreres. På grunn av den store befolkningstettheten levde det ikke mindre enn rundt 24 000 indere i Trankebar,²⁰ som alle stod under dansk styre og rettspleie. Foruten Trankebar by, fant man 13 landsbyer av ulik størrelse. De største, Tillali og Poreiar, hadde henholdsvis 3 307 og 5 172 innbyggere i 1790.

Danskene utgjorde et lite mindretall i kolonien, og det var ikke alltid enkelt for koloniadministrasjonen å opprettholde ro og orden i kolonien. Den indiske befolkningen utgjorde ikke en homogen gruppe, og det oppstod av og til konflikter av rituell, sosial eller økonomisk art mellom ulike kaste grupper. I tillegg kom en særegenhet i forholdet mellom kastene, som man bare fant i Sydindia, nemlig oppdelingen i høyre- og venstrehåndskaster. Mange forskere har søkt å finne en forklaring bak todelingen, noe som ikke har vært enkelt siden denne har kommet til uttrykk på så mange og uensartede måter opp gjennom tidene. I følge Arjun Appadurai skyldtes dette en formell egenskap

²⁰ Rasch 1967, s. 13. Folketellingen fra 1790.

bak todelingen.²¹ Denne har fungert som et kulturelt hjelpemiddel for å integrere avvikende og konkurrerende ideer, grupper eller skikker, slik at dette ikke skulle hindre samfunnet fra å funksjonere skikkelig. Todelingen har derfor kommet til uttrykk når samfunnet har vært utsatt for større konflikter eller påkjenninger, og dets historie består av en rekke tilfeller av konflikter og konkurranse.

Oppstod det misnøye i befolkningen eller blant befolkningsgrupper hadde de innfødte et svært effektivt og virksomt maktmiddel overfor de danske kolonimyndighetene. Man kunne forlate kolonien og slå seg ned på fremmed territorium. Herfra kunne man så stille krav for å vende tilbake. Det gjorde det ikke enklere for danskene at spesielt håndverkere og kjøpmenn var ettertraktet i de europeiske nabokoloniene. Overfor en sånn utfordring mot danskernes autoritet måtte som regel koloniadministrasjonen gi tapt, og langt på vei innfri de kravene som ble stilt. Maktutøvelse var et lite effektivt virkemiddel. Dette gjaldt spesielt for danskene i Trankebar. Koloniens areal var lite, og befolkningen kunne i løpet av kort tid forflytte seg utenfor dansk jurisdiksjon. Danskernes maktmidler var også begrenset i forhold til de andre europeiske kolonimaktene. De militære styrkene var små, og danskene stolte ikke på de indiske soldatene eller sepoynes lojalitet i slike situasjoner. Å true med å beslaglegge eiendom kunne bare brukes overfor sentrale aktører og var et virkemiddel som måtte brukes med varsomhet.

Danskene var ikke alene blant de europeiske kolonimaktene om å oppleve at befolkningen eller befolkningsgrupper forlot koloniens territorium. For enkelthets skyld vil jeg heretter kalle slike hendelser for ”bortrømninger”. Som regel skyldtes disse hendelsene konflikter mellom høyre- og venstrehåndskastene.²² Konflikter av denne art var ganske utbredt i Sydindia på 1700-tallet. En slik situasjon inntraff i Trankebar i 1778, og i 1787 hadde det samme skjedd i Madras, Goudelour, Karikal og Negapatnam.

Som vi har sett utgjorde todelingen en formell struktur som kunne romme ulike motsetninger og grupper. Allikevel er det et gjennomgående trekk at høyrehåndskastene var knyttet til jordbruket og handel knyttet til landbrukssamfunnet, mens man blant

²¹ Appadurai 1974, s. 216 f.

²² Brimnes 1993, s. 645 f.

venstrehåndskastene fant håndverkere og handelsmenn som var mer knyttet til en markedsorientert økonomi.²³ Den europeiske tilstedeværelsen i koloniene langs kysten har trolig bidratt til å øke konfliktnivået mellom de to gruppene.²⁴ Europeerne var først og fremst opptatt av handelsvirksomhet og det er derfor nærliggende å tro at de favoriserte håndverkere og handelsmenn på bekostning av jordbrukskaster med høyere anseelse.

Moral og holdninger blant embetsmennene

Tiden rundt 1800 var en overgangsperiode hvor normer og krav til embetsmennene, både i de danske besittelsene og i Britisk India, endret seg. Mens embetsmisbruk og pliktforsømmelser florerte blant embetsmennene før 1808, var den danske koloniadministrasjonen stort sett hederlig og til å stole på i tiden etter 1815.²⁵ I Ankers samtid var Ole Bie, sjefen for den danske losjen i Serampore, Ankers rake motsetning. Om Bie skriver Feldbæk at en epoke var slutt ved hans død i 1805:

Hverken i den danske kolonadministration eller i Britisk Indien var der længere plads for folk som Bie, for hvem egne interesser klart gik forud for kompagniets og statens, og for hvem der ikke eksisterede noget skel mellem deres aktiviteter som privatpersoner og som embetsmenn. I virkeligheden var denne epoke allerede sluttet før Bies død²⁶

Endringen av moral og holdninger innen den danske koloniadministrasjonen må ses innenfor rammen av samfunnsutviklingen i hjemlandet.²⁷ I løpet av 1700-tallet skjedde det en utbygging og profesjonalisering av sentraladministrasjonen i Danmark. Embetsmennene ble bedre skolert, og innføringen av juridisk embetseksamen ved universitetet i København i 1736 skulle på sikt få stor betydning for administrasjonens kvalitet. Den egentlige byråkratiske tradisjon ble imidlertid først utformet i første

²³ Brimnes 1993, s. 645.

²⁴ Brimnes 1993, s. 646.

²⁵ Rasch 1967, s. 226 f.

²⁶ Feldbæk 1980, s. 176.

²⁷ Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie, b. 9 og 10. København 1982.

halvdel av 1800-tallet. Sakene ble nå sikret en ensartet, saklig og formell korrekt behandling. Samtidig skjedde en styrket kontroll over lokaladministrasjonen.

Det er også grunn til å se nærmere på samfunnsutviklingen i England i annen halvdel av 1700-tallet, og det som skjedde i britisk India på denne tiden. Ankers karriere som embetsmann tok til i England i 1773, og her skulle han tilbringe de neste femten årene før han tiltrådte som guvernør i Ostindia. Det er derfor grunn til å tro at hans holdninger og personlige moral var preget av engelske verdier.

I England innebar den industrielle revolusjonen, som for alvor tok til fra 1780-årene, store sosiale forandringer, som på sikt skulle forandre hele det engelske samfunnet.²⁸ I Pitts første år som statsminister ble de første administrative reformene gjennomført. Dette innebar starten på en lang utvikling hvor man gikk bort fra det gamle samfunnets paternalisme. Nye idealer vant innpass etterhvert som klassesamfunnet vokste frem. De nye entreprenørene og industrialistene krevde en effektiv administrasjon. Det samme var tilfelle med den lille, men innflytelsesrike profesjonelle klassen.

I Britisk India lå man på mange måter i forkant av denne utviklingen. Allerede i de siste tiårene av 1700-tallet skjedde det store forandringer innen koloniadministrasjonen. Nabobene og de store formuenes tid var ugjenkallelig forbi omkring 1780, og i tiden som fulgte skulle en profesjonell og dyktig embetsmannsklasse – Indian Civil Service – gradvis vokse frem med nye moralske normer. Mange forklaringer er blitt gitt på dette, her skal bare nevnes en. I sin bok *Fortune and Integrity*, antyder Pamela Nightingale en sammenheng mellom de nye normene og fremveksten av en stadig større og mer betydningsfull middelklasse i England.²⁹ Etterhvert som denne klassens innflytelse i det engelske samfunnet vokste, brakte den med seg merkantile normer som ærlighet, flid og redelighet inn i offentlig tjeneste. Nightingales bok er basert på dagboken til en ung engelsk koloniembetsmann som senere tok tjeneste hos Naboben av Arcot.

²⁸ Cohen 1941; Perkin 1969.

²⁹ Nightingale 1969.

Uten å spekulere i de bakenforliggende årsakene til disse forandringene kan man peke på helt konkrete tiltak som ble iverksatt av engelskmennene for å rydde opp i koloniforvaltningen.³⁰ Handel og administrasjon ble skilt fra hverandre som egne profesjoner – man fikk valget mellom å være handelsmann eller administrator. Lønningene ble hevet betraktelig m.m., og etterhvert utviklet det seg en korpsånd. Disse tiltakene var i seg selv preventive mot embetsmisbruk. I forbindelse med dette er det interessant å trekke en sammenligning av lønningene til danske og engelske koloniembetsmenn. Danskene var atskillig dårligere lønnet. En uttalelse i en rapport til Anker skrevet i juli 1790, fra embetsmannen Christian V. Duntzfelt, er i så måte klargjørende. Om lønningene til de danske embetsmennene i Serampore skrev han:

Jeg troer at den bedste Politique er at betale Betjenterne vel, eller i det mindste saa meget at de kan leve anstændige. Stedets nærværende forfatning er desværre saaledes at man maa enten blive Prakker eller Bedragere, naar man ikke har egne Resourcer. Ved Handelen veed enhver at ingen kan fortjene noget her paa Stædet undtagen han har Midle³¹

I følge Rasch bedret det ikke situasjonen at kvaliteten på de danske koloniembetsmennene i India var usedvanlig dårlig, og at de naturlig nok sammenlignet sine økonomiske betingelser med de langt bedre betalte engelske koloniembetsmennene.³² Det er derfor ikke til å undre seg over at de danske embetsmennene kunne la seg friste til å benytte seg av ulovlige, men allment aksepterte midler for å skaffe seg ekstrainntekter. I tillegg kom også en del faktorer som var spesielle for livet i India. Det var uforholdsmessig dyrt å leve der. Europeiske varer, som ble sett på som uunværlige for europeerne, var dyre. I tillegg var det forventet av de danske koloniembetsmennene at de opprettholdt et visst levesett. Til slutt må det legges til at livet i India kunne være hardt og kjedsommelig, og den intense heten i sommerhalvåret fremmet neppe arbeidsinnsatsen blant danskene.

³⁰ Blunt 1937.

³¹ RA. PA 86, pk. 9. V. Duntzfelt til P. Anker, 05.07.1790.

³² Rasch 1967, s. 115 f. og s. 194.

Det må også nevnes at man i India møtte en kultur hvor gaver eller bestikkelser var vanlig dersom man ville oppnå en tjeneste.³³ I India var det en eldgammel tradisjon at en person som ønsket en tjeneste fra en av høyere rang, ga en gave (nazr). Dette ble ikke sett på som en bestikkelse, men snarere som en form for offer. I britisk India ble skikken utnyttet på det groveste av koloniembetsmennene og først gjennom to parlamentslover fikk man bukt med det verste misbruket. Den siste loven, The India Act av 1784, gjorde praksisen straffbar da det ble ansett for å være utpressing.

Man kan heller ikke uten videre overføre dagens normer og anvende disse på datidens. Kommercekollegiet var vel kjent med embetsmisbruket i Trankebar, selv om man kanskje ikke kjente til hvordan dette kom til uttrykk i detalj. Dette var i følge Feldbæk prisen for ”de lave lønningers politikk” og kollegiet regnet kynisk med at koloniembetsmennene ville holde hverandre i sjakk, og dermed begrense misbruket.³⁴

Straffereaksjonene på embetsmisbruk taler også sitt klare språk om at forseelser i alminnelighet ble tatt langt lettere på på denne tiden³⁵ Et eksempel er byfogden i Serampore, Chr. Frederik Junghans, som i 1786 ble avskjediget for sin embetsførsel, for så kort tid etterpå å bli ansatt som byfogd i Trankebar.

Abbestees guvernørtid

Da Peter Anker kom ut til Trankebar i 1788 hadde kolonien vært under statlig styre siden 1777. Den første kongelige guvernøren, Peter Herman Abbestee, tiltrådte i januar 1779. Abbestee hadde tidligere, i likhet med de fleste av de andre nyutnevnte embetsmennene, vært i Asiatisk kompanis tjeneste. Dette ga den nye koloniadministrasjonen erfaring og kjennskap til indiske forhold. På den annen side var ikke Kommercekollegiet like godt kjent med kvalifikasjonene til enkelte embetsmenn.

³³ Blunt 1937, s. 28 f.

³⁴ Feldbæk 1980, s. 156.

³⁵ Rasch 1967, s. 109 f.

Rasch beskriver Abbestee som en forsiktig mann.³⁶ Stort sett var rådet i disse årene enige om de fleste spørsmål, både interne og i forhold til utenrikspolitikken. Derimot synes ikke Abbestee å ha vært noen sterk personlighet. Han kom godt ut av det med sine underordnede embetsmenn, noe som nok skyldtes at han tok lett på deres embetsførsel. Det ble i disse årene avslørt en rekke bedragerisaker.

Etter at Peter Anker tiltrådte stillingen som guvernør i mai 1788 kom det også frem ting som synes å bekrefte at embetsmennene hadde for frie tøylere under Abbestee. Anker avslørte i sine første år en rekke uheldige forhold innen forvaltningen. Han var heller ikke villig til å se igjennom fingrene med det. I forbindelse med sitt arbeide for å rydde opp i administrasjonen viste Anker ved flere anledninger til den uheldige embetskulturen som hadde utviklet seg under Abbestees styre.

Under Abbestee var såkalte dubashforpaktninger vanlige. Dette var forpaktninger som ble tildelt dubashene til danske embetsmenn, trolig først og fremst medlemmer av rådet. Et eksempel er finansrådets dubash som i 1787 var økonomisk involvert i forpaktninger til en verdi av mer enn 9 000 pagoder, dvs. rundt 22 500 rd.³⁷ I følge Anker hadde denne forpaktningens formen en rekke negative sider.³⁸ Mens forpakteren kunne regne med støtte fra sin herre hvis det oppstod konflikter, fikk dubashens arbeidsgiver på sin side del i utbyttet av forpaktningen. I enkelte tilfeller er det også trolig at det var danske embetsmenn som var de reelle finansielle bakmennene bak forpaktninger.

Alle forpaktninger hørte inn under finansrådenes ansvarsområde. I følge Anker hadde finansrådene utnyttet denne posisjonen til egen fordel.³⁹ Både staten og befolkningen var blitt påført økonomiske tap som en følge av dette.

Anker hevdet også at finansrådene gjennom sin maktposisjon hadde fått fullstendig kontroll over de indiske betjentene. Finansrådene støttet de betjentene som best kunne

³⁶ Rasch 1967, s. 120 og s. 109 f.

³⁷ Brimnes 1999, s. 107.

³⁸ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 29.05.1789.

³⁹ Ibid.

oppfylle deres egne økonomiske interesser.⁴⁰ Ved ansettelser av indiske betjenter ble de personene foretrukket som tilbød de største gavene eller bestikkelsene.⁴¹ At kontrollen med disse betjentene ble så som så sier seg selv. En følge av manglende kontroll var betydelige tap i skatteinntektene.

Av Ankers skildringer får man inntrykk av at praksisen med å tilby gaver for å oppnå tjenester var utbredt. I følge Anker hadde folk gjennom gaver til finansrådene oppnådd nedsettelse i tollavgiftene.⁴² Som mellommann mottok finansrådets dubash betydelige summer. Anker hevdet at dette misbruket startet under koloniens første kongelige finansråd, oberst Fr.v. Lichtenstein.

Anker omtalte også Lichtenstein ved en annen anledning.⁴³ Lichtenstein var i en kort periode kommandant for styrkene i Trankebar. I følge Anker innførte han en ordning for sepojene som i praksis innebar at sjefen for troppene mottok en gave på 800 rd i året fra de innfødte soldatene. Hver mann ble trukket 2 rd. i året som kommandanten selv trakk fra når sepojene mottok sin månedlige gasje. Denne ordningen ble innført under påskudd av at fratrekkingen skulle gå til å vedlikeholde våpnene.

Uten tvil var stillingen som finansråd det embetet som gav størst mulighet for å skaffe seg ulovlige ekstraintekter. Anker gikk imidlertid enda lenger og hevdet at finansrådene under Abbestees styre gradvis hadde fått så stor makt at guvernøren hadde mistet mye av sin innflytelse.⁴⁴ I følge Anker hadde finansråden etter at staten overtok bestyrelsen av kolonien prøvd å skaffe seg alle mulige fordeler på statens og de innfødtes bekostning. Dette kunne han uhindret gjøre gjennom sin innflytelse i rådet fordi han som finansråd hadde muligheter for å skaffe de andre rådsmedlemmene økonomiske fordeler innen deres ansvarsområder. Følgene ble at disse slo seg sammen med finansråden, og dermed oppnådde flertall i rådet mot guvernøren. Guvernøren ble dermed satt ut av stand til å utføre noe som helst.

⁴⁰ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 29.05.1789.

⁴¹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 21.07.1789.

⁴² RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 16.07.1790.

⁴³ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 16.07.1790.

⁴⁴ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 15.02.1790.

Av Ankers beskrivelse av koloniadministrasjonen kan man slutte at det hadde utviklet seg et økonomisk interessefellesskap mellom danske embetsmenn, deres dubasher og indiske betjenter. Kontroll over og tilgang til koloniens økonomiske ressurser ga økonomisk vinning for de som deltok. Dette skjedde på bekostning av statens og innbyggernes interesser.

Trolig har de fleste av embetsmennene i Trankebar på denne tiden benyttet de mulighetene embetet ga for å spe på lønnen. Som tidligere nevnt ble det i disse årene avslørt en rekke bedragerisaker. Anker på sin side karakteriserte de fleste av de underordnede embetsmennene som usle mennesker.⁴⁵ Han hevdet at de hverken kunne eller ville arbeide hvis de ikke ved hjelp av knep kunne dra personlig fordel av det.

En embetsmann som synes å ha funnet seg vel til rette under disse forholdene var major Braun. Han var ingeniør og sjef for de militære styrkene i kolonien og fikk i 1787 sete i rådet. I 1783 var Braun, dengang kaptein, øverstkommanderende for troppene. Under Asiatick kompanis bestyrelse forfalt kastellet Dansborg og Trankebars festningsverker, og da staten overtok kolonien ble et større beløp avsatt for å rette opp manglene. I 1786 vedtok så Kommercekollegiet en plan for utbedring av festningsverkene budsjettert til 75 000 rd. Hensikten var også å anlegge to nye batterier ved sjøen med 20-pundskanoner.

Anker var sterkt kritisk til arbeidet som ble utført på de nye festningsverkene.⁴⁶ I mai 1789 skrev han til Schimmelmänn at stenen på de fleste stedene var så fortært av luften at murene mange steder så nesten like dårlige ut som den gamle forfalne muren omkring byen. Under regntiden på høsten skjedde en ytterligere nedbryting av verkene.⁴⁷ Disse var nå oppløst på forskjellige steder og neppe mer enn 1/3 stod tilbake. Dette hendte, i følge Anker, fordi stenen som var blitt brukt til å mure med var dårlig. Braun var blitt gitt leveransen gjennom lisitasjon. Anker hevdet at dette skjedde til tross for at majorens tilbud var ganske høyt, og at stenen kunne ha blitt anskaffet til en mye rimeligere pris.

⁴⁵ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 95. P. Anker til Schimmelmänn, 17.10.1788.

⁴⁶ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 29.05.1789.

⁴⁷ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

Anker kritiserte også majoren for ikke å ha ført tilsyn med byggearbeidet.⁴⁸ I følge Anker førte dette til at det ble utbetalt lønninger til arbeidere som aldri hadde eksistert. I tillegg var det i regnskapet blitt ført utgifter til materialer som aldri var blitt brukt. Anker hevdet at det ble brukt så mye tid og penger på selv små reparasjoner på de offentlige bygningene, at det kunne ha blitt reist nye for de samme midlene. I kolonien gikk det rykter om at staten hadde bidratt betydelig til oppførelsen av private bygninger i Trankebar og til majorens to egne "Palais", det ene i byen og det andre på landet.⁴⁹

Anker avslørte at Braun, også som sjef for troppene, på forskjellige måter hadde misbrukt sin stilling til egen fordel.⁵⁰ Folk som var ført opp som sepoier i de militære rullene og mottok lønn for dette var i virkeligheten ansatt som tjenere i majorens boliger. I følge Anker mottok majoren gaver når sepoier ble ansatt.⁵¹

Braun hadde også andre ekstrainntekter.⁵² Anker hevdet at majoren tok i mot gaver eller bestikkelser fra innfødte for å støtte deres sak i rådet. Dette skjedde ved hjelp av hans indiske betjenter.

Ankers dom over Trankebars koloniadministrasjon under Abbestees styre kan synes hard. Det kan virke som om Abbestee har utøvd liten kontroll og heller ikke har vist noen vilje til å markere sin myndighet. Det inntrykket man får av Abbestee gjennom Ankers beskrivelse synes imidlertid å bli bekreftet av den danske historikeren, Kamma Struwe.⁵³ Struwe har beskrevet Abbestees tidligere karriere for Asiatisk kompani. Abbestee tiltrådte sin første periode som guvernør i 1761, bare 33 år gammel. Om Abbestee skriver Struwe: Han var godt likt i kolonien på grunn av sin elskverdighet og sin rettferdighetssans, men noen myndig guvernør var han ikke. Det er mange utsagn om at Falk, som var annenmedlem i rådet, ble koloniens egentlige leder. Falk satte med hard hånd sin vilje igjennom, mens guvernøren bare senere ved personlig hjelpsomhet klarte å råde bot for de verste urettferdighetene.

⁴⁸ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 29.05.1789.

⁴⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 06.01.1790.

⁵⁰ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 29.05.1789.

⁵¹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 16.07.1790.

⁵² RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 29.05.1789 og 16.07.1790.

⁵³ Struwe 1967, s. 223.

Befolkning og kaster

Størstedelen av befolkningen i Trankebar var hinduer, men man fant også en betydelig muslimsk befolkningsgruppe foruten portugisere og kristne. Sistnevnte var for det meste hinduer av lavkaste som hadde konvertert til kristendommen. De utgjorde et ikke ubetydelig antall, spesielt i Trankebar by. Det sterke kristne innslaget var et resultat av årelang dansk misjonsvirksomhet i kolonien.⁵⁴

Et kjennetegn ved hinduismen er inndelingen i kaster. Kastetilhørighet, og hvor man befinner seg i kastehierarkiet gjennom fødsel, bestemmer i stor grad hvilke arbeid man utfører og hvilken posisjon man nyter i samfunnet. Kastebegrepet er nært knyttet til begreper som renhet og urenhet, og regulerer strengt forholdet mellom folk tilhørende ulike kaster. Som nevnt tidligere fant man i Sydindia også en oppdeling av kastene i høyre- og venstrehåndskaster. Denne inndelingen fant man også i Trankebar. Her synes imidlertid høyrehåndskastene å ha hatt en mer dominerende posisjon enn det som var vanlig i Tamil Nadu.⁵⁵ Et uttrykk for dette var den betydelige innflytelsen en kasteforsamling kalt Maga Nadu Tessatar utøvde i kolonien. Av de danske kolonimyndighetene ble begrepet oversatt på ulike måter: alle innbyggerne på Trankebars territorium; innbyggerne av det store landet; eller kort og godt majoriteten. Forsamlingen representerte de fleste av kastene i Trankebar, også kristne og muslimer, og betegnelsen synes å ha blitt brukt synonymt med høyrehåndskastene. I kolonien stod derfor venstrehåndskastene svakt når de kom i konflikt med høyrehåndskastene. I stedet oppstod det konflikter når lavere kaster utfordret den dominerende posisjonen til de ledende høyrehåndskastene.

Om Maga Nadu Tessatar er det ikke så mye som er kjent. Kasteforsamlingen bestod av høyrehåndskastenes formenn og ble ledet av en forstander kalt Canjama Setty.⁵⁶ Canjama Setty hadde ansvaret for å føre tilsyn med høyrehåndskastenes seremonier og med skikk og bruk i kolonien. Han ble utnevnt til stillingen av en overordnet Canjama

⁵⁴ Trankebarmisjonens historie er bl.a. beskrevet i: Lehmann, Arno E: *It began at Tranquebar*, 1956.

⁵⁵ Brimnes 1999, s. 39 f.

⁵⁶ RA. PA 86, pk. 12. "Den Sinnapaske Commissions Act med Erklæringer og Breve Sagen vedkommende". Ankers erklæring til kommisjonsrapporten.

Setty i Tanjore. Som tidligere nevnt fungerte Maga Nadu Tessatar trolig som et organ for konfliktløsning. Anker betegnet kasteforsamlingen som et kastetribunal, det vil si en domstol eller rett.

Maga Nadu Tessatar hadde også en funksjon som klageinstans overfor de danske kolonimyndighetene. Fremgangsmåten ved utformingen av slike klager var omstendelig og tidkrevende, noe som går frem av en uttalelse Anker mottok fra de mest fremstående medlemmene av Maga Nadu Tessater.⁵⁷ Når kasteforsamlingen skulle sette opp en offentlig klage måtte de i følge sine vedtekter forholde seg på en bestemt måte. Samtlige formenn for alle kastene forsamlet seg i landsbyen Ohrugamangalam, hvor de innbyrdes overveide og satte opp klager for befolkningen. Etter at formennene hadde underskrevet klagen, ble denne overlevert til en formann som var betrodd oppgaven med å oppbevare skriv inntil de ble avsendt.

I kolonien dominerte den høytstående jordbrukskasten vellala.⁵⁸ Denne kasten stod tallmessig sterkest både i Trankebar by og i landsbyene hvor de organiserte dyrkingen av jorden. Som sosial gruppe innehadde de privilegier i forhold til distribusjonen og konsumpsjonen av jordbruksproduktene (mirasi-rettigheter), og stod ansvarlig for å betale inn avgifter til de danske kolonimyndighetene. Dyrkingen av jorden ble utført av leilendinger, arbeidere og slaver som hadde få eller ingen rettigheter.

Andre kaster som var tallmessig sterkt representert var de kasteløse (pariaer) og kavarais, som begge hørte til høyrehåndskastene.⁵⁹ Kavarais ble også omtalt som vadugas og var kjent som kjøpmenn, selv om de også drev med jordbruk og andre erhverv. Til høyrehåndskastene hørte også sellapa-kasten.⁶⁰ Denne kastegruppen var relativt godt representert i byen, men i landsbyene fant man få av dem. Folk fra denne kasten produserte sekker av jute, men drev også med handel og jordbruk. Det var få

⁵⁷ RA. PA 86, pk. 12. "Den Sinnapaske Commissions Act med Erklæringer og Breve Sagen vedkommende". Litra B – kastenes uttalelse; vedlegg til Ankers erklæring til kommisjonsrapporten.

⁵⁸ Brimnes 1999, s. 106; Fihl 1984, ss. 60 ff.

⁵⁹ Brimnes 1999, s. 106.

⁶⁰ Brimnes 1999, s. 106.

venstrehåndskaster i kolonien.⁶¹ De mest innflytelsesrike av disse synes å ha vært ”Senaittalavans” og pansalater. Sistnevnte var håndverkere fra fem venstrehåndskaster.

Kommersielle grupper var i liten grad representert i Trankebar.⁶² I stedet dominerte dubasher. Ikke mindre enn 80 husholdninger i Trankebar by og mange andre i landsbyene var ledet av dubasher. Selv om disse utgjorde en uensartet gruppe med hensyn til anseelse, var de ikke desto mindre den mest innflytelsesrike gruppen i kolonien.

Begrepet ”dubash” betyr bokstavelig talt en mann som taler to språk eller en tolk og impliserer rollen som mellommann eller megler. I følge Susan Neild-Basu, som har beskrevet dubashene i Madras, fungerte disse også ofte i flere roller enn som tolk og oversetter.⁶³ I hjemmene til den europeiske eliten tjente dubashene som hovedtjener. For nyinnflyttede i byen fungerte han som rådgiver, megler og pengeutlåner. For den etablerte kolonitjenestemann eller offiser tok dubashen seg av sin herres private investeringer og lånte han også ofte penger til dette. Nesten enhver europeer hadde sin personlige dubash.

Trolig kan denne beskrivelsen også anvendes på dubashene i Trankebar. For de danske embetsmennene i Trankebar var dubashene uunværlige. De færreste, om noen i det hele tatt, kunne snakke tamil, og man var derfor helt avhengig av dubashene som tolker når man skulle forholde seg til de innfødte. I Trankebar ble det dravidiske språket, tamil, brukt av størsteparten av befolkningen. Dette er et vanskelig språk å tilegne seg, og med datidens mangel på hjelpemidler var det en svært tidkrevende oppgave. I motsetning til de kongelige embetsmennene, lærte misjonærene ved Trankebarmisjonen seg enten portugisisk eller tamil.⁶⁴

⁶¹ Ibid.

⁶² Brimnes 1999, s. 106 f.

⁶³ Neild-Basu 1984, s. 4.

⁶⁴ Lehmann 1956, ss. 20 ff.

For dubashene innebar posisjonen som mellomledd mellom europeerne og den indiske befolkningen at de kunne oppnå gode inntekter og stor innflytelse i kolonien.⁶⁵ Til Kommercekollegiet gav Anker en lite flatterende beskrivelse av koloniens rike og fremstående tamilske innbyggere, og hvordan de gjennom sin posisjon påvirket styre og stell i kolonien.⁶⁶ I følge Anker var de enten nåværende eller tidligere dubasher for rådsmedlemmene eller Asiatisk kompanis faktorer. Gjennom sine stillinger og nære kontakt med sine herrer hadde de beriket seg selv og fått en fremstående posisjon i kolonien. Dette oppnådde de, skrev Anker, gjennom intriger, noe som rammet fremmede og de lavere samfunnsklassene i Trankebar by og i landsbyene. De søkte støtte enten direkte hos rådsmedlemmene eller deres dubasher. Som en følge av dette, hevdet Anker, at det oppstod stadige konflikter i rådet som opptok det meste av tiden rådet var samlet siden flertallet i rådet skulle bestemme. For guvernøren var det langt enklere å føye seg etter flertallets mening enn å tvinge igjennom en avgjørelse som pådro ham personlig ansvar, da dette medførte vrangle fortolkninger og falske beskyldninger fra de andres side. Guvernørens handlinger kom derfor i et dårlig lys, da hans overordnede som befant seg i København, ikke kunne bli kjent med sannheten.

I gruppen av betydningsfulle indiske innbyggere inkluderte Anker også statens og kompaniets betjenter.⁶⁷ Som tidligere omtalt var providitøren og tolkene de mest fremtredende av de kongelige betjentene. Andre indiske embetsmenn med status og innflytelse var overmanigaren og manigarene i de enkelte landsbyene.

⁶⁵ Brimnes 1993, s. 645.

⁶⁶ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

⁶⁷ Ibid.

KAPITTEL 2: KASTEKONFLIKTENE 1787-1789

Innledning

På slutten av 1780-årene hersket det mye uro og spenninger mellom ulike kastegrupper i Trankebar. Motsetningene var så sterke at en større del av innbyggerne, ved to anledninger, valgte å forlate koloniens territorium. På trygg grunn, utenfor dansk jurisdiksjon, satte de innfødte frem krav overfor koloniadministrasjonen som måtte innfris før de ville vende tilbake. Blant annet framsatte de alvorlige klager mot Trankebars finansråd, Thomas Christian Walter, og hans dubash, Suppremannia Setty. I dette kapittelet vil jeg først beskrive handlingsforløpet og deretter drøfte bakgrunnen for bortrømningen.

Hendelsesforløpet

Høsten 1787 forlot en større del av Trankebars mannlige indiske befolkning koloniens territorium og slo seg ned på grensen til Tanjore. Dette var et uttrykk for en sterk misnøye som først og fremst rettet seg mot finansråd Walters dubash, Suppremannia Setty. Med dette anvendte de bortrømte innbyggerne et svært virksomt maktmiddel mot den danske kolonibestyrelsen for å få igjennom sine krav.

I første omgang synes det å ha vært høyrehåndskastene, med unntak av sellapa-kasten, som forlot territoriet.⁶⁸ Sellapa-kasten var Suppremannia Setty`s kastefeller og støttespillere. Ikke bare byens innbyggere tok del i bortrømningen, men også folk fra landsbyene og da spesielt moradorene eller bøndene. Senere sluttet pansalatene seg til aksjonen, trolig etter å ha blitt lovt flere seremonielle rettigheter av høyrehåndskastene.

⁶⁸ Brimnes 1993, s. 650 f.

Bøndernes deltagelse i bortrømningen må ha gitt protestaksjonen stor tyngde. Selv om vellala-kasten ikke blir navngitt, er det trolig denne kastegruppen man sikter til. Som tidligere nevnt var vellala-kasten en av de viktigste samfunnsklassene i kolonien. Både i kraft av sitt høye antall medlemmer, sin kastestatus, og ikke minst fordi de stod ansvarlig for å betale inn jordavgifter, var dette en gruppe som de danske kolonimyndighetene måtte ta hensyn til.

Overfor rådet beskyldte de bortrømte innbyggerne Suppremannia Setty for å ha utnyttet sin stilling til å berike både seg selv og sin herre.⁶⁹ En rekke enkeltpersoner og institusjoner i kolonien hevdet å ha krav på penger han skyldte dem. Dessuten ble Suppremannia beskyldt for å ha oppkrevd for mye i toll. Anklagene mot dubashen var imidlertid ikke bare av økonomisk art. I likhet med andre medlemmer av sellapa-kasten ble Suppremannia beskyldt for å ha satt seg utover samfunnsordenen. Det viktigste ankepunktet her synes å ha vært at disse, til tross for sin lave kastestatus, hadde betydningsfulle stillinger som dubasher, sorterettsassessorer og kongelige betjenter.

Først i slutten av desember lyktes den danske koloniadministrasjonen med å få befolkningen til å vende tilbake, med unntak av pansalatene.⁷⁰ Dette skjedde etter at rådet hadde imøtekommet en rekke av deres krav. Konfliktene var imidlertid ikke over av den grunn. Det ble nå overlatt til en nedsatt kommisjon å undersøke og dømme i klagesakene mot Suppremannia. Kommisjonen var fortsatt i arbeid da Anker overtok bestyrelsen av kolonien i midten av mai 1788.

Anker opplevde forholdene som dramatiske.⁷¹ Han beskrev situasjonen som nærmest et opprør hvor de indiske innbyggerne ikke rettet seg etter de danske kolonimyndighetenes vedtak. I rådet var det uenighet, noe Anker tilskrev manglende fasthet fra Abbestees side tidligere. Dette var forøvrig, i følge Anker, en omstendighet det misfornøyde partiet visste godt å utnytte.

⁶⁹ Brimnes 1993, ss. 648-50; Rasch 1967, s. 123 f.

⁷⁰ Rasch 1967, ss. 124 ff ; Brimnes 1993, ss. 651 ff.

⁷¹ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 58. P. Anker til Schimmelman, 30.09.1788.

Anker valgte da også å innta en fast holdning, og la vekt på å ikke ta side for noen av partene i konflikten.⁷² Selv om rådet formelt sett ikke lenger hadde noen befatning med konflikten, skulle det nemlig ikke gå lang tid før bestyrelsen måtte gripe inn. På bakgrunn av at de indiske innbyggerne til stadighet forsamlet seg i grupper og fremmet klager overfor rådet, utstedte Anker et forsamlingsforbud. I juni førte overtredelse av dette til at en rekke av Supremannias motstandere ble anholdt, og noen ble også fengslet. I forbindelse med hendelsen ble det også innlevert et klageskrift som blant annet inneholdt beskyldninger mot Walter, og hvor man på nytt truet med å forlate kolonien. Overfor Schimmelman avskrev Anker beskyldningene mot Walter som usanne og ba ham ikke tenke noe videre over disse.⁷³

Handlekraft og fasthet fra guvernørens side overfor de innfødte, såvel som rådet, var åpenbart etter Ankers syn det som var påkrevd. Han valgte da også å beholde to sepoykompanier som Kommercekollegiet hadde beordret avskjediget med den begrunnelse at:

... intet uden Frygt for Magten gjør en god Undersaat af en Sort, og denne Frygt gjør at han lægger sig eftter de nyttige Haandteeringer, hvoraf Regenten skal have sine Indtrader. Hertil udfordres at han tillige ingen Uret skeer af sine Overmænd. Fra den tid jeg begyndte med at hæmme den Uorden har al Uroelighed ophørt og Flittighed i det Stæd taget sin Begyndelse⁷⁴

I september skrev Anker optimistisk at han hadde skapt ro og orden i kolonien.⁷⁵ Med tilfredshet kunne han slå fast at han hadde skapt enighet i rådet. Rådet arbeidet nå med felles krefter til koloniens beste.

Sommeren 1788 gikk imidlertid arbeidet til den nedsatte kommisjonen mer og mer i stå.⁷⁶ Supremannias anklagere nådde ikke fram overfor kommisjonen. Denne krevde nemlig bevis, og ville ikke akseptere edsvorne vitnemål som grunnlag for sine kjennelser. I august hadde kommisjonen bare rukket å ta stilling til noen få saker som

⁷² Brimnes 1993, s. 655 f.; Se også Rasch 1967, s. 128.

⁷³ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 58. P. Anker til Schimmelman, 30.09.1788.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Brimnes 1993, ss. 664 ff.

alle falt ut i Suppremannias favør. Et stadig større antall vitner unnlot å møte for kommisjonen, og flere av Suppremannias anklagere frafalt sine klager mot ham.

Fram til oktober hersket det imidlertid ro i kolonien. Da utfordret Suppremannia sine motstandere ved å la seg bære rundt i Trankebar by i en bærestol eller palankin, som han hadde blitt forært av rajahen av Tanjore.⁷⁷ Dette var en æresbevisning som bare de høyere kastene etter skikk og bruk hadde rett til å bruke, og hendelsen vakte så stor harme at en del av koloniens innbyggere i november nok en gang forlot kolonien og dro til den franske kolonien Carikal. Carikal grenset til Trankebar i syd.

Rådet måtte igjen ta stilling til en rekke krav som de bortrømte innbyggerne ville ha innfridd.⁷⁸ Høsten året før hadde Abbestee sett seg nødt til å fengsle Suppremannia i kastellet for å få innbyggerne til å vende tilbake. Dette var et krav de andre medlemmene av rådet bare motvillig hadde gått med på, og spørsmålet som nå igjen ble aktualisert skulle nok en gang komme til å skape strid i rådet. Anker fikk nå selv erfare at "firmete hos den Høystbydende" ikke var nok for å skape enighet i rådet. Han fant til slutt at han på eget ansvar måtte imøtekomme kravet. Som påskudd brukte han at kausjonen Suppremannia hadde stilt til det forrige rådet ved nærmere undersøkelse var blitt funnet å ha tapt seg i verdi. Da det tok en viss tid å fastsette kausjonen Suppremannia Setty måtte stille for å bli frigitt, tilbød imidlertid major Braun å stille interimskausjon for dubashen inntil kausjonen kunne bli bestemt. Anker så seg nødt til å akseptere dette. Major Brauns dubash var Suppremannia Settys sønn.⁷⁹

Rådet hadde også måttet gå med på at det ble nedsatt en ny kommisjon.⁸⁰ De bortrømte innbyggerne nektet imidlertid å akseptere den kommisjonen som ble utpekt av rådet, og ba om rådets påtegning til å få en kommisjon utsendt fra Danmark. Dette ble også innvilget. En slik løsning frarådet imidlertid Anker både overfor Schimmelmänn og

⁷⁷ Rasch 1967, s. 129.

⁷⁸ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789; Rasch 1967, s. 130. Rådets behandling høsten 1787 av kravet om at Suppremannia måtte fengsles er omtalt av Brimnes (Brimnes 1993, ss. 651 ff.).

⁷⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

⁸⁰ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 26.01.1789.

Kommercekollegiet.⁸¹ I stedet foreslo han at han selv alene skulle bli overlatt avgjørelsen i saken, da han hevdet at han i motsetning til de andre rådsmedlemmene hadde folkets tillit. Skulle dette skje, var han ganske sikker på at han ville være i stand til å "tilfredsstille" folket, og skape ro og fred i kolonien igjen.⁸²

Kravene om å få nedsatt nye kommisjoner skyldtes i følge Anker at de bortrømte innbyggerne ikke hadde tillit til medlemmer av rådet, som de mente støttet Supremannia og hindret etterforskningen mot ham.⁸³ Det første kravet ble fremmet mens finansråd Walter fortsatt levde. Walter døde i november 1788. Major Brauns senere beslutning om å stille kausjon for Supremannia ble av "folket" tolket slik at dubashen hadde en "declareret" venn i rådet.⁸⁴ Skulle Anker få resten av rådet i mot seg ville det medføre at det ikke ville være mulig å utføre det som var nødvendig for å undersøke klagene.

Anker hevdet at det store partiet til dels kunne ha rett til å nære mistillit til de andre medlemmene av rådet.⁸⁵ Disse, skrev han, lot seg som regel påvirke av sine dubasher når de vurderte en sak og tok i alt for stor grad hensyn til sine egne økonomiske interesser.

Det Anker omtalte som folket omtalte han også som det store partiet. Til Schimmelman skrev Anker at det fantes 19 kaster i Trankebar.⁸⁶ Anker hevdet at 18 av disse kastene støttet ham, den siste derimot var Sellapa-kasten som var Supremannia Settys tilhengere. Sellapa-kasten ble, i følge Anker, støttet av de øvrige medlemmene av rådet. Som vi tidligere har sett utøvde kasteforsamlingen, Maga Nadu Tessatar, stor innflytelse i kolonien. Ettersom Anker mente at han hadde stor tilslutning i befolkningen kunne han åpenbart regne med kasteforsamlingens støtte. Anker omtalte

⁸¹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 06.01.1789; RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 07.02.1789; DRA KK Ostind., sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

⁸² DRA. KK Ostindisk sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

⁸³ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 26.01.1789.

⁸⁴ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

⁸⁵ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 07.02.1789; RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 26.01.1789.

⁸⁶ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 06.01.1790.

også det store partiet for folkets parti; Suppremanina Setty og hans tilhengere ble på sin side av og til omtalt som det suppremanniske partiet.

Trolig ble også det suppremanniske partiet støttet av personer som ikke tilhørte Sellapakosten. I fremstillingen som følger blir det introdusert personer som støttet det suppremanniske partiet uten at det har vært mulig å avklare deres kastetilhørighet. I noen få tilfeller kan man likevel, på grunnlag av deres fornavn, slå fast at de var kristne. Et eksempel er den kongelige tolken, Daniel Pulle.

Bakgrunnen for kasteurolighetene

Til Kommercekollegiet skrev Anker at det lot til å være Suppremanina Setty som hadde forårsaket urolighetene, siden alle klagene var rettet mot ham.⁸⁷ Suppremanina hadde krenket og undertrykket befolkningen. I samme brev beskrev han inderen. Suppremanina hørte til en middelmådig kaste, og var en dyktig intrigemaker:

Han har vidst at foreene sine medfødte Malabarske Talenter for Skielmstykker med Europæiske Procurator Kneb, at han er fuldkommen Mæster af den Kunst at dække de allerværste Handlinger saavel, at intet lovligt Beviis skal fælde ham

I følge Anker hadde Suppremanina Setty vært dubash for tre etterfølgende finansråder.⁸⁸ Anker siktet her til Fr. v. Lichtenstein, kaptein Adolph Friedrich Restorff og Thomas Christian Walter. Lichtenstein var koloniens første kongelige finansråd. Han døde våren 1785, og ble etterfulgt av Restorff. Da Restorff døde året etter tok Walter over stillingen. Anker hevdet at Suppremanina, gjennom sin posisjon som finansrådenes dubash, hadde bygget seg opp en betydelig formue. Anker antok at finansrådene på sin side, hadde funnet ut at de var godt tjent rent økonomisk igjennom dubashens tjenester.

⁸⁷ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

⁸⁸ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 21.07.1789.

Ankers forståelse av og fortolkning av konflikten og dens årsaker hadde nå forandret seg. I forbindelse med Walters død i november 1788 hadde det kommet frem svært kompromitterende opplysninger om finansråden. Til Schimmelmänn skrev Anker:

I denne Anledning er det, at jeg uden Forbeholdenhet maa reent ud tilstaae for Deres Excellence, at jeg ved dette Dødsfald har erholdt en Deel vigtige Oplysninger, hvoraf jeg nødes til at drage den Slutning: at dette Dødsfald var en Lykke for Colonien saavel som den Afdøde⁸⁹

I samme brev skrev Anker at Supremannia Setty ble støttet av Walter.

Hendelsen hadde åpenbart ført til at Anker undersøkte saken nærmere. Til Schlegel skrev han at han nå hadde fått en temmelig god forståelse av det hele.⁹⁰ Opplysningene hadde han skaffet fra folk utenfor rådet. Anker ga uttrykk for sin skuffelse over Walter. Han anså Walter for en dyktig embetsmann, men han var ikke til å stole på. Abbestee på sin side hadde vært tilbakeholden, og det virket som om han ønsket at Anker skulle bli ført bak lyset.

Anker hevdet at de andre rådsmedlemmene også var involvert.⁹¹ Han fant at ingen av disse kunne fritas for ansvar for koloniens tilstand og urolighetene, og betegnet forfatningen som råttten. Walter var død, skrev han til Schlegel, men "desværre ere hans Principia endnu ikke udrøddede hos de, som styrkede ham i hans Handlinger".

Anker hadde i et brev til broren, Carsten Anker, gjort nærmere rede for Walters forhold til sin dubash.⁹² I et brev skrevet i november 1788 ga han utførlige opplysninger om saken, og ba Carsten Anker om å videreformidle informasjonen til Schimmelmänn. Dessverre har jeg ikke funnet dette brevet i noen av de aktuelle arkivene i Riksarkivet i Oslo.

⁸⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 26.01.1789.

⁹⁰ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 07.02.1789.

⁹¹ Ibid.

⁹² RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 26.01.1789.

Som tidligere nevnt skyldtes misnøyen blant de bortrømte innbyggerne omstendigheter av både økonomisk og sosial art. I sin korrespondanse med myndighetene i København kommenterte ikke Anker beskyldningene mot Suppremannia Setty og hans kastefeller for å ha forbrudt seg mot samfunnsordenen. Trolig har ikke Anker innsett betydningen eller konsekvensene av mishaget dette skapte blant de høyere ansette høyrehåndskastene.

Anker la derimot stor vekt på klagen som ble fremmet over økonomisk utbytting når han skulle forklare misnøyen som rådde i befolkningen. Ovefor Kommercekollegiet hevdet Anker at de innfødte hadde blitt undertrykt og pint ut økonomisk. Koloniens handel var ruinert, og Anker skrev at: ”de fremmede Commercerende blev fraholdte den justice, som burde på det nøjagtigste at iagttages til credittens vedligeholdelse”.⁹³ Med dette siktet Anker trolig til anklagene mot Suppremannia Setty og den tidligere finansråden Walter for i fellesskap å ha tatt for mye i toll av fremmede kjøpmenn.⁹⁴ Dette hadde ført til at disse ble tvunget til å forlate kolonien til stor skade for handelen.

Moradorene eller bøndene var blant innbyggerne som forlot kolonien under kasteurolighetene.⁹⁵ Dette var til stor skade for jordbruket fordi åkrene ble liggende udyrket. Til Schimmelmann skrev Anker at Suppremannia Setty hadde vært en hovedperson i den tidligere forpaktningen av risavgiften i kolonien.⁹⁶ Gjennom klagen som var blitt rettet mot dubashen hadde Anker funnet ut at Suppremannia hadde undertrykket og sjikanert befolkningen, som hadde et større pengebeløp til gode hos ham. Når dette kunne skje var det på grunn av Suppremannias innflytelse hos de danske embetsmennene. Uten tvil sikter Anker her til medlemmene av rådet. Til Schlegel skrev Anker at Walter hadde fått kontroll over rådet og fratatt Abbestee sin myndighet.⁹⁷ Anker mente åpenbart at dette hadde gjort utbyttingen av befolkningen mulig og dermed forårsaket urolighetene.

⁹³ KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

⁹⁴ Rasch 1967, s. 124.

⁹⁵ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

⁹⁶ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 29.05.1789.

⁹⁷ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 07.02.1789.

Koloniens håndverkere var også involvert under urolighetene. Når denne befolkningsgruppen hadde sluttet seg til protestaksjonen mente Anker at dette skyldtes at koloniens håndverksindustri var ødelagt økonomisk.⁹⁸ Denne næringen var i en ganske god forfatning da staten overtok kolonien. Overfor Schimmelmann hevdet Anker at finansråden hadde pålagt manufakturerne stadig nye avgifter.⁹⁹ Dette hadde i følge Anker skjedd for å dekke over uberettigede utgifter for kolonikassen. Sirsmanfakturerne, som tidligere hadde vært den viktigste næringen i kolonien, var blitt pålagt tredobbelt toll. Sirs er glatte, tette, lerretsvevde bomullstøyer som av og til er påtrykt fargemønstre.

I følge Anker var det, med andre ord, sosiale årsaker, vanstyre og økonomisk utbytting som hadde forårsaket urolighetene. Gjennom sin kontroll over de økonomiske ressursene i kolonien hadde finansråden og hans dubash utnyttet befolkningen grovt. Finansråden ble støttet av de andre medlemmene av rådet, noe som hadde gjort guvernøren maktesløs og ute av stand til å gripe inn. Hovedårsaken til at handelen og håndverksindustrien i kolonien lå nede må allikevel forklare ut i fra andre forhold. Handelsvirksomheten var rammet av lavkonjunkturene etter den Amerikanske uavhengighetskrigen. Når håndverkerne hadde problemer skyldes dette blant annet at Asiatiske kompani ikke lenger så det som formålstjenlig å kjøpe opp produktene deres lenger. Trolig har statens overtagelse av kolonien medvirket til dette. Asiatiske Kompani hadde ikke lenger noe ansvar for koloniens innbyggere, og trengte bare å legge økonomiske overlegninger til grunn for sin handelsvirksomhet.

I sin artikkel, "Herredømmets svære balance" har historikeren Niels Brimnes gjort en kildenær undersøkelse av urolighetene i Trankebar.¹⁰⁰ Her tar han et oppgjør med den tradisjonelle fortolkningen av bakgrunnen for kastekonfliktene. Danske historikere, blant dem Aage Rasch, hevder at kasteurolighetene primært var et resultat av en systematisk utbytting og undertrykkelse av befolkningen av Supremannia Setty og hans "herre" finansråd Walter og andre ledende embetsmenn. Som det går frem av

⁹⁸ DRA. KK Ostind. sekr., jorurnalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

⁹⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 29.05.1789.

¹⁰⁰ Brimnes 1993.

ovennevnte var det også slik Anker fortolket bakgrunnen for urolighetene. Brimnes anser denne fremstillingen for å være "forkjært" og uttrykk for en ganske etnosentrisk synsvinkel, og har derfor valgt å unnlate å vurdere spørsmålet hvorvidt de danske embetsmennene støttet et av de to involverte partiene.

Brimnes har påvist at en rekke av koloniens mest fremtredende innbyggere stod bak anklagene mot Supremannia Setty.¹⁰¹ Disse inderne hadde under Asiatisk kompanis bestyrelse utgjort eliten i kolonien. Sela Sela Setty, som tilhørte handelskaste komati, var tidligere en av Asiatisk kompanis leverandører av bomullstøyer. Rama Nayke, en kavara, hadde vært dubash for førstefaktoren, og var i likhet med Sela Sela Setty en av kompaniets forretningsforbindelser. Appu Pulle hadde i 1770-årene vært dubash for guvernør Braun.

Supremannia Setty hadde på sin side først i løpet av 1780-årene fått en dominerende posisjon innen koloniens økonomiske liv.¹⁰² I 1785 var han kausjonist for forpakterne av risavgiften, og samme år ble han tildelt kornoppmålingen i byen. To år senere nådde han høyden av sin innflytelse. I juli 1787 forpaktet rådet bort en rekke forskjellige avgifter til en verdi av drøyt 14 000 pagoder. Supremannia var involvert økonomisk i forpaktninger til en verdi av mer enn 9 000 pagoder. Kort etter denne demonstrasjonen av makt og innflytelse skjedde den første bortrømningen.

Det er derfor naturlig å se kastekonfliktene i Trankebar som uttrykk for en maktkamp innen den indiske eliten i kolonien. Under Asiatisk kompanis styre hadde eliten basert sin posisjon på tekstilhandelen. I løpet av 1780-årene sluttet imidlertid kompaniet å benytte seg av indiske leverandører av bomullstøyer. Samtidig innebar statens overtagelse av kolonien i 1777 at Trankebar kom under styre av et rent administrativt organ. Makt og innflytelse i kolonien måtte nå baseres på kontroll over innkrevingen av ulike skatter og avgifter. Brimnes hevder at konflikten trolig var den etablerte elitens reaksjon på at en oppkomling som Supremannia Setty fikk hånd om en større del av

¹⁰¹ Brimnes 1999, s. 107. Komatiene var en stor telegutalende handelskaste som man fant over større deler av Syd-India. Bare et fåtall medlemmer tilhørende denne kaste var bosatt i Trankebar, og bare en av dem, Sela Sela Setty, var en viktig kjøpmann (Brimnes 1999, s. 257 og s. 106 f.).

¹⁰² Brimnes 1999, s. 107. En pagode tilsvarte omkring 2.5 riksdaler.

forpaktningene og dermed utfordret elitens posisjon.¹⁰³ At Suppremannia og Sellapaksten også ble anklaget for å ha overtrådt den sosiale og rituelle ordenen i kolonien, illustrerer bare hvor nært rituelle og økonomiske saker var knyttet sammen.

Konklusjon

Brimnes har uten tvil trukket frem et aspekt ved kastekonfliktene som i liten grad har vært belyst før. Dette svekker imidlertid ikke, men utdyper etter min mening, Ankers fremstilling av årsaksforholdene. De danske koloniembetsmennene såvel som koloniens prominente indere hadde et felles ønske om å berike seg selv, og dannet derfor økonomiske interessefellesskap. Økonomisk vinning kunne bare skje på statens bekostning eller gjennom utbytting av koloniens lavere klasser eller fremmede handlende. Inderne var like aktive som de danske embetsmennene i dette spillet, men det var først og fremst finansråden som gjennom sin kontroll over de indiske forpakterne og betjentene som kontrollerte systemet.

Det må forøvrigt ha vært svært vanskelig, om ikke umulig for Anker, å skaffe sig innsikt i bakgrunnen for urolighetene i kolonien. Han hadde ingen tidligere erfaring fra koloniene, og var helt avhengig av tolk i sin omgang med den indiske befolkningen. For å få en forståelse av bakgrunnen for uroen var han helt avhengig av folk utenfor rådet. Den oppfatningen Anker dannet seg var altså i stor grad basert på opplysninger fra andre. I tillegg kom opplysninger som hadde kommet frem i forbindelse med Walters død.

Siden det indiske samfunnet var helt fremmed for Anker er det åpenbart at det var de danske embetsmennenes rolle i konflikten som det var lettest for han å danne seg et bilde av. Derimot har Anker trolig ikke hatt noen forutsetning for å se anklagene som ble rettet mot Suppremannia Setty i lys av parti- og kastekonfliktene i kolonien. At

¹⁰³ Brimnes 1999, s. 108 f.

Supremannia hadde en helt sentral rolle i undertrykkelsene sluttet Anker seg til ut fra den omstendighet, at nesten alle anklagene ble rettet mot dubashen.

Det er derfor i utgangspunktet viktig å innta en kritisk holdning til Ankers forståelse av konflikten. Det indiske samfunnet med dets konfliktmønstre var fremmed for Anker, og kastekonfliktene og partistridighetene, som fra tid til annen brøt ut, var fenomener som var ukjent for ham. Åpenbart var det et trekk ved det indiske samfunnet, at ulike kastegrupper kjempet om de mest fremtredende stillingene. Når man hadde oppnådd en dominerende posisjon søkte man å utnytte dette mest mulig til sin egen og kastens fordel. Nepotisme var derfor vanlig. Et eksempel er Supremannia Settys sønn som var Brauns dubash. Man fant også andre kastemedlemmer i mindre fremtredende stillinger, noe kravet fra det "store partiet" om at medlemmer av Sellapa-kasten måtte fratras sine stillinger vitner om.

Et annet trekk ved det indiske samfunnet var at normer som lojalitet og forpliktelser først og fremst var knyttet til familie og kaste, ikke til de styrende.

Sett i en sånn sammenheng må derfor urolighetene i kolonien tolkes som mer enn bare uttrykk for misnøye over overgrep og "utsuging". Klagene må også ses som et virkemiddel lederne for det store partiet brukte i maktkampen for selv å skaffe seg de innflytelsesrike og lønnsomme stillingene i kolonien. Disse stillingene innebar også stor prestisje for innehaverne, og ga i hvert fall i enkelte tilfelle rett til ærestegn og forrang ved offisielle seremonier i kolonien. At økonomiske og sosiale motsetninger innen den indiske eliten bidro til kastekonfliktene gjør at det er grunn til å stille spørsmål ved om ikke anklagene mot Supremannia Setty kan ha vært overdrevet.

Hendelsene høsten 1788 og våren 1789 skulle få vidtrekkende konsekvenser for Anker og den politikken han skulle komme til å føre i årene fremover. Ved å ta parti for Supremannia Settys motstandere, ble Anker identifisert og knyttet til det "store partiet". Med eller mot hans vilje ble han involvert i partikonfliktene i kolonien. I det neste kapittelet vil jeg beskrive Ankers oppgjør med embetskulturen og interessefellesskapet mellom danske embetsmenn og fremtredende indere i kolonien.

KAPITTEL 3: ANKERS OPPGJØR MED EMBETSMENNENE OG INTERESSEFELLELESSKAPET I KOLONIEN

Innledning

I dette kapitlet vil jeg beskrive Ankers oppgjør med embetskulturen og interessefellesskapet i kolonien, og hans forslag til en omorganisering av koloniadministrasjonen. I følge Anker var det koloniens styreform som gjorde samrøret mellom danske embetsmenn og prominente indere mulig. I kapitlet vil jeg gi en nærmere beskrivelse av embetsmisbruket og hvordan interaksjonen mellom danske embetsmenn og fremtredende indere kom til uttrykk i praksis. Jeg vil også ta for meg bakgrunnen for embetsmisbruket.

Innretningen av bestyrelsen i de nye distriktene

Overfor Schlegel, sjefen for Kommercekollegiets tyske sekretariat, forsikret Anker at embetsmisbruket han hadde avslørt ikke hadde forandret noe ved hans egne holdninger som embetsmann, og skrev:

Dersom Kr. Ven kjendte Folket jeg har at bestille med ville de ikke blive forundret over at høre at jeg var omdannet til en tiger; men vær forsikret paa at samme har hverken forandret den Tænkemaade, Nidkjærhed og Overlæg, som jeg har bestandig haft for Øynene i alle mine publique Handlinger. ..., thi at Følge de gamle Fodespor og lade enhver handle efter eget Godtbefindende for at leve paa en behagelig Fod med nogle Rovdyr var at fuldføre Coloniens Ruin.¹⁰⁴

Ankers innstilling til sitt embete skulle i løpet av kort tid få store konsekvenser. I motsetning til sin forgjenger hadde han vilje til å utøve makt, og han gikk heller ikke av veien for å sette sin vilje igjennom i rådet, selv om de andre rådsmedlemmene var uenig

¹⁰⁴ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 07.02.1789.

med ham. Anker ønsket å begrense finansrådets makt, og utfordret dermed også interessefellesskapet mellom danske embetsmenn og fremstående indere i kolonien.

Allerede høsten 1789 ignorerte Anker gjeldende administrative praksis og utfordret den nye finansråden, Michael Alrø Fugl. Anker hadde innsatt Fugl som fungerende finansråd etter Walters død, og anbefalte i januar 1789 overfor Kommercekollegiet Fugl til den ledige stillingen.¹⁰⁵ Fugl var også justitiarius og beholdt denne stillingen inntil videre.

I oktober 1788 overtok danskene bestyrelsen av en rekke landsbyer i Tanjore, som lå i tilgrensende distrikter til kolonien. Landsbyene ble forpaktet bort av rajahen av Tanjore mot et betydelig lån.¹⁰⁶ Rentene skulle dekkes gjennom jordavgiftene som var pålagt bøndene i de berørte landsbyene. De nye distriktene medførte en betydelig utvidelse av Trankebars territorium. Muligheten for å øke statens inntekter var derfor betydelige, og Anker anslo at avkastningen på lånet om noen år ville utgjøre 16 til 18 % av kapitalen eller mer.¹⁰⁷ Dette ville gjøre kolonien langt mindre avhengig av økonomiske tilskudd fra København.

I januar 1789 la Anker frem en plan for Kommercekollegiet over bestyrelsen av de nye distriktene som bare kunne tolkes som en klar mistillit til Fugl.¹⁰⁸ Saken hadde ført til strid i rådet, da både Fugl og Anker mente at de hadde rett til å fremlegge en plan, samt å foreslå hvem som skulle ha overoppsyn over bestyrelsen. Anker ønsket å overlate ansvaret til en europeer. Fugl argumenterte derimot for å overlate kontrollen til indiske betjenter.

¹⁰⁵ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

¹⁰⁶ Det hadde ikke vært lett å få i stand avtalen. I likhet med mange andre indiske fyrster var rajahen kommet i et avhengighetsforhold til engelskmennene, og det var først etter at Anker i juli hadde dratt til Madras og forhandlet med guvernøren, Sir Archibald Campbell, at kontrakten kunne undertegnes.

¹⁰⁷ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 58. P. Anker til Schimmelman, 30.09.1788; DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: nr. 95. P. Anker til Schimmelman, 17.10.1788.

¹⁰⁸ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

Det er ingen tvil om at Anker i denne saken overskred sin myndighet. Finansene, herunder forpaktninger og lignende, hørte inn under finansråden. Fugl, som fikk støtte av de andre rådsmedlemmene, beskyldte da også Anker for maktmisbruk.¹⁰⁹

Anker ville, inntil det ble fattet en avgjørelse i København, innrette en bestyrelse i de nye landsbyene som han kunne stå ansvarlig for.¹¹⁰ For å oppnå dette ville han føre en streng kontroll med de innfødte betjentene, slik at disse ikke fikk anledning til å begå svik. I følge Anker var dette skjedd tidligere.

Skulle kollegiet støtte Fugl, ville ikke Anker lenger være ansvarlig for det han tidligere hadde forsikret med hensyn til de forventede skatteinntektene fra distriktene.¹¹¹ Til å ha overoppsyn med bestyrelsen foreslo Anker kaptein Mathias Myhldorff, som han hadde stor respekt for. Anker hadde allerede høsten 1788 anbefalt Muhldorff som en dyktig embetsmann overfor Schimmelmänn.¹¹² Etter at kasteurolighetene brøt ut ble Muhldorff utnevnt til adiagar, eller oppsynsmann over landbruket. I følge Anker opptrådte Muhldorff på en slik måte mot bøndene at det ikke hadde oppstått nye problemer.¹¹³ Kapteinen hadde også vært helt uunværlig for Anker under forhandlingene med rajahen av Tanjore. Man hadde da forsøkt å føre Anker bak lyset.

Overfor Schimmelmänn hevdet Anker at han hadde erfart at skatteinntektene rant bort gjennom de indiske betjentenes slette og egeninteresserte atferd, da disse var overlatt til å handle som de selv ville uten nevneverdig kontroll.¹¹⁴ Under forhandlingene med rajahen av Tanjore om lånet, fortalte den tidligere finansråden Walter ham at: "En saadan Sort maa ansættes til Betient paa det Stæd, og en anden paa et andet, og det blot fordi di tilbød de betydeligste Presenter". Anker hevdet at Muhldorff, som inntil videre skulle ha oppsynet med de nye distriktene, hadde fått mange fiender. Blant dem var finansråd Fugl den viktigste, da han "troer sig berøvet de private Fordele, som hans Post tilkommer efter gammelt Misbrug".

¹⁰⁹ DRA. KK. Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 95. P. Anker til Schimmelmänn, 17.10.1788.

¹¹³ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 158. P. Anker til Kommercekollegiet, 26.01.1789.

¹¹⁴ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 21.07.1789.

Anker skulle få det som han ville. Kommercekollegiet valgte å støtte ham, og de forpaktede landsbyene ble bestyrt av Anker under oppsyn av Muhldorff frem til våren 1792.

Konflikten om forpaktningen av risavgiften

Våren 1789 utløp forpaktningsterminen for statens andel av den årlige rishøsten fra de 13 landsbyene i Trankebar. En ny forpaktningkontrakt måtte inngås, og det oppstod en konflikt mellom Anker og rådet i spørsmålet om hvem som skulle tildeles forpaktningen.¹¹⁵

Ved inngåelsen av den nye avtalen ville Anker at moradorene eller bøndene skulle gå sammen og selv påta seg forpaktningen.¹¹⁶ Anker skrev at han på denne måten ønsket å hindre at en eller annen av koloniens rike og innflytelsesrike indere skulle få kontrakten, og gjennom sin innflytelse hos de danske embetsmennene forårsake undertrykkelse og uorden. Anker fikk store problemer med å gjennomføre sitt forsett. I følge Anker klarte Major Brauns og finansråd Fugls dubasher, med flere, å skremme moradorene fra å ta på seg forpaktningen.¹¹⁷ Et anbud som ble fremlagt ble avvist av finansråden med henvisning til at kausjonen ikke var tilstrekkelig. Til sin store ergrelse måtte derfor Anker gi etter og slutte seg til de andre rådsmedlemmenes plan og gi deres dubasher forpaktningen.

På bakgrunn av de erfaringene Anker hadde gjort med dubashforpaktninger, og det nære forholdet mellom dubasher og deres "herrer", anmodet han Schimmelman om at det måtte vedtas et forbud mot denne forpaktningsformen og at finansrådets myndighet måtte begrenses.¹¹⁸ En dubashforpakter, forklarte han, kunne regne med støtte siden

¹¹⁵ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 29.05.1789.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 29.05.1789; RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

¹¹⁸ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelman, 29.05.1789.

denne gjorde sin "herre" delaktig i sine fordeler. Disse fordelene var for det meste skadelige for bøndene, noe som fikk ubehagelige følger.

For å begrense finansrådets myndighet anmodet derfor Anker Schimmelmann om at finansråden måtte bli pålagt ikke å foreta seg noe i distriktene før han hadde informert og fått guvernørens godkjennelse.¹¹⁹

I København hadde imidlertid Kommercekollegiet allerede fattet et vedtak om å forby dubashforpaktninger.¹²⁰ Da nyheten om dette nådde Trankebar sommeren 1789, motsatte de andre medlemmene av rådet seg noen forandring.¹²¹ Året etter lyktes imidlertid Anker i å få avskjediget forpakterne.¹²² Dette skjedde etter at det var oppstått uenighet mellom disse og moradorene, som klaget over at forpakterne hadde gått frem på en urimelig måte. Da forpakterne fremsatte nye krav og truet med å frasi seg forpaktningen hvis de ikke fikk innfridd sine ønsker, benyttet Anker anledningen til å si opp avtalen. Regjeringsrådene kunne ikke, på grunn av den kongelige forordningen som forbød dubashforpaktninger, motsette seg Ankers beslutning. Formennene for bøndene i de 13 landsbyene i kolonien ble innkalt og tilbudt å fortsette forpaktningen for de fire resterende årene forpaktningsterminen varte. Disse foreslo Pitambi Setti som ny forpakter. Som kausjonister hadde de fått Rama Nayke og Suami Mudali til å stille. Pitambi Setty var Sela Sela Settys sønn. Sela Sela Setty og Rama Nayke var, som jeg tidligere har omtalt, noen av Supremannia Settys fremst motstandere og konkurrenter i kolonien. Anker skrev til Schimmelmann at de avskjedigede forpakterne hadde tydd til alle midler for å forhindre at den nye avtalen kom i stand.

¹¹⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 29.05.1789.

¹²⁰ Etter Abbestees første innberetninger om kasteurolighetene besluttet Kommercekollegiet i november 1788 et forbud mot dubashforpaktninger for fremtiden (Rasch 1967, s. 131 f.).

¹²¹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

¹²² RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 12.07 og 16.07.1790. Appellativet Mudali, tyder på at den andre kausjonisten, Suami Mudali, kom fra den høytstående jordbrukskasten vellala.

Salget av ris

Under lavkonjunkturer var risavgiften bøndene betalte uten sammenligning den viktigste skatteinntekten for staten. Risen ble brakt til de kongelige kornmagasinene, og deretter ble størsteparten solgt. Av Abbestee og finansråd Walter fikk Anker vite at det var vanlig å selge risen gjennom auksjon i september.¹²³ I følge Anker, hadde Walter i 1788 tilbudt Anker å gå sammen med ham om å kjøpe opp hele partiet med ris, noe Anker avsto. Følgen var, skrev Anker, at: Walter gikk sammen med en av Asiatic kompani handelsbetjenter, og lot seg tildele størsteparten av risen. Risen ble deretter fraktet til Madras og solgt med en profitt på 30 prosent. Til Kommercekollegiet skrev Anker at det ved offentlige auksjoner ble inngått visse avtaler som ikke kunne forhindres.¹²⁴ Dette førte til tapte inntekter for staten.

Anker hevdet at hvis det ikke hadde vært for risen danskene fikk fra de nylig forpaktede distriktene, ville følgene ha vært mangel på ris og dyrtid.¹²⁵ Dette ville ha tvunget rådet til å trekke vekslere på Europa for å kjøpe opp ris til en høy pris utenfor kolonien. Hvis risen derimot var blitt solgt gjennom små partier ville det, i følge Anker, vært nok ris til salg og statens inntekter fra salget hadde blitt doblet.

Tollavgiftene

Ankers politikk for å rydde opp i forvaltningen ga åpenbart resultater. I et brev skrevet til Schimmelmänn sommeren 1790 fortalte Anker at antallet og styrken i klagen over tollene var økt.¹²⁶ Anker hevdet at dette skyldtes at man ikke lenger kunne oppnå akseptable løsninger gjennom å betale gaver til finansråden og hans dubash.

¹²³ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 06.01.1790.

¹²⁴ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

¹²⁵ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 06.01.1790.

¹²⁶ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 16.07.1790.

Rettspleien

Anker grep også inn i forvaltningen av rettspleien. Spesielt var han misfornøyd med underrettene i kolonien.¹²⁷ I følge Anker hadde Fugl forsømt sine plikter som justitarius og ikke utøvd kontroll med sakene som ble ført for Sorterett. Som en følge av dette ble det lagt fram dommer i rådet for godkjennelse, som Anker etter nærmere undersøkelser fant helt urimelige. I disse sakene unnlot Anker å sette dommen ut i livet og prøvde å få til en minnelig ordning mellom partene. Det var åpenbart nødvendig å føre nøye tilsyn med Sorterett.¹²⁸ I følge Anker var rettsutøvelsen helt vilkårlig. Den parten som hadde mest penger til å bestikke tolkene eller sorterettsassessorne vant frem med sin sak.

Militæretaten og ingeniørvesenet.

Sammen med finansråden Fugl var major Braun den som ble hardest rammet av Ankers arbeid for å rydde opp i koloniforvaltningen i Trankebar. Allerede kort tid etter sin ankomst til kolonien ble Anker oppmerksom på majoren. Både det militære mannskapet og ingeniørens avdeling gjorde et dårlig inntrykk på Anker.¹²⁹ Majorens helsetilstand var dårlig og han var som en følge av dette helt likegyldig, skrev Anker til Schimmelmann. I de følgende årene uttrykte Anker gjentatte ganger sin misnøye med majoren overfor Schimmelmann og Kommercekollegiet. Han tok det også opp med Schlegel. Til ham skrev Anker rett ut at ingeniørposten var slett besatt.¹³⁰ Anker hadde gitt uttrykk for sin utilfredshet over tingenes tilstand til Braun, men uten at dette hadde ført til noen forandring.

Overfor Schimmelmann ga Anker uttrykk for at det ergret ham at han måtte sitte sammen i rådet med en mann som Braun.¹³¹ I følge Anker var majorens slette karakter og egennyttige oppførsel alminnelig kjent blant både europeerne og inderne i kolonien.

¹²⁷ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 29.05.1789.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1789, nr. 58. P. Anker til Schimmelmann, 30.09.1789.

¹³⁰ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 07.02.1789.

¹³¹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 06.01.1790.

Allerede i mai 1789 anmodet han finansministeren om at Muhldorff ble utnevnt til ingeniør i stedet for Braun, og ga uttrykk for at om dette skjedde ville han se seg i stand til å skjære ned på utgiftene og å utføre arbeidet på en måte han kunne stå til ansvar for.¹³² Året etter gjentok Anker sin anmodning¹³³ Til tross for at han la ned mye arbeid i forhold til ingeniørens avdeling, hadde han bare lykket i å få fremdrift i arbeidet med festningsverkene og bygningene. Utgiftene fikk han imidlertid ikke brakt ned på grunn av major Braun, men disse kunne bli betydelig redusert under en redelig sjef.

Også som sjef for den militære styrken i Trankebar, forsømte major Braun sine plikter, i følge Anker.¹³⁴ Troppene var i en dårlig forfatning, og da Anker på nyåret 1789 beordret disse til å rykke ut for å eksersere, var dette for første gang på to år. Da soldatene i januar året etter, på den kjøligste tiden av året, ble eksersert to ganger om dagen, skjedde dette under ledelse av Major Le Fevre.¹³⁵ Sjefen for troppene ønsket ikke å bli brydd med dette. Heller ikke var Braun til hjelp overfor Anker i hans bestrebelser for å få redusert drikkingen blant soldatene. Etter Ankers mening førte misbruk av alkohol i løpet av få år til at disse ikke kunne utføre tjenesten. Anker klarte ikke, til tross for at han hadde søkt alle mulige utveier, å finne noe effektivt middel mot dette problemet.

Bakgrunnen for embetsmisbruket og rådets reaksjon på Ankers politikk

Ankers bestrebelser for å rydde opp i koloniforvaltningen innebar at han prøvde å skaffe seg innsyn i og føre kontroll med de ulike delene av koloniforvaltningen, og at han forsøkte å sette sin politikk ut i livet. Til Schimmelmans beklaget han seg over rådet og motstanden han møtte her: de andre medlemmene av rådet la alle mulige hindringer i

¹³² RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmans, 29.05.1789.

¹³³ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1791, nr. 254. P. Anker til Schimmelmans, 18.09.1790.

¹³⁴ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmans, 29.05.1789; DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1790, nr. 21. P. Anker til Kommercekollegiet, 10.02.1789. Se også brev fra Anker til Schlegel av 07.02.1789 (RA. PA 86, pk. 9).

¹³⁵ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790. Anker bygget blant annet kaserner for de europeiske soldatene, og innførte militær forpleining.

veien så snart Anker fant det nødvendig å ta opp noe som var i statens interesse eller en bedre innretning av forvaltningen.

Anker hevdet at når de andre rådsmedlemmene motarbeidet ham så skyldtes dette at hans politikk truet rådsmedlemmenes private interesser, eller som han uttrykte det; deres "private fordeler". Til Schimmelmänn skrev han i januar 1790:

..., da enhver fægter for sine private Fordele og følgelig fraholder mig al Oplysning ved idelige Caballer. Herudi har Major Braun sin Styrke; thi han kan ikke forsvare sin egen Conduit, hværken som chef for Troupperne eller Ingenieur, og derfor søger alle muelige Udveie til at indvikle mig i Fortrædeligheder, for at fradrage sig min Opmærksomhed¹³⁶

Finansråden, Fugl, fant han nå uegnet for finansrådposten, etter å ha lært ham nærmere å kjenne. Om Fugl skrev han:

Hans private udsigter har lært ham at jeg maa holdes saa meget som muligt fra at indlade mig i Bestyrelsen af hans Embede, og da samme ikke kan skee foreener han sig med Major Braun for at gjøre mig Bestyrelsen af det hele saa vanskelig som mueligt¹³⁷

Medvirkende til at Anker møtte så mye motstand i rådet var åpenbart også det at rådsmedlemmene under Abbestee hadde hatt en mye friere stilling. Overfor Schimmelmänn klandret Anker sin forgjenger for at guvernørens stilling var så svak.¹³⁸ I følge Anker førte dette til at han hele tiden møtte motstand og ikke kunne gjøre noe uten å bli mislikt.

Ankers reaksjon på motstanden han møtte i rådet var i første omgang å søke støtte i København for sine forslag og å anmode om at guvernørens myndighet måtte bli styrket. I mai 1789 ba han om Schimmelmännns støtte til å få Kommercekollegiet til å gi de forfremmede medlemmene av rådet etter Walters død en alvorlig påminnelse om deres plikter, og at Anker måtte pålegges å føre kontroll over de ulike delene av koloniforvaltningen.¹³⁹ Dette ville, skrev Anker, "... være mig behjelpelig i at brække

¹³⁶ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 06.01.1790.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 26.01.1789.

¹³⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 29.05.1789.

den Selvraadighed, som har indsneget sig blandt de Kongl. Betjentere, og gjør Bestyrelsen af det hele saa vanskelig at bringe i Orden". I januar 1790 omtalte han i et brev til Schimmelmänn motstanden han møtte i rådet og behovet for å motta støtte fra København:

Med faa Ord at beskriive den hele Forfatning, da har Hans Majestæt en gouverneur i enhver Gouvernements Læm, som i sit Fag vil handle efter eget Tykke. Hvad Uorden dette forvolder i det hele er let at indsee. Stolte jeg ikke paa at blive forundt Deres Excellences med Det Høye Collegii gunstige Understøtning ville min Forfatning være ligesaa ubehagelig som en Gouverneur i Botany Bay, naar han var betagen den Myndighed der er ham af Regjæringen forundt, som høystnødvændig til Vedligeholdelsen af Orden og god forstaaelse blandt de urolige Hoveder, han er anbetroet Commandoen over. Med tillæg af Myndighed seer jeg mig istand til at hæmme Uorden og sætte Colonien i en florerende Forfatning; men uden samme ere mine Hænder saa bundne at jeg ikke kan udrette det ringeste¹⁴⁰

Ankers forslag til en ny styreform og en mindre koloniadministrasjon

I 1788 ble det gitt et nytt budsjett for de danske besittelsene i Ostindia. Bakgrunnen for det nye budsjettet var at utgiftene hadde økt kraftig siden staten overtok koloniene i 1777. I løpet av denne tiden hadde det blant annet skjedd en kraftig utvidelse av koloniadministrasjonen i Trankebar.¹⁴¹ Mens det i 1777 ble lønnet 10 hvite embedsmenn over budsjettet ble det på det nye budsjettet anført 25, hvorav 11 kopister, og utgiftene var steget fra 7500 til drøyt 11000 rd.¹⁴²

Etter at rådet i Trankebar hadde vurdert det nye budsjettet, fant man det nødvendig å foreslå overfor kollegiet å øke dette. Anker hevdet det var uunngåelig, så lenge koloniens sivile etat ikke ble redusert.¹⁴³ Slik administrasjonen nå fungerte, ville kollegiet også finne at det i årene fremover ville påløpe nye betydelige utgifter utover det foreslåtte budsjettet.

¹⁴⁰ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 06.01.1790.

¹⁴¹ Rasch 1967, ss. 76 ff.

¹⁴² Rasch 1967, s. 86.

¹⁴³ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

Anker benyttet muligheten til å legge frem en plan for en omorganisering av bestyrelsen.¹⁴⁴ Hans forslag innebar ikke bare besparelser på budsjettet. Ved å redusere antall embetsmenn i kolonien, så Anker også en mulighet til å rydde opp i koloniadministrasjonen og gjøre slutt på dubashintrigene.

Anker foreslo en radikal forandring ved koloniens styresett.¹⁴⁵ Han ville fjerne rådet og samle all myndighet i guvernørens hånd. Sammen med guvernøren ville noen få underordnede embetsmenn kunne bestyre kolonien, hevdet han. Modellen for denne bestyrelsesformen fant Anker hos de andre europeiske kolonimaktene. I de engelske besittelsene ble bestyrelsen av store distriker overlatt til en embetsmann med noen få underordnede betjenter. Som eksempel viste han til Trankebars nabokolonier, Nagore, Negapatnam og Carikal. Carikal, som var fransk, hadde som de engelske besittelsene en enkel styreform.

Anker hevdet at det ville være enkelt å bestyre kolonien dersom myndigheten ikke var fordelt mellom så mange personer.¹⁴⁶ Hvis denne ble betrodd guvernøren alene, med noen få underordnede embetsmenn til å utføre forretningene, ville det sette en stopper for alle intrigene, diskusjonene og sjikanene i rådet. Det ville også føre til betydelige besparelser på budsjettet og at kolonien ble brakt i en skikkelig orden.

Anker hadde selv opplevd dette gjennom sine erfaringer med bestyrelsen i de nye distriktene.¹⁴⁷ Disse bestod av 53 landsbyer og var under Muhldorffs bestyrelse uten noen innblanding utenfra. Innbyggerne hadde vært rolige og flittige, og til og med partikonflikter hadde blitt løst uten å komme for justitiarius eller sorterett.

På samme måte mente Anker at Trankebars gamle landsbyer kunne bestyres, hvis dubashintriger ikke hadde gjort det umulig.¹⁴⁸ I følge Anker la ikke bare konflikter blant de innfødte i de 14 landsbyene beslag på mye av rådets tid. De førte også til så

¹⁴⁴ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Ibid.

mange unødvendige prosesser i Sorterett at det var umulig å få behandlet disse innen rimelig tid. Dette hadde engelskmennene for lengst tatt følgene av, og derfor overlatt svært omfattende distrikter til en sjef med noen få underordnede embetsmenn.

Til Schlegel og Schimmelmänn klaget Anker over at hans forslag til besparelser og en bedre orden innen koloniforvaltningen ble møtt av kaballer og egennyttige intriger.¹⁴⁹ Han fikk utrettet lite så lenge bestyrelsen var innrettet slik den var.

Når Anker møtte så mye motstand i rådet, trodde han at det skyldtes at han gjennom sin politikk truet embetsmennenes økonomiske interesser.¹⁵⁰ Alle ville ikke bare leve godt, skrev han til Schlegel, men "derhos have en Fortune, for saa hastig som mueligt, at kunde komme tilbage til Europa, og dette kan ikke skee uden ved at udsue Indbyggerne eller og ved at bedrage Kongen". Hvis ikke antallet på sivile embetsmenn ble redusert, ville kolonien bli et oppholdssted for røvere og plyndrere. Anker kunne ikke med god samvittighet overlate til flertallet i rådet å ta avgjørelsene, så lenge han opplevde at hensikten var å frata guvernøren sin innflytelse og oppnå gjensidige fordeler.

Hvis bestyrelsen ble forenklet og alle "rovdyr" fjernet, kunne Anker love at kolonien med inntektene fra de nye distriktene inkludert, skulle være istand til å klare seg uten økonomiske tilskudd fra København.¹⁵¹

Til Ankers store skuffelse avviste Kommercekollegiet hans forslag.¹⁵² Kollegiet var engstelig for hvilke uheldige følger det kunne få hvis en mann alene ble betrodd styret for kolonien. Man kunne vise til mange uheldige eksempler på maktmisbruk fra de britiske besittelsene i India, hvor embetsmenn alene hadde store områder under deres bestyrelse. Overfor Anker begrunnet Schimmelmänn kollegiets avslag med at man i

¹⁴⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 23.01.1790; RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 15.02.1790.

¹⁵⁰ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 15.02.1790.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Rasch 1967, s. 86 f.

fremtiden ikke kunne være sikre på å ha guvernører i Trankebar som i like stor grad var til å stole på som Anker.¹⁵³

Selv om Anker ikke fikk medhold i sitt forslag for et nytt styresett, gikk han seirende ut av konflikten med den gamle makteliten i kolonien. Allerede i januar 1789 søkte Fugl avskjed fra sin stilling som finansråd.¹⁵⁴ Dette skjedde som en protest mot at han i egenskap av finansråd ble tilsidesatt og ikke betrodd bestyrelsen av de nye tanjournske distriktene. Gjentatt kritikk fra Anker over hvordan han bestyrte embetet som justitiarius, førte til at Fugl høsten 1789 også ba om å bli fritatt fra denne posten.¹⁵⁵ Fram til han på nyåret 1791 kunne vende tilbake til Danmark, fortsatte imidlertid Fugl, i følge Anker, å motarbeide ham i rådet. Major Braun ble i følge et kongelig reskript av 18.10.1790 avskjediget.¹⁵⁶ Dette må uten tvil ha vært en stor lettelse for Anker som fryktet at majoren som annetmedlem i rådet ville overta som fungerende guvernør hvis Anker skulle dø. Anker fikk nå ikke bare oppfylt sitt ønske om at Muhldorff skulle overta som ingeniør. Ved et kongelig reskript av 01.10. 1790 ble det også besluttet at kapteinen, i tilfelle Ankers død, skulle fungere som guvernør inntil nærmere ble bestemt i København.¹⁵⁷ Anker mente at dette gjorde det nødvendig at Muhldorff fikk sete i rådet.¹⁵⁸

Foruten Muhldorff, satt det nå to yngre menn i rådet som begge hadde blitt forfremmet etter innstilling fra Anker. Som vi tidligere har sett overtok Colbjørnsen høsten 1789 posten som justitiarius etter Fugl. Colbjørnsen var nært knyttet til den gamle makteliten i kolonien. Blant annet stod han i 1790, sammen med Braun og Fugl, bak et forslag til nye forpaktere av risavgiften, et forslag Anker forkastet. I forbindelse med hans utnevnelse til justitiarius, ga Anker uttrykk for at Colbjørnsen var ung og derfor også lett å føre på avveier.¹⁵⁹ I følge Anker la de andre rådsmedlemmene på denne tiden alle

¹⁵³ Rasch 1967, s. 87.

¹⁵⁴ Rasch 1967, s. 133.

¹⁵⁵ RA. PA. 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 06.01.1790; RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

¹⁵⁶ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1792, nr. 29. P. Anker til Kommercekollegiet, 27.08.1791.

¹⁵⁷ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1794, nr 111. P. Anker til Kommercekollegiet, 05.02.1794. Se vedlegg.

¹⁵⁸ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1792, nr. 29. P. Anker til Kommercekollegiet, 27.08.1791.

¹⁵⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 06.01.1790.

mulige hindringer i veien for ham. Franz v. Lichtenstein etterfulgte Colbjørnsen som sekretær i rådet, og overtok senere stillingen som finansråd da Fugl på nyåret 1791 vendte tilbake til Danmark. Lichtenstein synes fra første stund av å ha lagt vinn på å gjøre et godt inntrykk på Anker.¹⁶⁰ Anker anbefalte ham varmt som ny finansråd. Den eneste motforestillingen Anker synes å ha hatt var at Lichtenstein, i likhet med andre europeere som var født og oppvokst i India, hadde en tilbøyelighet til å drive med intriger.¹⁶¹

I følge et kongelig reskript av 15.08.1792 ble Colbjørnsen og Lichtenstein forfremmet og fikk rang av regjeringsråd.¹⁶²

Konklusjon

Hendelsene høsten 1788 og våren 1789 skulle få vidtrekkende konsekvenser for Anker og den politikken han skulle komme til å føre i årene fremover. Ved å ta parti for Supremannia Settys motstandere, ble Anker identifisert og knyttet til det "store partiet". Med eller mot hans vilje ble han involvert i partikonfliktene i kolonien. Hans nye syn på medlemmene av rådet gjorde at han prøvde å begrense deres innflytelse mest mulig. Spesielt fant han det nødvendig å redusere finansrådets innflytelse og makt. Klarest kom dette til uttrykk ved at kaptein Muhldorff, og ikke finansråd Fugl, ble betrodd oppsynet over de nyervervede distriktene som danskene hadde mottatt i forpaktning av rajahen av Tanjore. I følge Anker gikk finansråden som en følge av dette glipp av store ekstraordinære inntekter ved å bli fratatt muligheten til å utpeke de kongelige betjentene som skulle arbeide her.

¹⁶⁰ Høsten 1788 utmerket Lichtenstein seg i forbindelse med rådets anstrengelser for å få de bortrømte innbyggerne til å vende tilbake (RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 26.01.1789). På et senere tidspunkt viste han initiativ ved å legge frem et forslag til oppdyrking av Nicobarene (DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1791, nr. 128). Da engelskmennene høsten 1790 protesterte mot danskens skatterettigheter i de forpaktede distriktene, lyktes Lichtenstein, som var sendt til Madras for å forhandle, å få pantet på et av distriktene godkjent (DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1791, nr. 313. P. Anker til Schimmelmänn, 27.04.1791).

¹⁶¹ Rasch 1967, s. 135.

¹⁶² RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 06.10.1793. I følge Fogtman skjedde forfremmelsen etter et reskript av 22.08.1792.

Anker satte seg også fore å gjøre slutt på det nære økonomiske interessefellesskapet mellom europeiske embetsmenn og fremtredende indere som kom til uttrykk gjennom dubashforpaktninger. I 1790 sørget han for at et forbud mot dubashforpaktninger ble håndhevet, noe som førte til at Fugl og major Brauns dubasher ble fratatt den lukrative forpaktningen på risavgiften. Også på andre måter rammet Ankers politikk finansrådets interesser. Salget av ris fra de kongelige magasinene ble nå organisert på en måte som gavnet den indiske befolkningen og kolonikassen. Det var heller ikke lenger så lett å oppnå lettelser i tollene ved å bestikke finansrådets dubash.

Et annet medlem av rådet som fikk merke konsekvensene av Ankers nidkjærhet var major Braun. Anker hevdet at Braun, som sjef for de militære styrkene i Trankebar og som ingeniør, gjorde en slett innsats.

I følge Ankers førte hans bestrebelser for å rydde opp i koloniadministrasjonen til at de to rådsmedlemmene i fellesskap motarbeidet ham så godt de kunne. Når han møtte så mye motstand i rådet, trodde Anker det skyldtes at han gjennom sin politikk truet embetsmennes økonomiske interesser. Anker mente at en medvirkende årsak til konfliktene var at rådsmedlemmene under Abbestee hadde hatt en mye friere stilling.

Anker fikk allikevel på denne tiden igjennom en rekke saker i rådet mot de øvrige rådsmedlemmenes vilje. Dette kunne han åpenbart tillate seg så lenge han hadde støtte i København. Schimmelman så han på som en nær støttespiller. I sine omfattende og detaljerte brev til ham, gjorde Anker rede for de problemene han stod overfor og ba om hans støtte. Hans forhold til Schlegel, sjefen for Kommercekollegiets tyske sekretariat, var også på denne tiden bra.

Gjennom sin politikk hadde Anker også utfordret en del av koloniens innflytelsesrike dubasher. Ved å frata dubashene til Fugl og Braun forpaktningen av risavgiftene i Trankebar, hadde disse blitt fiendtlig innstilt til Anker. I tillegg må Ankers godkjennelse av nye forpaktere og kausjonist ha utfordret Sellapa-kasten. Anker hadde det prisverdige mål at moradorene eller bøndene, skulle gå sammen om forpaktningen. Formennene for landsbyene foreslo imidlertid noen av Supremannia Settys fremste

motstandere. Med inngåelsen av den nye forpaktningsavtalen kan man derfor slutte at personer med tilknytning til den tidligere eliten fikk kontroll over den viktigste og mest innbringende forpaktningen i kolonien. Med dette støttet Anker opp om og gjeninnførte den normale samfunnsordenen. Det kan virke som om høyrehåndskastene, med unntak av Sellapa-kasten, sluttet opp om den tidligere eliten. Blant høyrehåndskastene utgjorde moradorene den tallmessig sterkeste kasten både i landsbyene og Trankebar by. Som sosial gruppe hadde de også en høy status. Anker kunne derfor nå trolig regne med støtte fra størsteparten av koloniens befolkning og høyrehåndskastenes kasteforsamling Maga Nadu Tessatar.

Ankers reaksjon på motstanden han møtte i rådet var i første omgang å søke støtte for sin politikk i København. Til tross for den tilliten han åpenbart nøt i sentraladministrasjonen, fortsatte likevel de andre medlemmene i rådet å motarbeide ham. Dette var trolig bakgrunnen for at Anker i forbindelse med rådets behandling av det nye budsjettet for kolonien, på nyåret 1790 foreslo en svært omfattende omorganisering av koloniadministrasjonen i Trankebar. Hadde kollegiet sluttet seg til hans forslag, ville ikke bare antall sivile embetsmenn i kolonien ha blitt betydelig redusert. Det ville også ha blitt overlatt til guvernøren alene å styre Trankebar uten å måtte ta hensyn til et råd. Anker hevdet at det var nettopp fordelingen av makt og innflytelse i rådet som gav grunnlag for mislighetene og mangelen på styring i kolonien. Rådsmedlemmene hadde sine private økonomiske interesser for øynene under rådets forhandlinger, og deres dubasher, som de samarbeidet med, benyttet seg av sine "herrers" innflytelse i rådet for å oppnå sine egne mål.

KAPITTEL 4: PARTIKONFLIKTENE 1789-1795

Innledning

I dette kapittelet vil jeg beskrive hvordan partikonfliktene utviklet seg etter at Suppremannia Setty var satt fri fra arresten. De to partigruppene var ikke forlikt, noe som skulle få store konsekvenser for koloniens innfødte og koloniadministrasjonen. Motsetningene mellom de danske embetsmennene synes nå å ha tatt en mer uhellsvanger form. Interaksjonen mellom danske embetsmenn og prominente indere ser ut til å ha kommet til uttrykk innenfor rammen av partikonfliktene i kolonien, og som ledd i en maktkamp mellom de danske embetsmennene og deres respektive indiske støttespillere.

Jeg vil først beskrive fiskalsaken mot Suppremannia Setty. Saken ble reist av kolonimyndighetene som beskyldte Suppremannia for å stå bak innfall og plyndringer i kolonien. Deretter vil jeg skildre et mislykket forsøk som ble gjort høsten 1794 for å organisere en ny bortrømning. Flere kasteformenn hevdet at Suppremannia Setty, i ledtog med Colbjørnsen og Lichtenstein, stod bak planen. De to regjeringsrådenes dubasher og tolken Daniel ble også beskyldt for å være involvert. Selv om Anker ikke kunne bevise at det var hold i anklagene mot de to regjeringsrådene fattet han åpenbart tiltro til påstandene. Jeg vil så beskrive en ny bortrømning som skjedde våren 1795. Denne var rettet mot tolken Piragasam Pulle som var Ankers fremste indiske medarbeider. Til slutt vil jeg gjøre greie for hvordan også klageskriv til København ble et redskap i maktkampen i kolonien.

Fiskalsaken mot Suppremannia Setty

Som vi tidligere har sett vendte innbyggerne som høsten 1788 hadde forlatt Trankebar, tilbake til kolonien på nyåret 1789. Dette skjedde etter at Suppremannia Setty hadde blitt arrestert på kastellet Dansborg. I februar skrev Anker til kollegiet at Suppremannia

hadde stilt kausjon for deretter å forlate kolonien.¹⁶³ I tillegg hadde noen av hans tilhengere forlatt Trankebar, men Anker beskrev partiet som svakt. De søkte nå opphold i Tanjore, men Anker lyktes senere å få dem forvist herfra.¹⁶⁴ I følge Anker, utgjorde de deretter ikke lenger noen trussel mot kolonien. I mellomtiden viste imidlertid Suppremannia seg å være en svært farlig motstander for Anker.¹⁶⁵ På ulike måter søkte han å styrke sin egen stilling overfor den danske kolonibestyrelsen. Suppremannia lyktes etter hvert å skaffe seg flere støttespillere noe som førte til at flere av koloniens innbyggere sluttet seg til ham. Anker hevdet at Suppremannia og hans tilhengere stod bak innfall og røverier i kolonien. Dette førte til at de innfødte forlot husene sine om natten, tok med seg det de hadde av verdisaker og søkte tilflukt innenfor bymurene. Det samme gjorde koloniens europeere som forlot sine landsteder. I mars 1789 ble Sela Sela Setty fra landsbyen Poreiar utsatt for plyndringer. At dette rammet nettopp ham var ingen tilfeldighet. Som tidligere nevnt var Sela Sela Setty en av hovedmennene bak anklagene som ble rettet mot Suppremannia Setty under de foregående kastekonfliktene i kolonien. Året etter ble hans sønn, Pitambi Setty, etter forslag fra bøndene utpekt av Anker til forpakter av risavgiften i de gamle distriktene. I følge Anker var det Suppremannias hensikt å skape så mye frykt og uorden at innbyggerne ville velge å forlate kolonien. En slik markering av makt og innflytelse ville uten tvil ha gitt Suppremannia sterke kort på hånden overfor de danske kolonimyndighetene. Han kunne muligens ha oppnådd at rettsprosessen mot ham ble stoppet, noe som ville ha svekket Ankers autoritet i kolonien.

Anker hevdet at de andre medlemmene av rådet støttet det suppremanniske partiet.¹⁶⁶ Til Schimmelmänn klaget han over at dette gjorde det vanskelig å få løst konflikten mellom de to partiene, mens han overfor kollegiet uttrykte seg i mer forsiktige

¹⁶³DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1790, nr. 21. P. Anker til Kommercekollegiet, 10.02.1789.

¹⁶⁴RA. PA 86, pk 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

¹⁶⁵RA. PA 86, pk 9. P. Anker til Schimmelmänn, 29.05.1789, 21.07.1789 og 06.01.1790. Anker hevdet også at Suppremannia arbeidet aktivt for å skade danske interesser. I følge Anker hadde Suppremannia bestukket den tanjorske ministeren og fått utvirket et forbud mot bruk av trankebarske pagoder i Tanjore. Danskene hadde begynt å slå mynt i mars 1789, men måtte som en følge av forbudet oppgi utmyntingen. (RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790).

¹⁶⁶RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 06.01.1790; RA. PA. 86, pk.9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

vendinger. Suppremannia hadde fortsatt støtte skrev han, og Anker fikk nå selv unngjelde for å ha frigjort koloniens innbyggere fra dubashens undertrykkelser. På denne tiden satt foruten major Braun og finansråd Fugl også Colbjørnsen i rådet.

Etter forslag fra Anker høsten 1789, oppnevnte rådet en kommisjon for å undersøke og pådømme de innkomne klagene mot Suppremannia.¹⁶⁷

Høsten 1789 startet kommisjonen arbeidet. I kommisjonen satt Colbjørnsen og en av kompaniets handelsbetjenter, faktor Top. Fullmektig Boalth var skriver. Allerede i februar året etter synes imidlertid Anker å ha mistet tiltroen til kommisjonen og dens arbeid.¹⁶⁸ Til Kommercekollegiet beklaget han seg over at saken ble trukket ut så lenge som mulig og hevdet at vitner ble forsøkt påvirket. Trankebars bokholder, Jacob Luxdorph Schmidt, som var Suppremannias advokat, hevdet på sin side at visiadoren hadde brukt tortur under vitneavhørene. Anker hadde heller ingen tiltro til byfogden, Jens Borgen, som skulle føre saken på statens vegne, og uttrykte sterk misnøye med at Schmidt fikk anledning til å føre saken for Suppremannia.¹⁶⁹ Anker hevdet at Borgen ikke bare var en elendig jurist, han var også fattig og hadde en stor familie. Av dette kunne man lett slutte seg til de fristelsene han ville bli utsatt for fra Suppremannias side. For sin egen del var Anker overbevist om at hvis det hadde vært mulig å overtale ham til å henlegge saken kunne han ha fått et betydelig pengebeløp.

Det synes nå å herske fred og ro i kolonien, men Anker fryktet at dette ikke ville fortsette.¹⁷⁰ Konflikten med Suppremannia og hans tilhengere var enda ikke løst, og Anker ba derfor om tillatelse til å sende inderen og hans familie til Nicobarene. Han mente det ville virke avskrekkende og få Sellapa-kasten til å komme til enighet med de andre kastene. Anker hevdet også at dette ville gjøre det unødvendig for kommisjonen å fortsette sitt arbeide. Hadde Anker fått medhold i København for sitt forslag ville dette uten tvil ha skapt frykt blant Suppremannias tilhengere. Forholdene på Nicobarene var usunne, og på denne tiden ble det nærmest betraktet som en dødsdom å bli forvist dit.

¹⁶⁷RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 06.01.1790.

¹⁶⁸RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 15.02.1790.

¹⁶⁹RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 06.01.1790.

¹⁷⁰RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 15.02.1790.

Det skulle vise seg at kommisjonens arbeid skulle trekke i langdrag. Anker ga uttrykk for sin frustrasjon både overfor Schimmelmann og kollegiet.¹⁷¹ Han skrev at Supremannia benyttet seg av bestikkelser, og at hans parti fikk god anledning til å påvirke vitnene. Først i februar 1794 kunne Anker fortelle Schimmelmann at dommen hadde falt.¹⁷² Dette skjedde etter at kollegiet hadde purret i forbindelse med saken som hadde vært under domsavsigelse i nesten halvannet år. Anker skrev at det for ettertiden var ønskelig å unngå kommisjoner av denne art.

Den 18. januar 1794 falt dommen i saken. Supremannia ble idømt en bot på 4 000 rd., mens en del av hans tilhengere måtte svare 3 000 rd. til statskassen. Flere av Supremannias betjenter ble derimot frikjent for anklagene som var blitt rettet mot dem. De fikk erstatning for urettmessig å ha sittet arrestert. Supremannias motpart, Sela Sela Setty og hans familie ble ikke gitt erstatning. Kommisjonen fant at de ikke kunne godtgjøre og føre bevis for tapet de hadde lidd ved plyndringene.

Anker anså kommisjonens dom mot Supremannia og hans tilhengere for å være mild.¹⁷³ I følge Anker var Supremannia fornøyd med den idømte boten. Han hadde tilbudt det dobbelte av dette beløpet for å unngå at kommisjonen ble nedsatt, og valgte først å appellere dommen til høyesterett etter at han var blitt kjent med rådets beslutning om å oversende saken til Kommercekollegiet med en høyesterettsstevning. Etter Ankers mening var Supremannias tilhengere så fattige at de ikke ville være istand til å betale mulkten de var idømt, og fengselstraff opplevde ikke disse menneskene som noen større straff.¹⁷⁴ I tillegg hadde Supremannias betjenter blitt frikjent av kommisjonen til tross for at de under ed hadde sagt seg skyldige overfor visiadoren og Sorterrett.

Behandlingen av Sela Sela Setty og hans familie fant Anker skammelig.¹⁷⁵ Sela Sela Settys eldste sønn hadde fortalt Anker at han betalte fiskalen, Borgen, 100 rd. for å påse

¹⁷¹RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 16.07.1790; DRA KK Ostind. sekr., journalsager: 1791, nr. 128.

¹⁷²RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 05.02.1794.

¹⁷³RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 05.02.1794; RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 12.03.1795.

¹⁷⁴RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 05.02.1794.

¹⁷⁵RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 12.03.1795.

at saken ble ivaretatt overfor kommisjonen. Til tross for Borgens løfte satte han seg i mot at familien ble tilstått erstatning, noe kommisjonen hadde lagt til grunn for sin kjennelse. Ettersom saken var blitt et samtaleemne i kolonien og andre indere kunne bekrefte historien, var Anker ikke i tvil om at Sela Sela Settys sønn fortalte sannheten.

Kommisjonen rettet også kritikk mot Anker og tre indiske embetsmenn som hadde vært til stor hjelp for Anker under saken.¹⁷⁶ Danskenes utsending ved hoffet i Tanjore, vakilen, en marathisk bramin, hadde vist seg å være svært nyttig i Ankers bestrebelser for å forhindre Suppremannias intriger ved hoffet i Tanjore. Ved hans hjelp hadde Anker oppnådd at inderen mistet sin støtte fra den tanjorske ministeren og måtte forlate Tanjore. Visiadoren, Ponia Naike, hadde på Ankers ordre anholdt og utspurt folk han mistenkte for delaktighet i overfallet og utplyndringen av Sela Sela Setty og hans familie. Av forhørene gikk det frem at Suppremannia Setty var hovedmannen bak det som hadde skjedd. Tolken Piragasam Pulle hadde Anker benyttet i alle offentlige anliggender siden sin ankomst til kolonien. Blant hans oppgaver var utførelsen av Ankers ordre for å håndheve ro og orden blant koloniens indiske innbyggere, og det var i denne forbindelsen han ble nyttest av Anker i saken. Anker mente at dette hadde gjort Piragasam Pulle forhatt av Suppremannia Setty såvel som alle andre som støttet ham. Kommisjonen anklaget tolken for ved flere anledninger å ha unnlatt å møte for kommisjonen når denne hadde vært samlet, og for skjødesløshet ved oversettelsen av forhøret hos visiadoren. Mest alvorlig for Piragasam Pulle, som kongelig edsvoren tolk, var det imidlertid at kommisjonen hadde anført at man ikke lenger kunne stole på ham. I følge Anker begrunnet kommisjonens medlemmer påstanden med at Piragasam hadde oversatt et dokument som beskyldte ham for å være en løgner uten at han hadde tatt til motmæle mot beskyldningene. Å tie ble av kommisjonen åpenbart tolket som en innrømmelse av skyld og ikke som uttrykk for pliktfølelse.

Overfor Kommercekollegiet reagerte Anker kraftig på måten de tre indiske embetsmennene var blitt behandlet på av kommisjonen, og tok såvel tolken som de to andre i forsvar.¹⁷⁷ Både vakilen og tolken imøtegikk anklagene som kommisjonen rettet

¹⁷⁶RA, PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 12.03.1795.

¹⁷⁷RA, PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 12.03.1795.

mot dem. Anker på sin side hadde undersøkt saken og hevdet at beskyldningene var ugrunnet. Anker avviste også anklagene mot visiadoren. Riktignok var det mye å utsette på måten de indiske rettsinstitusjonene arbeidet på, men han avviste at visiadoren hadde benyttet seg av tortur for å fremskaffe tilståelser av Suppremannias betjenter. I brevet til kollegiet gikk forøvrig Anker langt i å fremheve de positive sidene ved indernes egne rettsinnstanser. Dette gjaldt spesielt i forhold til lavkastene. I følge Anker kunne man ikke stole på vitnemål fra medlemmer av lavkaster i en europeisk rett.

Anker opplevde kommisjonen som partisk.¹⁷⁸ Til kollegiet skrev han at kommisjonens fremgangsmåte klart viste at medlemmene hadde et sterkt behov for å kritisere alle som prøvde å bidra til fred og ro i kolonien. Dette skjedde til tross for at det av kommisjonsakten gikk frem at det var bevist at Suppremannia var opphavsmannen bak anslagene mot kolonien. Til Schimmelmänn beklaget Anker seg over at embetsmennene som hadde bidratt til å utføre hans ordre i saken ble utsatt for kritikk i kommisjonsrapporten.¹⁷⁹ Suppremannia ble derimot behandlet mildt, i følge Anker. Bevisene mot ham var imidlertid så sterke at kommisjonen ikke kunne frikjenne ham for straff.

Alt rådet hadde foretatt i saken, blant annet instruksene fiskalen hadde fått, hadde skjedd etter veiledning fra Colbjørnsen som også var dommer i kommisjonen.¹⁸⁰ Om Colbjørnsen skrev Anker at det ikke var noe annet å vente fra en rett som var under hans ledelse. Anker siktet kanskje her til at det i 1794, ved en revisjon i Trankebar, ble oppdaget at Colbjørnsen hadde begått et underslag.¹⁸¹ Colbjørnsen skyldte overformynderikassen 8 866 rd. som det ikke var dekning for. For Colbjørnsen skulle saken få store konsekvenser. Riktignok klarte han ved egne midler og gjennom andres hjelp å betale sin gjeld. Kommercekollegiet ville likevel ikke gå med på å la ham fortsette i stillingen ettersom han som justitiarius også hadde ansvaret for andre kasser. Hans fortsatte tilstedeværelse kunne også få uheldige konsekvenser for konfliktene i kolonien. Colbjørnsen ble derfor avskjediget, men kollegiet utnevnte ham til konsul i

¹⁷⁸Ibid.

¹⁷⁹RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 05.02.1794.

¹⁸⁰RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 12.03.1795.

¹⁸¹Rasch 1967, s. 110 f.

Kapstaden. Inntil sin avreise fra kolonien fortsatte imidlertid Colbjørnsen å motarbeide Anker.

Med hensyn til partikonfliktene i kolonien mente Anker at bare tiden ville vise om Suppremannia nå var avskrekket fra å prøve å skape uro i kolonien igjen.¹⁸²

En ny bortrømning blir avverget

Høsten 1794 ble Anker oppsøkt, på sitt landsted i nærheten av Tillali, av noen av formennene for kastene i Trankebar. De hevdet at to indere, Tambu Setty og Matturaja Pulle, arbeidet for på ny å skape uro i kolonien. Anker ba formennene om en skriftlig og underskrevet redegjørelse og på grunnlag av denne bestemte han seg for å undersøke saken.¹⁸³

Av redegjørelsen, som var underskrevet av 15 formenn fra seks av landsbyene i kolonien, gikk det frem at Suppremannia Setty forsøkte å få i stand en ny bortrømning.¹⁸⁴ Han oppholdt seg nå i Trankebars franske nabokoloni, Carical, og benyttet seg av sine tilhengere i Trankebar for å oppnå hensikten. De hadde fått en av formennene, Matturaja Pulle, over på sin side. Sammen med Tambu Setty hadde han reist rundt i landsbyene og prøvd å overtale de andre formennene til å slutte seg til en bortrømning fra kolonien. Dette skjedde til tross for Ankers forholdsregler for å unngå nye uroligheter i kolonien. Blant annet hadde Anker fått oppslått plakater som truet med strenge straffer for dette.

Formennene anmodet Anker om å arrestere de to inderne straks før de oppnådde sine hensikter. De advarte også Anker mot å oversende saken til Sorterett. Dette begrunnet de med at noen av de danske embetsmennene og de indiske bisitterne i retten selv var

¹⁸²RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 05.02.1794.

¹⁸³RA. PA 86, pk. 12. "Den Sinnenpaske Commissions Act med Erklæringer og Breve Sagen vedkommende". P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797. Litra A.

¹⁸⁴ Ibid.

involvert i saken. De oppfordret derfor Anker til selv å undersøke det påståtte forholdet.¹⁸⁵

Formennene ble innkalt for å avgi sine vitnemål den 10. og 12. september 1794.¹⁸⁶ I tillegg ble tre vitner avhørt under ed. Dette skjedde på sedvanlig måte, ved at de overleverte en ollis med sin høyre hånd. Ollis var bearbeidet palmeblad, som ble anvendt til å skrive på. Undersøkelsen ble foretatt av tolken Piragasam Pulle i nærværelse av Maga Nadu Tessatars Talaway eller øverste leder, Sami Setty.

Av formennenes forklaring og vitnemålene for den ekstraordinære retten går det frem at Tambu Setty hadde reist fra landsby til landsby for å overtale kasteformennene til å slutte seg til en bortrømning.¹⁸⁷

I landsbyen Tillali hadde han oppsøkt formennene og fortalt at alt nå lå vel til rette for at innbyggerne kunne forlate kolonien og slå seg ned i Carical. Alle de andre formennene var villig til dette, hevdet han. De trengte heller ikke å bekymre seg for følgene siden det i virkeligheten stod innflytelsesrike europeere og indere bak planen. Disse ville betale alle omkostningene ved bortrømningen. I følge et av vitnene hadde Tambu Setty sagt at to formenn fra Tillali, Kovinda Pulle og Muttapa Pulle, allerede hadde gitt sin støtte til planen.

Da formennene ga uttrykk for at dette kunne ruinere befolkningen forsikret Tambu Setty at de ikke skulle bli skadelidende hvis de etterkom de "fornemme Herrers Ønsker". Skulle de ikke slutte seg til planen ville de derimot måtte regne med problemer. Dette gjorde kasteformennene betenkte. De ba derfor om tid til å tenke igjennom og drøfte saken seg i mellom. I stedet for å gi Tambu Setty noe svar valgte de å rådslå seg med formenn fra landsbyene Poreiar og Kattuchery. Sammen med disse og andre formenn skrev de deretter en søknad til Anker.

¹⁸⁵ RA. PA 86, pk. 12. "Den Sinnapaske Commissions Act med Erklæringer og Breve Sagen vedkommende". P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797. Litra A.

¹⁸⁶ RA. PA 86, pk. 12. "Den Sinnapaske Commissions Act med Erklæringer og Breve Sagen vedkommende". P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797. Litra B.

¹⁸⁷ RA. PA 86, Pk. 12. "Den Sinnapaske Commissions Act med Erklæringer og Breve Sagen vedkommende". P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797. Litra B. Følgende fremstilling er i sin helhet basert på denne kilden.

Formennene i de andre landsbyene var på samme måte blitt oppsøkt av Tambu Setty. Stort sett var deres beretning om hva som hadde skjedd den samme som ovenstående. De samme løftene ble gitt om at befolkningen ikke ville bli skadelidende, og at formennene ville nyte godt av det hvis de sluttet seg til bortrømningen. Formenn fra andre landsbyer skulle allerede ha gitt sin tilslutning.

I Poreiar var noen formenn fra landsbyen samlet sammen med formenn fra landsbyen Kattuchery i et kirkeanliggende, da Tambu Setty sammen med Maturaja Pulle hadde tatt kontakt med dem. Tambu Setty fortalte at tolken Daniel Pulle, sammen med Colbjørnsen og Lichtenstein og deres dubasher, hadde hatt et møte og besluttet å foreta en bortrømning til Carical. Utgiftene ved denne og oppholdet på Carical ville de betale selv. Formennene ville, så snart bortrømningen hadde funnet sted, få beskjed fra regjeringsrådene gjennom deres dubasher og tolken Daniel om hvordan de skulle forholde seg videre. Blant annet måtte Maga Nadu Tessatar skrive noen klager og sende dem til rådet.

Etter at undersøkelsen var avsluttet forfattet Anker selv dommen. Tambu Setty og Maturaja Pulle ble dømt til henholdsvis 50 og 25 slag med rotting eller spanskrør. Avstraffelsen skjedde på ulike steder i Trankebar by. Med dette var åpenbart saken avsluttet fra Ankers side.

Urolighetene våren 1795. Anklagene mot tolken Piragasam Pulle

I begynnelsen av april 1795 brøt det på nytt ut uroligheter i Trankebar. Opprinnelsen til uroen var noen klager som ble rettet mot den kongelige undertolken, Piragasam Pulle. Piragasam ble beskyldt for å misbruke sin stilling og ha pålagt innbyggerne uberettigede avgifter.¹⁸⁸ Misnøyen med tolken skulle få store konsekvenser for så vel koloniens befolkning som de danske kolonimyndighetene.¹⁸⁹ Rundt en tredjedel av innbyggerne valgte å forlate koloniens territorium. Til tross for at rådet innfridde samtlige krav som

¹⁸⁸Rasch 1967, s. 137.

¹⁸⁹RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796.

de bortrømte innbyggerne stilte vendte de allikevel ikke tilbake. I følge Anker var maganatene eller formennene, Ponia Naike, Sami Setty, Kovinda Pulle og Rama Nayke involvert i konflikten.¹⁹⁰ Flere av disse prominente inderne var normalt blant Ankers støttespillere. Sami Setty var høyrehåndskastenes forstander. Rama Nayke var en av Suppremannia Settys fremste motstandere, det samme gjaldt for visiadoren, Ponia Naike. Bortrømningen må derfor ha hatt en viss oppslutning fra høyrehåndskastene, noe som trolig må ha bekymret Anker.

Konflikten synes å ha utviklet seg etter samme mønster som ved tidligere bortrømninger.¹⁹¹ Nok en gang ble trusler rettet mot innbyggere som valgte å forholde seg rolig, og den 25. mai ble et hus i landsbyen Poreiar brent ned til jorden. Dette tilhørte en inder som ikke tilhørte "opprørernes parti".

Dagen etter skrev Anker, som fryktet nye ildpåsettelse, til den engelske residenten i Nagore hvor de bortrømte hadde slått seg ned.¹⁹² Denne grep inn, og etter at de "bortløpne" hadde blitt lovet fritt leide av rådet, valgte de, med unntak av noen av lederne, å vende tilbake til kolonien. Deretter ble en kommisjon nedsatt for å undersøke klagen mot undertolken som var blitt suspendert og arrestert. I de følgende månedene satt kommisjonen samlet. Vitner ble innkalt og avhørt uten at det ser ut til at det resulterte i noen fellende kjennelse mot Piragasam. Skal man tro Anker, kunne ikke klagerne legge frem bevis for sine påstander.¹⁹³

Mot slutten av året innkam det imidlertid tre søknader til rådet fra innbyggere i kolonien.¹⁹⁴ De hadde inngått forlik med tolken og henstilte til rådet om å oppheve kommisjonen såvel som tolkens suspensjon og arrest. Rådet ville ikke innfri dette ønsket før man hadde undersøkt om søknadene var ekte. Anker påtok seg denne oppgaven, og da de som hadde underskrevet ansøkingene bekreftet deres autensitet

¹⁹⁰RA. PA. 86, pk. 12. "Den Sinnapaske Commissions Act med Erklæringer og Breve Sagen vedkommende". Ankers uttalelse til kommisjonsrapporten, datert 09.02.1797.

¹⁹¹RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796.

¹⁹²Ibid.

¹⁹³RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796.

¹⁹⁴Ibid.

gav Anker sitt samtykke. Muhldorff sluttet seg til Ankers avgjørelse, og mot de to regjeringsrådenes stemmer gav rådet sin tilslutning til forliket.

Av en senere uttalelse fra noen av kastenes formenn gikk det frem hva som var bakgrunnen for forliket.¹⁹⁵ Når Sami Setty sammen med flere andre formenn hadde tatt del i bortrømningen skyldtes det at de var blitt ført bak lyset. Av lederne for bortrømningen ble det hevdet at tolken Piragasam nå hadde sluttet seg til det suppremanniske partiet, og at det var årsaken til at det ikke skjedde noe i saken mot Suppremanntia Setty. Først senere, etter at formennene hadde vendt tilbake til kolonien, fikk de vite at det ikke stemte.

Til tross for rådets godkjenning av det inngåtte forliket var imidlertid ikke saken avsluttet. Anker hevdet at tolken Daniel fikk noen av danskenes indiske betjenter til å overtale noen få kasteformenn til å frafalle forliket.¹⁹⁶ Det ble også forsamlet en folkemengde, hvorav en stor del, i følge Anker, var fremmede fra de omliggende områdene. Flere søknader mot forliket innkom til rådet. Anker hevdet at disse inneholdt navn på personer som nektet for å ha underskrevet, såvel som navn på fremmede og folk som det ikke var mulig å oppspore.

Det er verdt å merke seg at Anker selv ikke fritok tolken for enhver mistanke ettersom han ikke stolte på noen innfødt.¹⁹⁷ Til Kommercekollegiet skrev Anker:

Jeg fritager ikke den anklagede Tolk ..., thi det er i de Sortes Natur at benytte sig af alle Lejligheder til egen Fordeel, og allermest de, der ere ansatte under det Juridiske Departement, hvor de ej allene have Anledning til at begaae private Forurettelser; men synes dertil at være privilegerede ved de Exempler, som haves daglig for Øynene¹⁹⁸

¹⁹⁵RA. PA 86, pk. 12. "Den Sinnenapaska Commissions Act med Erklæringer og Breve Sagen vedkommende". Litra B – kastenes uttalelse.

¹⁹⁶RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796; RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796.

¹⁹⁷RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 27.10.1795; RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796.

¹⁹⁸ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796.

Anker hevdet imidlertid overfor Schimmelmann at beskyldningene var sterkt overdrevet for å gi saken større betydning enn den i virkeligheten hadde.¹⁹⁹ Ankers syn på den kongelige tolken minner om holdningen mange europeere på Coromandelkysten hadde i forhold til dubasher.²⁰⁰ På den ene siden var man helt avhengig av dubashene for å mestre livet i India, på den andre siden følte man aldri at man kunne stole helt og fullt på dem. Ut i fra kildene er det vanskelig å si noe om hvor nært Anker var knyttet til Piragasam. Han var ikke Ankers personlige dubash. Det går allikevel frem etter en gjennomgang av Ankers regnskapsbok at Anker lånte penger av tolken.²⁰¹ Om dette påvirket Anker i retning av å beskytte Piragasam mot de mange klagene som ble rettet mot ham er vanskelig å si. Det ville ha vært en menneskelig reaksjon, spesielt fordi Piragasam synes å ha vært lojal overfor Anker selv. Det er derfor verdt å merke seg at Anker ikke så bort fra at tolken kunne ha gjort noe straffbart.

I følge Anker hersket det ulike syn på hvordan man skulle se på bortrømningen i rådet.²⁰² Anker tok klar avstand fra denne aksjonsformen som virkemiddel for å få klager frem i lyset, og betegnet de som hadde forlatt kolonien som offentlige forbrytere og opprørere. I følge Anker reagerte de to regjeringsrådene på denne karakteristikken.²⁰³ I tillegg skal de to regjeringsrådene ha forsvart de som aksjonerte og hevdet at bortrømningen var nødvendig ettersom tolken hadde forhindre at rådet fikk kjennskap til klagene.²⁰⁴ Anker imøtegikk denne påstanden. Mens han selv var ukjent med misnøyen med tolken, hevdet han at de to regjeringsrådene hadde visst om klagene. De hadde imidlertid ikke tatt det opp i rådet. Av dette sluttet Anker at han skulle holdes uvitende om misnøyen inntil bortrømningen var et faktum og de som hadde forlatt kolonien kunne tvinge igjennom sine krav overfor koloniadministrasjonen. Han viste også til at det aldri tidligere hadde skjedd at medlemmer av rådet hadde forsvart en bortrømning, selv om det ellers hadde hersket uenighet i rådet.²⁰⁵ Anker påpekte også at

¹⁹⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmann, 27.10.1795.

²⁰⁰ Neild-Basu 1984, ss 1 ff.

²⁰¹ PA. 86, pk. 12. "General Major Ankers Private Regnskab – Hans Rejser og Etablissement i Ostindien Vedkommende m. m."

²⁰² RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796 og 20.06.1796.

²⁰³ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796.

²⁰⁴ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796.

²⁰⁵ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796.

de to regjeringsrådene hadde full mulighet til å undersøke om søknadene til rådet om forlik var ekte eller ikke. Anker hevdet at når de unnlot å gjøre det så var det fordi de ikke ønsket noe svar, men tvertimot hadde til hensikt å forhindre forliket.

Bak den formelle behandlingen av saken i rådet skjulte det seg åpenbart en beinhard maktkamp. De to regjeringsrådene stod mot Anker og Muhldorff, og konflikten kom til uttrykk innen rammen av partikonfliktene i kolonien.

Til Schimmelmänn skrev Anker rett ut at Lichtenstein og Colbjørnsen var de hemmelige opphavsmennene bak urolighetene.²⁰⁶ De ønsket på denne måten å sjikanere ham. Bak det hele lå et ønske om å gjøre hans stilling som guvernør så vanskelig at han ble tvunget til å søke avskjed. I følge Anker hadde både Colbjørnsen og Lichtenstein ved forskjellige anledninger gitt uttrykk for at de håpet å etterfølge ham som guvernør. Anker hevdet at de to regjeringsrådenes moral i løpet av få år hadde forandret seg fullstendig.

Overfor Kommercekollegiet var Anker mindre direkte i sin omtale av de to regjeringsrådenes rolle under urolighetene.²⁰⁷ Han var forsiktig med å omtale dem direkte med navn og brukte derfor formuleringer som "Tilskynderne af Uroelighederne", eller at "De virksome Personer i denne Cabale" var under veiledning "af Folk hvis private Udsigter skulle befordres under Dække af en almindelig Forvirrelse". Dette skyldtes trolig at Anker ikke hadde noen beviser mot regjeringsrådene som han kunne legge frem for kollegiet. Likevel går det frem av hans brev til Schimmelmänn og Kommercekollegiet, at de to regjeringsrådene arbeidet aktivt for å hindre ham i å få løst konflikten. I følge Anker var hensikten å få hele befolkningen til å forlate kolonien, noe som ville påføre staten økonomiske tap.

²⁰⁶RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 27.10.1795. Anker hevdet at det også kunne ligge et hevnmotiv bak Lichtensteins og Colbjørnsens oppførsel. I september 1793 oppstod en konflikt mellom Anker og de to yngre mennene. I følge et kongelig reskript ble de to rådsmedlemmene forfremmet og fikk rang av regjeringsråd. Av større betydning var det imidlertid at de også fikk høyere militær rang enn sjefen for garnisonen i Trankebar, major Muhldorff. De to nyutnevnte regjeringsrådene hevdet at de nå hadde krav på å overta den militære kommandoen i Ankers fravær, og var overbevist om at de hadde støtte for dette i København. Anker avviste dette kravet og Kommercekollegiet tok Ankers side i konflikten.

²⁰⁷RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796.

Når det var så viktig for bakmennene å få allmenn tilslutning fra de innfødte skyldtes dette åpenbart at man på denne måten ville stå sterkere når man fremmet kravene overfor rådet. Dette lyktes man ikke med.²⁰⁸ I følge Anker valgte størsteparten av befolkningen å forholde seg rolig, til tross for at de ble utsatt for trusler om avstraffelse og hærverk og at de to regjeringsrådenes navn og betjenter ble brukt for lettere å oppnå hensikten.

Anker hevdet at det var åpenbart at den første klagen rådet mottok var forfattet etter et dansk konsept.²⁰⁹ Anker mente at størsteparten av de som hadde underskrevet hadde blitt tvunget eller forledet til det. Det ble også påstått at det var mange falske underskrifter.

I følge Anker stod også noen av europeernes indiske betjenter og endel av de kongelige betjentene bak intrigen.²¹⁰ Blant disse var den andre kongelige tolken, Daniel, som var fientlig innstilt overfor undertolken, Piragasam.²¹¹ Motsetningen mellom de to tolkene gikk tilbake til 1788. Daniel ble da tilsidesatt av rådet til fordel for Piragasam, ettersom Daniel hadde støttet Suppremannia Setty under kastekonfliktene i kolonien.

Undertolken ble ansatt som tolk ved Sorterett, såvel som tolk ved den politiske avdelingen innen koloniadministrasjonen. Året etter ble det rettet en del klager mot Piragasam og hans far, sorterettsassessoren Salomon Pulle.²¹² De to indiske embetsmennene ble anklaget for å ha misbrukt sine stillinger i Sorterett. Anker mente at det lå en intrige av overtolken, Daniel, bak klagen. I følge Anker var hensikten å få fjernet Salomon Pulle som var en tilhenger av det store partiet, for å få innsatt en annen i hans stilling fra det suppremanniske partiet. Videre skulle Anker bli tvunget til å avskjedige Piragasam, og i stedet utnevne Daniel i hans sted.

Rivaliseringen mellom de to tolkene synes med andre ord å ha hatt en fremtredende plass i konflikten. Det handlet imidlertid ikke bare om kampen om betydningsfulle

²⁰⁸RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 27.10.1795; RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796.

²⁰⁹RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796.

²¹⁰RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796.

²¹¹RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 27.10.1795.

²¹²RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 23.01.1790.

stillinger i koloniforvaltningen. Ettersom de to tolkene hørte til hvert sitt parti var konflikten dem imellom også uttrykk for partistridighetene i kolonien. I tillegg kom Ankers nære forhold til Piragasam som var hans nærmeste indiske medarbeider i kolonien. Foruten hans andre embeter, var undertolken også den som satte ut i livet Ankers ordre med hensyn til håndhevelsen av politi- og ordensoppgaver blant inderne i kolonien. Piragasam hadde derfor en fremtredende stilling i den indiske befolkningen og utøvde en betydelig innflytelse i kolonien. De to regjeringsrådene støttet på sin side tolken Daniel og Suppremannia Settys parti.

Overfor Kommercekollegiet hevdet Anker at det bak komplottet mot tolken også lå en skjult intrige av Suppremannia Setty.²¹³ Anker gjorde ikke noe nærmere rede for hvilke rolle han mente inderen skal ha spilt i saken. Ved en senere anledning skrev han til broren, Carsten Anker, at han var overbevist om at intrigen mot Piragasam Pulle var stiftet av Suppremannia og utført med hans penger.²¹⁴

Sorterett var også involvert i konflikten.²¹⁵ Anker hevdet at providitøren og tolken Daniel, såvel som justitiarius Colbjørnsen, støttet de bortrømte. Anker mente at dette var årsaken til at det ikke ble gitt erstatning til mannen som var blitt utsatt for brannstiftelse, og heller ikke til andre som var skadelidende i konflikten. Anker beklaget at han ikke kunne gjøre noe for å hjelpe dem siden de bortrømte hadde støtte i rådet.

På bakgrunn av søknadene rådet hadde mottatt mot forliket protesterte de to regjeringsrådene mot å avslutte saken.²¹⁶ På nyåret 1796 ble den derfor oversendt Kommercekollegiet til avgjørelse.

²¹³RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796.

²¹⁴RA. PA 3, pk 10. P. Anker til Carsten Anker, 31.???.1798.

²¹⁵RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796.

²¹⁶RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796.

Klageskrift fra kastenes formenn til Kommercekollegiet

Anker hadde på denne tiden mistanke om at det ble sendt klageskrift rettet mot ham og Muhldorff til København. De skulle være forfattet av kastenes formenn i Trankebar og adressert til Kommercekollegiet. Anker fikk trolig nyss om dette gjennom folk som støttet ham eller gjennom rykter i kolonien. Innholdet av klagen hadde han imidlertid ikke fått kjennskap til, til tross for at han sammen med Muhldorff hadde bedt både kollegiet og Schimmelmann om å få tilsendt dem.

I august 1798 rettet Anker og Muhldorff på nytt en henstilling til kollegiet om å få oversendt klageskrivene slik at de kunne få anledning til å imøtegå anklagene som ble rettet mot dem.²¹⁷ Overfor kollegiet hevdet de at brevene var forfattet av deres motstandere i kolonien, og kunne vise til en skriftlig anmodning fra en inder ved navn Devaprien Asirvadam. Han hadde tidligere vært håndskriver for Colbjørnsen, men hadde først nå etter at den tidligere justitiarius hadde forlatt kolonien, våget å henvende seg til Anker. Inderens vitnesbyrd er interessant fordi han gir en plausibel forklaring på hvordan klagen ble forfattet, og fordi den avslører interessefellesskapet som eksisterte mellom indere og europeere i kolonien.

Ifølge Devaprien Asirvadam ble brevene forfattet i 1795 eller 1796.²¹⁸ Inderen hadde fått overlevert et dansk konsept som han ble bedt om å omskrive og attestere som en riktig oversettelse av den tamilske originalen. Brevet inneholdt en del alvorlige anklager mot Anker og Muhldorff. Etter at dette var utført ble navn tilført under klagen. Samme klage ble deretter oversatt av tolken Daniel til tamil, hvoretter D. Asirvadam ble tvunget til å verifisere at den danske oversettelsen var en korrekt oversettelse av den tamilske originalen. Klageskrivet var forfattet under navn av Maga Nadu Tesattar og adressert til Kommercekollegiet. På samme måte ble det forfattet klager ved to senere anledninger. Bak de oppdiktede brevene stod blant annet Appu Pulle, Lichtensteins dubash. Blant de andre var personer som Anker ved enkelte anledninger kalte den "juridiske banden";

²¹⁷RA. PA 3, pk. 10. P. Anker og M. Muhldorff til Kommercekollegiet, 31.08.1789.

²¹⁸Ibid. Vedlegg

justitiarius Colbjørnsen, byfogden Borgen, som trolig også var bisitter i Sorterett, og Daniel Pulle, som siden april 1795 hadde vært tolk i Sorterett.

Konklusjon

Som vi har sett tidligere gikk Anker seirende ut av konflikten med den tidligere makteliten som hadde støttet det suppremanniske partiet. Det skulle imidlertid vise seg at det heller ikke i det nye rådet var enighet om hvordan man skulle forholde seg til partikonfliktene i kolonien. Anker fikk ikke i stand noe forlik mellom de to partiene, noe som skulle få store følger for både koloniadministrasjonen og de innfødte i årene som fulgte. I fiskalsaken mot Suppremanntia Setty stilte Anker og Colbjørnsen seg på hver sin side i konflikten. Riktignok ble Suppremanntia Setty og noen av hans tilhengere funnet skyldig, men Anker mente at dommen var altfor mild. Anker reagerte også på at Sela Sela Setty, som tilhørte det store partiet, ikke ble tilstått erstatning. I tillegg kritiserte kommisjonen tre indiske embetsmenn Anker hadde benyttet i saken og som hadde medvirket til at Suppremanntia ble funnet skyldig.

Anker fryktet at dommen i fiskalsaken ikke skulle virke avskrekkende på det suppremanniske partiet. Det var riktignok svekket, men Anker anså fortsatt Suppremanntia Setty som en trussel mot kolonien. Suppremanntia oppholdt seg nå på grensen til Trankebar i den franske kolonien Carical. Høsten 1794 anklaget noen av Trankebars kasteformenn Lichtenstein og Colbjørnsen for å stå i ledtog med Suppremanntia Setty. De to regjeringsrådene ble beskyldt for, sammen med sine dubasher og tolken Daniel, å ha planlagt en ny bortrømning. De hadde fått to av koloniens formenn, Tambu Setty og Maturaja Pulle, til å reise rundt i kolonien for å samle støtte blant de andre formennene. Det ble rettet trusler mot og gitt løfter til formennene som fryktet for de økonomiske konsekvensene ved å forlate kolonien. Når bortrømningen hadde tatt sted var meningen at Maga Nadu Tessatar skulle forfatte noen klager som så skulle legges frem for rådet. På dette tidspunktet ble formennene åpenbart ikke informert om innholdet av klagen. Trolig har det vært meningen at disse skulle rettes mot tolken Piragasam Pulle.

Anker klarte å forhindre planen. Etter en summarisk rettergang ble Tambu Setty og Maturaja Pulle funnet skyldig og straffet med pryl. Anker fulgte ikke opp saken overfor de to regjeringsrådene. Trolig skyldtes dette at han ikke hadde noen bevis som kunne støtte opp om anklagene som ble rettet mot dem.

Året etter skjedde en ny bortrømning hvor rundt en tredjedel av befolkningen var involvert. Det ble rettet anklager mot tolken Piragasam Pulle. Piragasam ble suspendert fra stillingen og arrestert. Nok en gang var rådet splittet. I følge Anker hevdet de to regjeringsrådene at aksjonen var nødvendig for å få klagene frem i lyset, noe Anker mente ikke var tilfelle. Anker hevdet også at Colbjørnsen og Lichtenstein gjorde alt for å få omgjort et forlik som senere ble inngått mellom de to partene.

Til Schimmelmann skrev Anker at det var Colbjørnsen og Lichtenstein som var de skjulte bakmennene bak bortrømningen. Anker mente at hensikten var å få ham til å trekke seg fra sin stilling som guvernør, for at en av regjeringsrådene selv kunne overta embetet. Til kollegiet turde han ikke å navngi de to regjeringsrådene, men mellom linjene går det frem at de var involvert. I følge Anker fikk regjeringsrådene hjelp av sine dubasher, og benyttet seg også av noen forpaktere for å oppnå målet. Også noen av de kongelige betjentene var involvert. Anker hevdet at tolken Daniel var en sentral aktør i intrigen som han mente var stiftet og finansiert av Suppremannia Setty. Daniel søkte på denne måten å gjenvinne sin stilling og posisjon i kolonien. Det er opplagt at det samme gjaldt for Suppremannia Setty selv om Anker ikke uttrykker dette direkte.

Det var naturlig at kampen mellom de to partene i konflikten kom til å stå nettopp om Piragasams posisjon i kolonien. Tolken var Ankers mest betrodde indiske støttespiller og utførte hans ordre for å opprettholde ro og orden i den indiske befolkningen. I tillegg var han tolk i Sorterett, og ble brukt av Anker i den politiske korrespondansen med indiske fyrster. Piragasam hadde derfor en fremtredende stilling i den indiske befolkningen og utøvde en betydelig innflytelse i kolonien. Denne sentrale posisjonen hadde han fått på bekostning av den andre kongelige tolken Daniel, som Anker hevdet støttet Suppremannia Setty. I likhet med Suppremannia hadde Daniel gått tapende ut av de forutgående partikonfliktene og var blitt avskjediget fra sin stilling som tolk ved

Sorterett. Det er åpenbart at Ankers stilling ville bli klart svekket hvis Piragasam ble avsatt.

I kraft av sin stilling som Ankers fremste håndlanger i forhold til den indiske befolkningen hadde Piragasam også utfordret Supremannia Setty og hans tilhengere. I forbindelse med fiskalsaken mot Supremannia utførte han Ankers ordre. Dette resulterte i en fellende kjennelse mot Supremannia og en del av hans støttespillere. Tolken fikk forøvrig kritikk av kommisjonen som behandlet saken. Høsten 1794 var undertolken igjen delaktig i å påføre Supremannia og Ankers motstandere et nytt nederlag. Piragasam medvirket til at Anker fikk forhindret en ny bortrømning.

Konflikten over Piragasams stilling viser til fulle hvor viktig det var for Anker å ha støtte i den indiske befolkningen i Trankebar. Anker baserte sin autoritet i kolonien på støtten han hadde i "folket", som trolig må forstås som høyrehåndskastene, med unntak av Sellapa-kasten. Ved bortrømningen våren 1795, som var rettet mot Piragasam, synes Anker midlertidig å ha mistet noe av denne støtten. En relativt stor del av befolkningen tok del, og blant dem som forlot kolonien var Sami Setty. Som høyrehåndskastenes forstander og leder for Maga Nadu Tessatar hadde Sami Setty stor innflytelse. I og med at han høsten året før hadde vært delaktig i å forhindre et lignende forsøk på å få koloniens innbyggere til å forlate kolonien, kan dette synes merkelig. Det går imidlertid frem at forstanderen i likhet med flere andre kasteformenn, hadde blitt ført bak lyset. Det ble påstått av anførerne for bortrømningen at Piragasam nå hadde sluttet seg til det supremanniske partiet, og at dette var årsaken til at det ikke skjedde noe i saken mot Supremannia. Først senere hadde formennene blitt fortalt at dette ikke stemte, og søkte rådet om å få inngå forlik med tolken. Dette forteller med all tydelighet at konflikten mellom Supremannia Setty og Sellapa-kasten på en siden, og de andre høyrehåndskastene på den andre siden, fortsatt var brennbar i Trankebar.

Med det inngåtte forliket synes Anker å ha gjenvunnet sin stilling i befolkningen.

Anker trodde også at hans motstandere stod bak klageskriv som ble sendt til København for å sverte ham. I følge Colbjørnsens tidligere håndskriver stod Colbjørnsen sammen

med byfogden Borgen, tolken Daniel og Appu Pulle, Lichtensteins dubash, bak falske klageskriv. Sammen med Muhldorff ba Anker kollegiet om å få oversendt klagen slik at de kunne få anledning til å imøtegå bekyldningene som ble fremsatt.

KAPITTEL 5: SENNAPA-SAKEN

Innledning

Bakgrunnen for Sennapa-saken var den tidligere omtalte avstraffelsen av inderne Tambu Setty og Maturaja Pulle for oppvigleri. Saken skulle få et etterspill - i november 1795 ble det i følge en kongelig forordning vedtatt å nedsette en undersøkelseskommissjon i Trankebar. Kommisjonen skulle avklare om det hadde skjedd noe straffbart fra koloniadministrasjonens side. Anker ble ikke navngitt i kommisjonens mandat og commissorium, men det var åpenbart for alle at det var guvernørens handlemåte i saken som var under etterforskning.

I kapitlet har jeg hovedsakelig lagt vekt på å beskrive kommisjonsrapportens innhold og Ankers erklæring til rapporten. Sistnevnte inneholder flere vedlegg, blant annet en uttalelse fra kastenes ledere. Av saksaktene går det frem at saken må ses innenfor rammen av partikonfliktene i kolonien og maktkampen mellom Anker og andre danske embetsmenn i kolonien.

Bakgrunn

Sommeren 1795 rettet en av Trankebars indiske innbyggere, Sennapa Naik, i København alvorlige anklager mot Anker og tolken Piragasam Pulle.²¹⁹ Sennapa hevdet å være utsending for ni navngitte formenn i kolonien.²²⁰ Blant disse var politimesteren, providitøren, en sorterettsassessor og formennene Tambu Setty og Maturaja Pulle. Sennapa påstod å ha fullmakt fra flesteparten av kastene til å fremlegge hvordan to av de ovennevnte formennene hadde blitt arrestert og straffet fordi de sammen med mange andre formenn hadde underskrevet en klage til Kongen. Klagen var blitt fratatt

²¹⁹ Rasch 1967, s. 137.

²²⁰ RA. PA 86, pk. 12. "Den Sinnapaske Commissions Act med Erklæringer og Breve Sagen vedkommende". Heretter vil jeg omtale den som SCA.

formennene, noe som hadde gjort det vanskelig for Sennapa å fullt ut bevise at han representerte kasteformennene. På dette grunnlaget ble undersøkelseskommissjonen nedsatt.

Sennapa ankom København med Asiatisk kompanis skip, Juliane Maria.²²¹ Saken var en sensasjon og Sennapa fikk møte kronprinsen og legge frem sine klagemål for ham. Sennapa ble også introdusert for kronprinsessen som han hadde en lengre samtale med. Inderen snakket angivelig flere europeiske språk, blant annet dansk. Kronprinsen engasjerte seg i saken og fattet åpenbart tiltro til Sennapa. Trolig var dette den reelle årsaken til at undersøkelseskommissjonen ble nedsatt. Saksbehandlingen var i hvert fall påfallende dårlig. Det ble ikke innhentet noen uttalelse fra rådet eller guvernøren i Trankebar. Man tok heller ikke hensyn til at mannskapet på Juliane Maria hevdet at Sennapa ikke var av høy kaste slik han påstod.

Kommissjonens commissorium fastsatte hvem som skulle sitte i kommissjonen og hvilke spørsmål den skulle søke å avklare.²²² Kommissjonens sammensetning var på ingen måte til Ankers fordel.²²³ Finansråden Lichtenstein og bokholderen Schmidt, Suppremannia Settys advokat, hørte til Ankers bitreste motstandere i kolonien. Kommissjonens øvrige medlemmer bestod av kaptein Otto Chr. Stricker og to misjonærer.

Sennapa-saken ble først kjent i Trankebar sommeren 1796. I følge Anker førte affæren til at hans autoritet i kolonien ble svekket.²²⁴ Til broren Carsten Anker skrev Peter at det lett kunne ha oppstått en alvorlig situasjon hvis Sennapa ikke hadde hatt et så dårlig rykte. Saken ble ikke tatt opp i brev fra Kommercekollegiet, og innholdet av private brev og aviser ble spredt blant den indiske befolkningen for å gi inntrykk av at Anker var suspendert - noe som undergravde folks aktelse og tillit til guvernøren. I følge Peter Anker ble et brev fra Carsten Anker som omhandlet saken holdt tilbake for å gi ryktene bedre tid til å spre seg.

²²¹ Rasch 1967, s. 137 f.; RA. PA 3. pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 20.07.1796. Avskrift fra *Kornerups avis* av 12. 09. og 27.09.1795.

²²² RA. PA 86, pk. 12. "Den Sinnenapaskes Commissions Act med Erklæringer og Breve Sagen vedkommende". Heretter vil jeg omtale den som SCA.

²²³ Rasch 1967, s. 137.

²²⁴ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 20.07.1796.

Anker var først i villrede om hva saken dreide seg om ettersom han ikke kjente klagenes virkelige innhold.²²⁵ Innholdet av to aviser som omtalte saken var imidlertid i omløp i kolonien. I følge *Kornerups avis* av 12. september 1795 anklaget Sennapa Anker for å være hard og ufølsom. Anker skulle ha arrestert en rekke av hans kastefeller. Sennapa søkte også om at Anker måtte bli suspendert fra sin stilling slik at han ikke skulle få anledning til å hindre undersøkelsene av klagen. Av avisen gikk det frem at Sennapa ikke hadde brakt med seg noen fullmakt fra kastene. Den neste utgaven av avisen, som utkom den 27. september, kunne imidlertid meddele at Sennapa nå hadde mottatt det. Formennene for kastene ba Sennapa være ved godt mot og at han ikke måtte duellere og ri til hest. De påla ham også å prøve å få regjeringen til å suspendere Anker og i hans sted ansette en av Asiatisk kompanis faktorer, Lindam, til interimsguvernør.

Anker antok at saken gjaldt arrestasjonen og avstraffelsen av de to inderne Maturaja Pulle og Tambu Setty høsten 1794.²²⁶ Han mente at alle som kjente indiske forhold ville kunne avsløre at fullmakten som Sennapa hadde lagt frem var et bedrageri.

Kommisjonens mandat og arbeid²²⁷

Av kommisjonens mandat går det frem at den skulle undersøke om det hadde skjedd noe straffbart fra den danske koloniadministrasjonens side. Blant annet skulle man søke å avklare om de to formennene var blitt arrestert og straffet uten at det var gjort en lovlig undersøkelse og domfellelse, og om noe klageskrift til Kongen hadde blitt oppsatt på kastenes vegne og senere fratatt dem som hadde klaget.

Mandatet inneholdt ikke noe spørsmål om Sennapa virkelig var en utsending for de indiske kastene i kolonien. Det kan skyldes kronprinsens engasjement i saken, og at ingen i Kommercekollegiet derfor våget å stille spørsmål ved Sennapas troverdighet. Dette gjaldt også Schimmelman, Ankers beskytter og støttespiller i København. Han

²²⁵ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 20.07.1796.

²²⁶ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 20.07.1796.

²²⁷ RA. PA 86, pk. 12. SCA.

var blant dem som hadde underskrevet den kongelige resolusjonen om å nedsette kommisjonen.

Kommisjonen startet sitt arbeid i Trankebar den 16. september 1796. En og en halv måned senere kunne kommisjonen heves, i god tid før fristen på tre måneder som commissoret hadde fastsatt. Kommisjonsrapporten, sammen med Ankers og de andre rådsmedlemmenes erklæringer, ble deretter sendt til København.

Kommisjonsrapporten²²⁸

Av kommisjonsrapporten går det frem at kommisjonen arbeidet grundig og metodisk for å avdekke det som hadde skjedd i saken. Vitner ble innkalt og avhørt. Det gjaldt også de ni formennene som Sennapa hevdet å være utsending for. Vitnene kunne også fritt uttale seg uten noen frykt for å bli stilt til ansvar for sine uttalelser. I København var man åpenbart redd for at vitner ikke skulle tørre å vitne mot Anker og hans støttespillere av frykt for represalier. Commissariatet inneholdt derfor en bestemmelse om straffefritak så lenge saken var under behandling.

Tambu Setty var fra landsbyen Poreiar og tilhørte caverie-kasten. I følge kommisjonsrapporten var han Canjama Setty for samtlige høyrehåndskaster i Trankebar. Canjama Setty var oppsynsmann for høyrehåndskastenes seremonier og skikk og bruk. Maturaja Pulle kom fra Trankebar by og tilhørte den vel ansette vellala-kasten. Han var formann for 14 landsbyer og rådgiver for kastene.

Kommisjonen brakte for dagen at de to inderne ikke ble framstilt for noen ordinær rett før de ble dømt og straffet. Først etter at Anker hadde forfattet dommen ble de to arresterte inderne informert om undersøkelsen og dommen.

Tambu Setty ble dømt til 50 rottingslag, Maturaja Pulle til 25. Avstraffelsen skjedde på ulike steder i byen, blant annet på gaten utenfor providitørens hus. Før avstraffelsen

²²⁸ RA. PA 86, pk. 12. SCA.

leste sorterettsskriveren opp et skriv som beskrev straffen og bakgrunnen for dommen. Etter fullbyrdelsen av straffen skulle de to inderne jages fra kolonien. De ble imidlertid arrestert nok en gang. Maturaja Pulle ble deretter løslatt mens Tambu Setty i de følgende månedene satt fengslet på ulike steder i kolonien.

Til kommisjonen fortalte Tambu Setty at han ikke hadde noe kjennskap til hvorfor han hadde blitt arrestert og straffet. Maturaja Pulle på sin side hadde gjennom andre fått kjennskap til undersøkelsen Anker hadde gjennomført, og hevdet at det var hans fiender som hadde påstått at han og Tambu Setty hadde gjort opprør.

Vitneprovene for kommisjonen var motstridende med hensyn til undertolken Piragasams rolle ved arrestasjonen av de to inderne. I følge Piragasams vitnemål skjedde anholdelsen ved vakthavende offiser på Poreiar. De andre vitnene hevdet imidlertid at undertolken og hans pion, Cader, var involvert. Kommisjonen trakk da også den slutningen at tolken prøvde å skjule sin medvirkning i saken. Det er imidlertid vanskelig å forstå hvorfor undertolken skulle underslå sin deltagelse i anholdelsen ettersom det ikke var noen tvil om at Anker stod bak beslutningen om å arrestere de to inderne. Kommisjonen lot være å gi noen forklaring, men antydte åpenbart at tolken hadde handlet på eget initiativ.

Med dette fikk kommisjonen bekreftet Sennapas påstand om at Tambu Setty og Maturaja Pulle ble arrestert og avstraffet på en irregulær måte. Derimot skulle det vise seg at det var lite hold i de andre bekyldningene inderen hadde fremmet i København. De fleste av formennene som Sennapa hevdet å representere kjente ikke til noen klage til Kongen. Bare en av dem, Sevenu Setty, hadde kjennskap til Sennapas reise til Danmark. Sevenu Setty hadde vært til stede da Maturaja Pulle og Tambu Setty ble prylt. Han hadde møtt Sennapa, som hadde fortalt ham at han hadde til hensikt å dra til København for å ta opp saken der. Kovinda Pulle, en av formennene for bøndene i Tillali, hevdet riktignok at det var forfattet en klage til Kongen. Klagen skulle i all hemmelighet gjøres kjent for allmuen, for så å bli sendt til Europa etter at folket hadde fått anledning til å uttale seg. Med "folket" siktet trolig Kovinda Pulle til kasteforsamlingen Maga Nadu Tessatar.

En av formennene, Kirudassa Naike, møtte ikke frem for kommisjonen. I sin uttalelse til kommisjonsrapporten hevdet Muhldorff at han døde allerede i 1788.²²⁹

Selv de to formennene som hadde blitt straffet av Anker nektet for at det var forfattet noe klageskrift til Kongen på de indiske kastenes vegne. Maturaja Pulle benektet at dette var tilfelle. Tambu Setty hevdet riktignok at maganatene eller formennene hadde forfattet noen klager som de hadde i forvaring hos ham.. Klagen var rettet mot tolken Piragasam, men var ikke adressert til noen spesielt. Tambu Setty kunne først ikke huske hvem som hadde overlevert klagen til ham. Senere oppgav han en av kastenes budbringere. Han fortalte til kommisjonen at han for to til tre års tid siden hadde blitt sendt av noen av formennene for kastene i Tillali med en ollis til Tambu Setty. Som avsendere oppga inderen Annamandana Naik fra landsbyen Anakoil og to formenn fra Tillali, Kovinda Pulle og Muttapa Pulle. Det hadde også vært flere personer tilstede, men navnene på dem kunne han ikke huske.

Muttapa Pulle var en av formennene for pyntedorene i Tillali. Han bekreftet at han sammen med de to ovennevnte formennene hadde oversendt en ollis til Tambu Setty for at han skulle ta vare på den. Ollisen inneholdt noen klager mot Piragasam. Klagen var ikke stilt til noen spesielt, men forfattet for å refereres for almuen. Deretter skulle klagen etter folkets godkjennelse legges frem for Kongen.

Muttapa Pulle overleverte senere en ollis som inneholdt de klagemålene han kunne huske. Ifølge inderen kunne Piragasam på grunn av sitt nære forhold til Anker og i kraft av sin stilling som undertolk, plage folk, straffe dem økonomisk og undertrykke dem. Piragasam skulle ha sammenkalt innbyggerne og på Ankers vegne krevd 1 000 pagoder. Beløpet skulle fordeles mellom landsbyene. Kovinda Pulle, som hadde protestert, hadde blitt holdt arrestert hos visiadoren og måtte betale 50 pagoder i straff. Deretter tok Piragasam de 1 000 pagodene han hadde forlangt. For også å få visiadoren, Ponia Naike, på sitt parti, hadde tolken innført en ny tollavgift som skulle betales til visiadoren. Dette hadde han forfattet skriftlig på et dokument og tvunget innbyggerne til

²²⁹ RA. PA 86, pk. 12. SCA. Muhldorffs uttalelse til kommisjonsrapporten, datert 19.12.1796.

å betale. Avgiften kostet innbyggerne 2 000 pardaus i året. En pardau var litt mindre verdt enn en dansk riksdaler.

I likhet med Muttapa Pulle kom Kovinda Pulle fra Tillali, hvor han var en av formennene for bøndene i landsbyen. Hans vitnemål var stort sett i samsvar med forklaringen Muttapa Pulle hadde gitt til kommisjonen. Også han overleverte en ollis som inneholdt de samme klagemålene mot Anker og Piragasam. I likhet med Muttapa Pulle, hevdet han å kunne føre bevis for beskyldningene. Kovinda Pulle hevdet, som Muttapa Pulle hadde gjort, at det stod flere formenn bak klageskriftet. Liksom den andre formannen kunne han imidlertid ikke huske navnene på dem. Når klagen ikke hadde blitt lagt frem for noen myndighetsperson skyldtes dette frykt for Piragasam.

Kommisjonen prøvde også i overensstemmelse med commissoret å avklare hva som hadde skjedd med klageskriftet. Tambu Setty hevdet at hans kone hadde overlevert det til Piragasam. Tolken skulle ha fått kjennskap til klagen mens Tambu Setty satt arrestert. I følge Tambu Setty hadde Piragasam sendt visiadorens fullmektig til Tambu Settys hus og truet med at Tambu Setty ville bli hengt eller sendt til Nicobarene hvis han ikke utleverte skrevet. Ved samme anledning ble det også overlevert ti olliser som kastene hadde utstedt til Tambu Setty. Disse var en fullmakt fra kastene til å være deres Canjama Setty. Under ed benektet visiadorens fullmektig at anklagen mot ham var sanne. Fullmektigen tilhørte vellala-kasten, og han ble av medlemmene av Sorterett omtalt som redelig og aktet. Både Muttapa Pulle og Kovinda Pulle hevdet at det ikke var tatt noen kopi av klagen.

På grunnlag av vitnemålene for kommisjonen kan man konkludere med at noen få kasteformenn fra landsbyen Tillali muligens hadde forfattet et klageskriv. Skrevet var overlevert Tambu Setty til forvaring og skulle etter at folket hadde gitt sin tilslutning sendes til Danmark og legges frem for Kongen. Selv denne framstillingen savner imidlertid troverdighet. Hverken Kovinda Pulle, Muttapa Pulle eller kastenes sendebud kunne navngi de andre formennene som stod bak klageskriftet. Bare en annen formann ble nevnt med navn, dette var Annamandana Naik. Han stilte aldri som vitne for kommisjonen noe som kan skyldes at han var død. Muhldorff, som åpenbart har hatt

inngående kjennskap til koloniens befolkning, hevdet at Annamandana døde allerede i desember 1792.²³⁰ Han var heller ikke fra Tillali, slik det ble hevdet, men fra landsbyen Anakovil. Overfor kommisjonen avla også Kovinda Pulle og Muttapa Pulle ed på at de kunne legge frem bevis for sine påstander. Det er påfallende at kommisjonen ikke krevde at de to formennene la frem bevisene.

Kommisjonen ønsket også å få avklart om rådet hadde kjent til og godkjent at Anker arresterte og straffet de to inderne. Prinsipielt var naturligvis dette et svært viktig spørsmål. I følge Anker var Tambu Setty og Maturaja Pulles overtredelse av loven av en slik art at guvernøren kunne handle på egen hånd for å forebygge de skadelige følgene av deres virksomhet. Han forholdt seg til den kongelige instruks som overlot til guvernørens egen vurdering å fremlegge saken for rådet eller ikke. Når dette ikke hadde skjedd, var dette "en Forsigtighed som de med Forbrydelsen forknyttede Liaisons udfordrede". Anker viste også til at de to inderne tidligere hadde vært straffet for lignende forhold, og han mente at dette burde være godt kjent for kommisjonens medlemmer.

Som man kunne forvente hadde de andre medlemmene av rådet ulike oppfatninger om spørsmålet. Muhldorff mente at kommisjonen var kjent med at guvernøren ved rådets instruks hadde myndighet til på egen hånd å foreta det han hadde gjort. Lichtenstein, det eneste medlemmet av rådet som også satt i kommisjonen, påstod derimot at dette ikke var tilfelle.

Ankers uttalelse til kommisjonsrapporten²³¹

Anker påpekte i sin uttalelse at det kunne stilles spørsmål ved troverdigheten til vitnene som hadde fremmet anklager mot ham selv og tolken Piragasam.

²³⁰ RA. PA 86, pk. 12. SCA. Muhldorffs uttalelse til kommisjonsrapporten, datert 19.12.1796.

²³¹ RA. PA 86, pk. 12. SCA. Ankers uttalelse til kommisjonsrapporten, datert 09.02.1797.

Arrestasjonen og avstraffelsen av de to formennene hadde ikke skjedd uten presedens. Ankers forgjengere hadde alene eller i samråd med rådet ved ulike anledninger pålagt skjønnsmessige straffer når omstendighetene og lovovertrædelsen hadde krevd det. Allerede i 1778 hadde Maturaja Pulle sammen med noen andre formenn blitt arrestert og straffet med pryl for å ha prøvd å skape uro i kolonien. Det hadde skjedd etter ordre fra guvernør David Brown. Brown var guvernør i Trankebar fra 1775 til 1779.

Under Abbestee ble forskjellige personer straffet på samme måte uten at rådet ble rådspurt. Blant dem var en fremstående inder, Muttapa Pulle. Han hadde vært Browns dubash. Ved en annen anledning ble han også pålagt en mulkt av Abbestee på 100 pagoder, eller i mangel av dette 100 rottingslag.

Med hensyn til avstraffelsen av Tambu Setty og Maturaja Pulle hadde ikke dette skjedd uten forutgående undersøkelser fra Ankers side. I denne saken hadde han forholdt seg til guvernørens instruks, 12 paragraf. Her står det blant annet:

Hvad hastige Messures til beskyttelse og Sikkerhed, der behøves i Tilfælde af fiendtlig Overfald, for at stille Oprør, afværge Opstand, ..., da kan Gouverneuren alleene, saaledes som han derfor ville staae os til Ansvar, anordne, hvis han for godt befinder til den almindelige Roelighed eller til at forsvare vores Etablissementer, uden at nogen maae underslaae sig at modstaae hans Befalinger;

Av Ankers erklæring til kommisjonsrapporten går det frem hvordan Maturaja Pulle og Tambu Setty gjentatte ganger hadde vært involvert under uroligheter i kolonien. Framstillingen er også interessant fordi den viser at det var en klar sammenheng mellom forsøket på å få koloniens innbyggere til å forlate kolonien høsten 1794 og den vellykkede bortrømningen våren 1795.

Anker hevdet at Tambu Setty i virkeligheten bare var fullmektig for Sami Setty, som de fleste innbyggerne anså for deres Canjama Setty eller forstander for kastene. Under kasteurolighetene høsten 1787 og 1788 var Tambu Setty under Sami Settys ledelse, ledere for de som hadde forlatt kolonien. Maturaja Pulle var på sin side en av de mest fremstående inderne bak komplottet. I begynnelsen av 1794, og også i tiden før dette, hadde Tambu Setty, Maturaja Pulle og Kovinda Pulle sammen med flere andre personer

konspirert for å skape ny uro i kolonien. I august samme år prøvde så Tambu Setty og Maturaja Pulle å få i stand en bortrømning. Dette ble forhindret og de to ble arrestert og straffet. Ved å gripe inn hadde Anker forhindret at statens inntekter fra rishøsten gikk tapt. Året etter utviklet så intrigen seg ved hjelp av den støtten den fikk. Bortrømningen våren 1795 skjedde tilsynelatende under ledelse av Sami Setty. Han ble imidlertid tvunget til å delta. Tambu Setty, som var en av de virkelige opphavsmennene, fulgte med som Sami Settys fullmektig. Etter forliket med tolken Piragasam, hadde imidlertid Tambu Setty blitt uvenn med Sami Setty og stiftet en ny intrige. Han ble derfor etter rådets bestemmelse arrestert i kastellet og idømt en mulkt på 10 rd.

Anker var også svært kritisk til at kommisjonen ikke hadde utspurt formennene om det stemte at Sennapa var en utsending for dem slik han hevdet. Han beordret derfor interimis justitiarius Prah, i notarius publicus nærvær, å utføre en undersøkelse for å få avklart dette spørsmålet.²³²

Av formennene som møtte opp for justitiarius benektet tre for at de alene eller sammen med andre hadde sendt Sennapa til Kongen for å klage. De kjente heller ikke til at han hadde brakt med seg noen fullmakt, eller skulle ha mottatt dette etter avreisen. Tambu Setty, Kovinda Pulle og Tirumalei Naik nektet å besvare spørsmålene muntlig, og viste til sine tidligere vitnemål overfor kommisjonen. Skulle de svare på spørsmålene ønsket de å få gjøre dette skriftlig.

Av undersøkelsen gikk det forøvrig frem at Sennapa var av vaduga-kasten. Han pleide å ta tjeneste som dubash for sjømenn, og hadde ikke noen spesiell anseelse i den indiske befolkningen. To av formennene fremholdt at Sennapa ikke var verdig til å være utsending for kastene i Trankebar.

²³² RA. PA 86, pk. 12. SCA. Ankers uttalelse til kommisjonsrapporten, datert 09.02.1797. Litra A.

Anker ba også formennene for kastene i Trankebar å svare på noen spørsmål som var sentrale i saken.²³³ Bak besvarelsen stod Talaway Sami Setty og de mest anseelige lederne for kastene i Trankebar, som gikk under navn av Maga Nadu Tesattar.

Av kastenes uttalelse gikk det fram at både Sennapa og hans familie hadde et dårlig rykte i kolonien. Sennapa livnærte seg ved å kjøpe opp og selge ulike levnetsmidler, som frukt og surmelk til sjømenn på skipene på redene eller ved å ta tjeneste hos disse. Ingen av formennene kjente til Sennapas reise til Europa og de hadde heller ikke gitt ham noen fullmakt til å klage til Kongen. Ingen andre kunne heller gi ham noen slik fullmakt på kastenes vegne.

Tambu Setty var bare en betjent for Sami Setti, som var Talaway, eller kastenes øverste leder. Det var Tambu Settys oppgave å ha oppsikt med paria-kasten og sørge for at den fikk sitt vanlige underhold under bortrømninger. Noen rett til å blande seg inn i offentlige klager på vegne av almuen hadde han ikke. Det var forøvrig ikke første gang Tambu Setty foretok seg ting som han ikke hadde rett til, og uten at hans herre og formennene kjente til det. I 1790 hadde han blant annet sammen med Kovinda Pulle og Muttpa Pulle skrevet og sendt en søknad til Kongen om at det måtte ansettes en dubash for guvernøren etter Maga Nadu Tesattars ønske. At det ikke forholdt seg sånn kom først frem da søknaden ble sendt tilbake til Trankebar. De tre inderne hadde underskrevet de øvrige formennenes navn uten deres kjennskap og ønske. Dette førte til at Tambu Setty, som hovedpersonen bak bedrageriet, ble arrestert etter anmodning fra formennene. Ved å love aldri å foreta seg noe lignende igjen hadde Tambu Setty blitt tatt til nåde. Dette løftet hadde han imidlertid brutt under urolighetene i 1795. Uten at formennene kjente til det hadde han forfattet et brev i deres navn som han hadde innlevert til den nedsatte kommisjonen som undersøkte anklagene mot tolken Piragasam Pulle. Etter kastenes forlik med tolken hadde han sammen med Kovinda Pulle og Muttpa Pulle fortsatt å arbeide for å skape uro i kolonien. Bak de tre inderne stod det imidlertid noen inflytelsesrike europeere og intrigerende indere. De hadde også instruert Tambu Setty om hva han skulle si overfor kommisjonen i Sennapa-saken.

²³³ RA. PA 86, pk.12. SCA. Ankers uttalelse til kommisjonsrapporten, datert 09.02.1797. Litra B – kastenes uttalelse.

I likhet med Tambu Setty ble Kovinda Pulle og Muttapa Pulle sett på som profesjonelle urostiftere av formennene. De søkte økonomisk vinning ved å utføre tjenester for de innflytelsesrike europeerne og inderne som stod bak urolighetene i kolonien. Som en følge av dette ble de to formennene ekskludert fra Maga Nadu Tesattar.

Formennene kjente ikke til noen overgrep fra tolken Piragasams side. Under bortrømningen i 1795 hadde det riktignok blitt rettet klager mot tolken for arrestasjoner og illeggelse av mulkter. Det hadde imidlertid skjedd på grunn av forseelser og etter Ankers ordre. Bak personene som klaget stod de tidligere omtalte bakmennene. Ryktene fortalte at det var de som hadde forfattet og diktert ollissene som Kovinda Pulle og Muttapa Pulle hadde fremlagt for kommisjonen i Sennapa-saken.

Tollavgiften innbyggerne hadde blitt pålagt å betale visiadoren var tilstått ham i følge en Caul (forsikringsbevis), som tidligere var utstedt av Lichtenstein. Bakgrunnen var det tidligere omtalte overfallet på Suppremannia Settys motstander Sela Sela Setty, som hadde gjort det nødvendig å bevokte Trankebars grenser. Formennene avviste også påstanden om at Piragasam hadde tvunget innbyggerne til å betale 1 000 pagoder til guvernøren. Hadde dette vært tilfelle ville de ha brakt dette frem for den nedsatte kommisjonen i Sennapa-saken.

Av ovenstående går det frem at det synes å ha vært ulike oppfatninger om Tambu Settys posisjon i den indiske befolkningen. Kommisjonen stilte ingen spørsmål ved Tambu Settys påstand om at han var Canjama Setty, eller kastenes øverste leder. Både Anker og Myhldorff hevdet at det var Sami Setty som hadde denne prominente posisjonen og at Tambu Setty bare var en betjent av ham. Kastenes formenn anså også Tambu Setty for å være underordnet Sami Setty, men hevdet at sistnevnte var Talaway og ikke kastenes Canjama Setty. Det var riktignok knyttet stor prestisje til stillingen som Talaway, men den hadde mindre anseelse enn posisjonen som Canjama Setty.

Selv om Tambu Setty bare var en underordnet av Sami Setty kan han ha hatt en høyere posisjon tidligere. I følge Brimnes ble det i mars 1788 holdt en kasteforsamling i

Trankebar.²³⁴ Rådet anerkjente da Tambu Setty, som representerte de bortrømtes parti, som leder for kastene i Trankebar. Man kan derfor ikke se bort i fra at hans handlemåte var motivert ut i fra et ønske om å gjenvinne sin posisjon i befolkningen. Det samme gjelder for Muttapa Pulle, som tidligere var guvernør David Browns dubash.

Ved to anledninger skrev kommisjonen til Anker og ba om å få tilsendt en kopi av undersøkelsen han hadde foretatt i forbindelse med arrestasjonen og avstraffelsen av de to inderne. Anker lot som om han ikke viste hvor den befant seg. I virkeligheten holdt Anker undersøkelsen tilbake. Årsaken går frem av et brev til Kommercekollegiet hvor han omtalte kommisjonsrapporten.²³⁵ Av undersøkelsen gikk det fram at to av rådets medlemmer var opphavsmenn til det som skjedde høsten 1794.²³⁶ Anker var moralsk overbevist om at dette var sant, men hadde ikke ønsket å forfølge saken videre. Når han nå hadde valgt å bringe dokumentet frem i lyset var det fordi kommisjonen hadde tvunget ham til å gjøre det. Anker overlot til kollegiet å vurdere hva de ville gjøre i sakens anledning.

Ved samme anledning oversendte Anker to søknader til Kongen til støtte for tolken Piragasam fra innbyggerne i kolonien - den ene fra høyrehåndskastene og den andre fra venstrehåndskastene.²³⁷ Søknadene var undertegnet av mere enn 450 formenn, og Anker anslo at disse representere 18 til 20 000 av innbyggerne i kolonien. Hvis Ankers anslag er korrekt utgjorde dette størsteparten av Trankebars innfødte befolkning.

Anker følte seg dårlig behandlet av kommisjonen.²³⁸ Han hevdet at kommisjonen søkte å bringe til veie klager mot ham. Anker anklaget kommisjonen for å ha godtatt som originaler danske konsepter som var fylt med usannheter oversatt til tamil. Noe annet var allikevel ikke å vente, i følge Anker. Lichtenstein, som var formann for kommisjonen, traktet etter å overta hans stilling som guvernør. Han fikk juridisk

²³⁴ Brimnes 1991, s. 38.

²³⁵ RA. PA 86, pk. 12. SCA. P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797.

²³⁶ RA. PA 86, pk. 12. SCA. P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797. Litra B.

²³⁷ RA. PA 86, pk. 12. SCA. P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797. Litra C.

²³⁸ RA. PA 86, pk. 12. SCA. P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797.

veiledning av Schmidt, som var en forretningsforbindelse og Suppremannia Settys advokat. Det ble til og med påstått at Lichtenstein kunne gjøre rede for Sennapas reise til Europa og hva som hadde skjedd ved hans ankomst til København.

Overfor Schimmelmänn gjorde Anker det klart at kollegiets avgjørelse i Sennapa-saken var avgjørende for om det fortsatt skulle herske ro i kolonien, eller om Suppremannia Settys skjulte intrige igjen skulle skape uro.²³⁹ Anker forsvarte også rådets tidligere avgjørelse om å appellere Suppremannias sak til høyesterett, noe Schimmelmänn hadde reagert negativt på. I følge Anker var Suppremannia fortsatt en rik mann og klarte på grunn av dette å skaffe seg støtte. Støtten han mottok ble maskert på alle mulige måter, og hadde til hensikt å uroe koloniens innbyggere. I følge Anker satte de innfødte sin lit til at en høyesterettsdom ville hindre nye overgrep mot befolkningen og avskrekke europeerne i kolonien fra å støtte Suppremannia.

Anker advarte både Kommercekollegiet og Schimmelmänn mot følgene hvis kollegiet skulle velge å avskjedige tolken Piragasam Pulle.²⁴⁰ Til Schimmelmänn skrev han at et slikt utfall ville svekke hans anseelse som guvernør og bringe kolonien i ytterste forvirring.²⁴¹

I kolonien gikk det også rykter om at det ville bli sendt en ny oppdiktet klage til Kongen med falske underskrifter.²⁴² Den skulle være bekreftet av Lichtenstein. Skulle dette være tilfelle, ba Anker om å få klagen oversendt til rådet slik at bestyrelsen kunne undersøke om klageskriftet var ekte.

I et brev til kollegiet ga Peter sin bror Carsten Anker fullmakt til å handle på hans vegne i Sennapa-saken.²⁴³

²³⁹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 24.03.1797.

²⁴⁰ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 07.02.1796; RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 20.06.1796 og 09.02.1797.

²⁴¹ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 07.02.1796.

²⁴² RA PA 86, pk. 12. SCA. P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797.

²⁴³ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1797, nr. 189. P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797.

Kommercekollegiets avgjørelse i Sennapa-saken, og avsettelsen av tolken Piregasam Pulle

Først sommeren 1798 mottok Anker avgjørelsen i Sennapa-saken.²⁴⁴ Denne var langt på vei en seier for guvernøren. Kollegiet slo fast at Sennapa ikke hadde hatt noe grunnlag for sine påstander, og at inderen ikke hadde hatt noen virkelig fullmakt. Anker ble derfor ikke avsatt. Derimot var kollegiet svært kritisk til at Anker hadde satt seg ut over de lovmessige forskriftene i sin undersøkelse av saken.

Til tross for Ankers advarsler valgte kollegiet å avskjedige tolken Piragasam Pulle.²⁴⁵ Det ble overlatt til Anker å avskjedige tolken på en slik måte at det ikke skulle føre til uro i den indiske befolkningen. Anker skrev til kollegiet at dette ville være uungåelig og ba om at det ble overlatt til rådet, som opprinnelig hadde ansatt tolken, å avskjedige ham.

Tolkens avskjed sett i forhold til maktkampen og partikonfliktene i kolonien

Anker fortolket kollegiets avgjørelse innenfor rammen av partistridighetene i kolonien.²⁴⁶ I følge Anker hadde det store partiet seiret over Lichtensteins og Colbjørnsens sammensvergelse.

Bak avgjørelsen om hvordan Piragasam skulle avskjediges så Anker en plan laget av Schlegel, sjefen for Kommercekollegiets tyske sekretariat, og bokholderen Schmidt, Suppremanias advokat.²⁴⁷ Guvernøren ville på denne måten få ansvaret. Anker fryktet at dette kunne føre til at han fikk hele befolkningen mot seg ved at det store partiet sluttet seg til Suppremanias parti.

²⁴⁴ Rasch 1967, s. 140.

²⁴⁵ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1799, nr. 284. P. Anker til Kommercekollegiet, 31.08.1798.

²⁴⁶ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 31.??1798.

²⁴⁷ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 31.08.1798.

Anker må også ha sett konflikten rundt tolken i lys av hvilke konsekvenser det ville få for maktforholdene i kolonien hvis Piragasam ble avsatt. Han ville ikke bare miste en verdifull støttespiller i tolken. Piragasam ville også bli erstattet av den andre kongelige tolken Daniel, som var en motstander av Anker og støttet Suppremannia Setty. I følge Anker bestyrte da også Daniel Sorterett nærmest etter sitt eget hode etter at Piragasam ble suspendert fra sine embeter i april 1795.²⁴⁸ Anker hevdet at rettspleien her aldri hadde vært mer partisk og misbrukt, og at det kom inn klage på klage til rådet over Sorterett.

Anker så det åpenbart slik at tolken hadde blitt ofret av politiske årsaker.²⁴⁹ Anker mente det var Schlegel som stod bak tolkens avskjedigelse. Til broren Carsten skrev han at Schlegel på denne måten ga inntrykk av å redde Schimmelmans ære, men i virkeligheten fremmet sine egne planer mot Anker. Trolig sikter Anker til at det må ha gått mye prestisje i saken og at Schimmelman og kollegiet i det minste kunne vise til at tolken var avsatt overfor kronprinsen. Bak Piragasams avskjedigelse mente Anker det lå en intrige av Suppremannia Setty. I følge Anker hadde Suppremannia bestukket Schlegel ved hjelp av sin advokat, bokholder Schmidt.

Konklusjon

Av kommisjonsrapporten går det frem at Sennapa var en bedrager. Sennapa hadde ingen fullmakt til å representere kastene i Trankebar, og det var heller ikke forfattet noe klageskriv til Kongen. Anker ble derfor ikke avsatt, men han fikk en reprimande for sin arbitrære fremgangsmåte i rettsprosessen mot Tambu Setty og Maturaja Pulle. Tolken, Piragasam Pulle, ble derimot avskjediget. Anker mente at Suppremannia Setty i ledtog med sin forsvarer Jacob L. Smith og Schlegel, sjefen for Kommercekollegiets tyske sekretariat, stod bak tolkens oppsigelse.

²⁴⁸ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1799, nr. 284. P. Anker til Kommercekollegiet, 31.08.1798.

²⁴⁹ RA. PA 86, pk. 3. P. Anker til Carsten Anker, 31.??1798.

Anker fortolket kollegiets avgjørelse innenfor rammen av partistridighetene i kolonien. I følge Anker hadde det store partiet seiret over Lichtensteins og Colbjørnsens sammensvergelse. Derimot må tolken Piragasams avskjedigelse ha vært et stort nederlag for Anker. At Piragasam ble sagt opp innebar at den andre kongelige tolken, Daniel Pulle, ble tolk i Sorterett. Som tidligere nevnt ble Daniel innsatt i denne stillingen etter at Piragasam ble suspendert fra sine verv under urolighetene i 1795. Ved utnevnelsen gjenvant Daniel mye av den statusen han tidligere nøy i kolonien. Det innebar også at det suppremanniske partiet ble styrket.

Man finner flere indisier på at Sennapa i virkeligheten ble brukt av Ankers motstandere for å skade ham. Det virker usannsynlig at inderen på eget initiativ skulle reise helt til København for så å få audiens hos de kongelige og anledning til å rette anklager mot Anker. Formennesenes formaning til Sennapa om at han ikke måtte ri til hest og heller ikke duellere virker absurd. Sennapas fullmakt fra kastene var åpenbart en forfalskning, forfattet av dansker for å gi inntrykk av at inderen var en prominent person. For å få mulighet for å møte kronprinsen er det rimelig å tro at Sennapa har hatt innflytelsesrike støttespillere i København. Det er derfor ikke usannsynlig at Anker hadde rett når han overfor kollegiet antydte at Lichtenstein kunne gjøre rede for Sennapas reise til København og det som senere skjedde der. Sennapas bakgrund gjorde ham også vel egnet for formålet. Han kunne gjøre seg forståelig på dansk, og han var ikke uvant med sjøreiser.

Hvis Ankers motstandere støttet og dro fordel av Sennapa for å svekke guvernørens stilling, er det også grunn til å tro at det var hold i Ankers påstander om at danske koloniembetsmenn sammen med indiske medhjelpere konspirerte mot ham. Med et brev til Kommercekollegiet, hvor Anker kommenterte kommisjonsrapporten, fulgte også undersøkelsen han foretok høsten 1794. En del kasteformenn anklaget da Tambu Setty og Maturaja Pulle for oppvigleri. Formennene hevdet at bakmennene var de to regjeringsrådene sammen med sine dubasher og tolken Daniel. Suppremannia Setty skulle også være involvert i intrigen.

Av Ankers erklæring til kommisjonsrapporten, og av en uttalelse fra kastenes ledere, går det frem at flere av de viktigste anklagerne mot Anker og Piragasam Pulle hadde vært involvert i uroligheter før. Flere av dem hadde tidligere blitt straffet for lignende forhold. Kastenes ledere hevdet at Kovinda Pulle, Muttapa Pulle og Tambu Setty var profesjonelle uromakere, som mot betaling gjorde tjenester for europeiske embetsmenn og mektige indere. Man kan imidlertid ikke se bort fra at i det minste Tambu Setty og Muttapa Pulles handlemåte kan ha vært motivert ut fra et ønske om å gjenvinne sin tidligere status i kolonien.

KAPITTEL 6: UROLIGHETENE I DE FORPAKTEDE DISTRIKTENE

Innledning

Våren 1798 brøt det igjen ut uro i kolonien, men denne gangen skjedde det i distriktene danskene hadde forpaktet av rajahen av Tanjore. Lichtenstein overtok i 1792 kontrollen over bestyrelsen og distriktene var i de følgende årene en viktig inntektskilde for staten. Jeg vil først gi en kort beskrivelse av urolighetene som førte til at Lichtensteins dubash, Appu Pulle ble arrestert. Deretter vil jeg ta for meg de juridiske sidene ved saken. Anker ble beskyldt for å ha brutt loven i sin behandling av Appu Pulle, og saken ble åpenbart en del av den pågående maktkampen i kolonien.

Hendelsen skulle få liten betydning for koloniens politiske liv. Saken er likevel interessant fordi den kaster lys over den tidligere Sennapa-saken – både med hensyn til Ankers handlemåte og til kollegiets behandling av klagene som ble rettet mot Anker. Som i Sennapa-saken valgte Anker å gå frem på en ureglementert måte. Han valgte å anholde og sette Appu Pulle under arrest på eget ansvar. Etter Ankers mening var en slik fremgangsmåte det eneste effektive middelet koloniadministrasjonen hadde får å stoppe intriger som siktet mot å skape uro og opptøyer mot bestyrelsen.

Appu Pulle-saken

Til Carsten Anker skrev Peter at det var finansråden selv som stod bak forsøket på å få innbyggerne til å forlate territoriet.²⁵⁰ For å oppnå hensikten hadde han benyttet seg av pengegaver. Overfor Kommercekollegiet hevdet Anker at det var Lichtensteins dubash, Appu Pulle, som skulle sette planen ut i livet.²⁵¹ For enkelthets skyld vil jeg derfor i det følgende omtale saken som Appu Pulle-saken.

²⁵⁰ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 13.01.1799.

²⁵¹ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1805, nr. 340. P. Anker til Kommercekollegiet, 16.01.1803.

Til Kommercekollegiet ga ikke Anker noen nærmere forklaring på hvorfor Appu Pulle intrigerte mot kolonibestyrelsen. Han påstod riktignok at det stod andre personer bak inderen, men valgte å ikke navngi noen spesielt.²⁵² Grunnen kan være at Anker ikke turde å anklage Lichenstein for å være bakmann slik han hadde gjort overfor Carsten Anker. Noen håndfaste bevis hadde åpenbart ikke Anker mot Lichtenstein. Basert på Ankers fremstilling av saken er det opplagt at hendelsen må ses innenfor rammen av maktkampen som utspilte seg i kolonien.

Den 9. mars ble Appu Pulle, etter ordre fra Anker, satt i husarrest.²⁵³ Dagen etter ble han fengslet i kastellet. Bakgrunnen for arrestasjonen var uroligheter som hadde oppstått i de nye distriktene. Arbeiderne, som skulle innhøste risen, forlot rismarkene og kolonien. I følge Anker skjedde dette etter tilskyndelse fra Appu Pulle, men bak inderen stod det andre personer. Ved å sette Appu Pulle under streng bevoktning i kastellet lyktes det Anker å hindre enhver kontakt mellom ham og lederne for de bortrømte. Følgen ble at de etter en viss tid, og etter å ha fått løfte om ikke å bli påtalt og straffet, vendte tilbake til kolonien. Etersom Anker nå hadde fått opprettet ro i kolonien igjen løslot han Appu Pulle.

Affæren skulle få et etterspill.²⁵⁴ Interimsjustitiarius Prahll involverte seg sterkt i saken mens Appu Pulle satt arrestert. Etter frigivelsen valgte inderen å klage til Kommercekollegiet over måten han hadde blitt behandlet på. I København ønsket høyesterettsadvokat Rottbøll, som påtok seg Appu Pulles sak, å reise sak mot Anker for høyesterett på grunnlag av ulovlig forhør og vitneførsel. Rottbøll hevdet at arrestasjonen var unøwendig. Denne gangen skulle imidlertid Anker få anledning til å uttale seg før Kommercekollegiet tok en avgjørelse. I mai 1800, etter at Carsten Anker hadde engasjert seg sterkt i saken, oversendte kollegiet Rottbølls ansøknings med vedlegg til Ankers uttalelse.

²⁵² DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1805, nr. 340. P. Anker til Kommercekollegiet, 16.01.1803.

²⁵³ Ibid.

²⁵⁴ RA. Dep. Familien Anker, 5. Kommercekollegiet til Carsten Anker, 20.07.1799; RA. Dep. Familien Anker, 5. Carsten Anker til Kommercekollegiet, 21.09.1799; RA PA 3, pk. 10. Carsten Anker til P. Anker, 05.11.1799; RA. PA 3, pk. 10. Carsten Anker til P. Anker, 10.06.1800; RA. PA 86, pk. 12. "General Major Anker`s Beretning til Conference Rd. C. Anker". Kommercekollegiet til P. Anker, 23.05.1800.

Av sakens dokumenter og Ankers erklæring går det frem hvor ulikt de to partene argumenterte for sitt syn. Prahls viste til både justisreglementet av 1781 og senere publiserte kongelige befalinger.²⁵⁵ De forbød arrestasjon uten lovlige bevis og uten at det ble reist sak. I tillegg viste Prahls til dansk lov som forbød ureglementert undersøkelse og vitneførsel. Prahls anmodet om at det snarest, ved byfogden Borgen, måtte foretas en lovmessig undersøkelse. Om nødvendig måtte det reises sak mot Appu Pulle.

I sin ansøknings understreket Rottbøll hvor viktig rettssikkerhet var for kongens undersåtter, og hvilke skadelige følger det kunne få å gripe inn i en borgers personlige frihet.²⁵⁶ Derfor burde man om mulig unngå å fengse noen. Hvis det allikevel var nødvendig måtte staten umiddelbart reise sak mot vedkommende og legge alt til rette for at han kunne forsvare seg. Når noen var arrestert og ikke ble funnet skyldig, eller hadde sittet fengslet uten at det ble reist sak mot ham, burde han motta enhver støtte til å fremføre sin klage. Rottbøll hevdet at Anker hadde handlet rettsstridig. Hvis Appu Pulle var uskyldig, var arrestasjonen ulovlig. Var han skyldig skulle han ikke frigis, men stilles for en domsstol.

Interessant i denne sammenhengen er Ankers anmerkninger til Appu Pulles klageskriv og uttalelse for Notarius Publicus.²⁵⁷ Appu Pulle, som åpenbart hadde fått hjelp av en jurist til å utforme skrevet, beklaget seg over den utstrakte anvendelsen av arbitrær straff og personlig arrest under Ankers bestyrelse. Det hadde skjedd på tross av at guvernøren på Kongens ordre hadde slått opp og publisert en plakat som forbød dette i kolonien. Overfor Carsten Anker omtalte Peter Anker Appu Pulles erklæring som: ”... Prahls kunstige Composition under Lichtensteins Vejledning, og Schlegels hemmelige Understøttelse”.²⁵⁸

²⁵⁵ RA. PA 86, pk. 12. ”General Major Anker’s private Beretning til Conference Rd. C. Anker”. Prahls til rådet, 12.03.1798.

²⁵⁶ RA. PA 86, pk. 12. ”General Major Anker’s private Beretning til Conference Rd. C. Anker.

²⁵⁷ RA. PA 86, pk. 12. ”General Major Anker’s private Beretning til Conference Rd. C. Anker”. Appu Pulles erklæring overfor Notarius Publicus.

²⁵⁸ RA. PA 86, pk. 12. ”General Major Anker’s private Beretning til Conference Rd. C. Anker”. P. Anker til Carsten Anker, 16.01.1803.

I sin erklæring til saken ga Anker en grundig begrunnelse for sin handlemåte.²⁵⁹ Appu Pulle var både risforpakter og kausjonist i de nye distriktene. Han hadde i all hemmelighet blitt brukt for å skape uro, noe som resulterte i en bortrømning. Som vanlig skjedde dette på en tid som truet innhøstingen av risen og dermed statens inntekter. Appu Pulle måtte derfor arresteres og avskjæres for all kommunikasjon med anførerne i distriktene, noe som var den vanlige fremgangsmåten i India. Tiltaket hadde også den ønskede virkningen at de bortrømte innbyggerne kom tilbake, etter de sedvanlige forsikringene om påtaleunntatelse og straff. At Appu Pulle også var forpakter av risavgiften, var en overtredelse av det tidligere omtalte forbudet mot dubashforpaktninger. I følge Anker hadde Appu Pulle klart å holde dette forholdet skjult for rådet ved å bruke navnet til en annen person. Anker hevdet at dette hadde skjedd med støtte fra Lichtenstein – eller som Anker uttrykte det ”... ved et Bedrageri, understøttet af en viss Indflydelse, ...”. I følge Anker hadde også Appu Pulle, i kraft av sin stilling som både kausjonist og forpakter, undertrykket befolkningen grovt.

Anker hadde ønsket å reise sak mot Appu Pulle for en offentlig rett.²⁶⁰ På grunn av den spesielle innretningen av rettssystemet i de nye distriktene, hadde det imidlertid vist seg vanskelig å få dette til. Etter forslag fra Lichtenstein hadde rådet vedtatt at alle saker som angikk distriktene skulle avgjøres ved indernes egne formenn under oppsikt av den europeeren som var betrodd bestyrelsen. Denne innretningen var forøvrig den samme som var etablert av engelskmennene i deres territorier. Som bekreftelse fikk de innfødte en skriftlig forsikring. Ved å reise sak mot Appu Pulle måtte rådet også bryte løftet man hadde gitt til de som hadde vært involvert i urolighetene om at de ikke ville bli rettsforfulgt. Både Appu Pulles anklagere og vitner mot ham var innbyggere i distriktene. Man visste derfor at om man skulle reise sak mot dubashen for en offentlig rett, ville dette føre til nye uroligheter i distriktene og at rådet ikke ville være i stand til å forfølge saken.

Overfor kollegiet forsvarte Anker sin fremgangsmåte i saken med at den slags praksis var grunnnet på etablert skikk i India og var det eneste middelet man hadde for å stoppe

²⁵⁹ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1805, nr. 340. P. Anker til Kommercekollegiet, 16.01.1803.

²⁶⁰ Ibid.

intriger som siktet mot å skape uro og opptøyer rettet mot bestyrelsen.²⁶¹ Siden myndighetene ikke hadde de nødvendige maktmidlene for å forhindre det, var man nødt til å ta i bruk de raskeste og mest effektive midlene før uroen fikk spredt seg.

Anker hevdet også at inderne selv ikke ønsket at saker skulle føres for domstolene:

Indianerne anser den immediate Straf for den rette Fremgangs Maade mod Forbrydere, men det er dem høyst modbydeligt at de skal for Uger, Maaneder, ja endog Aar, tracasseres med at indføres for Retterne enten som Anklagere eller Vidner, og der underkastes de Europæiske Procuratorers Behandling, enten ved interesserede Dubasher eller ved de Indianske Tolkes urigtige Fortolkninger, og naar Tid og Omkostninger have været anvendte, at see en Forbryder undgaae en velfortjenet Straf ved Patroners Indflydelse. Dette har været en af de vigtige Kilder til Uroeligheder i Colonien, og er at befrygte, det kunde i Tiden blive til en farlig Anstødssteen for bestyrelsen²⁶²

Som et eksempel på den juridiske fremgangsmåten mot "Forbrydere", som tok motet fra innbyggerne, viste Anker til den tidligere omtalte fiskalsaken mot Supremannia Setty.²⁶³ Rådet sendte i 1795 kommisjonsrapporten til København for pådømmelse i høyesterett, men man hadde fortsatt ingen kjennskap til utfallet. Supremannia hadde igjen innfunnet seg i kolonien.

Anker mente at om man skulle ha reist sak mot Appu Pulle for en domstol, måtte man ha utnevnt en kongelig kommisjon da saken var for omfattende til at byfogden kunne ha behandlet den.²⁶⁴ Trolig ville saken ha blitt like langvarig som saken mot Supremannia Setty. I følge Anker var heller ikke pådømmelse av "indiske" saker for en europeisk domstol uten problemer:

At de Klagende og Anklagede Indianere underkastes Undersøgning og Paadømmelse af en Europæisk Rett medfører al sandsynlighed af Retfærdighed; men, naar man betragter, at de Europeiske Dommere ere ukyndige saavel i de Indianske Sprog som i Tamulernes Skik og Brug, og at al den oplysning, hvorefter de Indianske Sager skal paadømmes, maa søges af de Indianske Tolkes mundtlige Fortolkninger eller skriftlige Oversættelser, i det Danske Sprog, der ei alene er incorrecte, men som oftest partiske, er

²⁶¹ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1805, nr. 340. P. Anker til Kommercekollegiet, 16.01.1803.

²⁶² Ibid.

²⁶³ Ibid.

²⁶⁴ Ibid.

det let at indsee at Dommer, grundet paa Oplysninger af en saa ubestemt Natur, maae blive opfyldte med Vildfarelser

Konklusjon

Anker hadde i Sennapa-saken fått en reprimande fra Kommercekollegiet for sin måte å behandle oppvigleri. Til tross for irettesettelsen valgte han nok en gang å ignorere de normale rettsinnsansene i rettsprosessen mot Appu Pulle. Anker mente åpenbart at dette var en omstendighet hans motstandere brukte mot ham for å skade ham. I følge Anker ble Appu Pulle støttet av både interimjustitiarius Prahl, Lichtenstein og Schlegel. Denne gangen fikk imidlertid Anker anledning til å forsvare seg mot anklagene før kollegiet fattet en avgjørelse. Når han ikke hadde tatt opp saken for en offentlig rett hevdet Anker at dette skyldtes den spesielle innretningen av rettssystemet i de nye distriktene. Argumentasjonen virker overbevisende. Det skinner likevel tydelig igjennom av Ankers erklæring at han anså en slik fremgangsmåte som lite formålstjenlig selv under normale forhold. I følge Anker måtte uroligheter kveles i sin begynnelse før en bortrømning var et faktum. Etersom man ikke hadde de nødvendige maktmidlene for å hindre slike hendelser måtte man ta i bruk raske og effektive virkemidler. Anker hevdet at dette var vanlig praksis i India i slike tilfeller.

Anker hevdet at inderne selv ønsket en rask behandling i slike straffesaker i stedet for å bli innkalt for en domstol hvor saken kunne versere for retten i lang tid. Det var heller ikke sikkert at domstolen felte en rettferdig dom på grunn av egeniteresserte dubasher og tolker som ikke var til å stole på. Anker mente at dette var til stor skade for koloniadministrasjonens anseelse og hadde medvirket til urolighetene i kolonien. Selv ved behandlingen av indiske saker for en europeisk rett heftet det svakheter. I følge Anker var de danske dommerne, som ikke forstod tamil, avhengige av tolker som ikke var redelige. Rettsavgjørelsene måtte derfor baseres på muntlige fortolkninger og skriftlige oversettelser som ikke bare var ukorrekte men også ofte partiske.

Det er også verdt å merke seg at Appu Pulle som kausjonist og forpakter hadde forbrudt seg mot forbudet mot dubashforpaktninger. Anker hevdet at Lichtenstein visste om dette, noe han trolig har rett i. Lichtenstein var betrodd ansvaret for bestyrelsen og Appu Pulle var hans egen dubash.

KAPITTEL 7: "LE SECONDE GOUVERNEUR DE TRANQUEBAR"

Innledning

Vi har sett hvordan danske koloniembetsmenn engasjerte seg i partikonfliktene i kolonien. Anker og Muhldorff støttet det store partiet som var representert gjennom kasteforsamlingen Maga Nadu Tessatar. Lichtenstein, Colbjørnsen og andre danske embetsmenn ga sin tilslutning til det suppremanniske partiet. Anker hevdet at Lichtenstein og Colbjørnsen utnyttet partikonfliktene for å oppnå egne mål. I følge Anker ønsket begge regjeringsrådene å etterfølge ham som guvernør. Den sikreste og kanskje også den eneste måten å oppnå dette målet på var å skape så mye uro i kolonien at Anker ble tvunget til å si opp sin stilling.

I dette kapitlet vil jeg prøve å gi en forklaring på de sterke motsetningene mellom Anker og Lichtenstein. Utbruddet av revolusjonskrigene i Europa i 1793 skulle få store følger for Trankebars handelsvirksomhet. Det nøytrale danske flagget ga muligheter for koloniens embetsmenn til å skaffe seg økonomisk fortjeneste gjennom nøytralitetsutnyttelse. Den som mer enn noen annen synes å ha utnyttet denne muligheten var Lichtenstein. Anker på sin side mislikte den ulovlige handelsvirksomheten som han mente skadet dansk nøytralitet, og motarbeidet finansråden etter beste evne. Tidspunktet for at Lichtenstein startet opp sin handelsvirksomhet sammenfaller med tiden for at det på ny var tilløp til uro i kolonien. Som vi tidligere har sett hevdet Anker at det i begynnelsen av 1794, og også i tiden før dette, ble konspirert mot kolonibestyrelsen.

Trankebars handel under revolusjonskrigene

I årene før utbruddet av revolusjonskrigene var Trankebars handel ubetydelig. Krigsutbruddet førte til et voldsomt oppsving i handelsvirksomheten. Krigen spredte seg til alle verdenshjørner hvor kolonimaktene hadde økonomiske interesser. Etter at de

franske og senere de nederlandske besittelsene i India ble erobret av engelskmennene, fikk Trankebar som eneste havn på Coromandelkysten utenfor engelsk kontroll, økt betydning. Det nøytrale danske flagget og den beskyttelsen det ga, ble igjen, som under tidligere kriger mellom de europeiske kolonimaktene, sterkt etterspurt. Denne gangen var det imidlertid den interasiatiske handelen som skulle dominere koloniens liv, mens handelen på Europa bare fikk mindre betydning. Engelskmennene behersket havet, og både de isolerte nederlandske kolonibesittelsene i Indonesia og de franske koloniene i det indiske hav var avhengige av den nøytrale skipsfarten for forsyninger av europeiske livsnødvendigheter og avsetning av varer. I Batavia var enorme mengder med kolonivarer fra plantasjene oppmagasinert uten at det nederlandske ostindiske kompaniet fikk realisert verdiene gjennom salg. Fra de franske øyene Isle de Bourbon og Isle de France ble det drevet en omfattende kapervirksomhet. For å kunne opprettholde denne virksomheten var franskmennene avhengig av at handelsmenn og redere fra nøytrale nasjoner kjøpte opp de oppbrakte skipene og varepartiene.

Handelsvirksomheten som ble drevet fra Trankebar var i stor grad bare dansk i navnet. Bak handelsspekulasjonene stod i virkeligheten som oftest fremmede interesser, som hadde behov for å drive handel under nøytralt dekke. Mot en viss provisjon påtok en rekke embetsmenn i Trankebar seg å stå som pro forma eiere av skip og ladninger og å skaffe de nødvendige danske skipspapirene som trengtes for å skape den nøytrale fernissen. De av koloniens danske innbyggere som hadde mulighet for det tok trolig del i handelsspekulasjonene. En rekke av Trankebars embetsmenn var involvert.²⁶⁵ Blant dem var foruten Lichtenstein også andre fremtredende motstandere av Anker – som Colbjørnsen og bokholderen Schmidt. Men også støttespillere for Anker, som Muhldorff og kammerråd Hermansen, var involvert, og handelsvirksomheten må ha vært omfattet med mye interesse og oppmerksomhet av koloniens innbyggere.

²⁶⁵ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1797, nr. 328. P. Anker til Kommercekollegiet, 08.02.1797.

Lichtensteins franske aner og handel på vegne av franskmennene

Lichtensteins mor var fransk, og hans nærmeste slektninger på morssiden bodde i de franske koloniene hvor de livnærte seg som handelsmenn og sjøfolk.²⁶⁶ Etter at de franske besittelsene i India ble erobret av franskmennene i 1793, skaffet Lichtenstein seg handelsforbindelser på Mauritius gjennom sine slektninger. På Coromandelkysten ivaretok han de franske kommisjonene. For å utføre denne handelsvirksomheten benyttet han seg av over 20 skip som i navnet var hans egne. I følge Anker var i virkeligheten skipene fransk eiendom, og handelen skjedde for fransk regning. Gjennom sin familiebakgrunn og nære forbindelse med franskmenn, er det derfor ikke rart at Lichtenstein næret sterke sympatier for såvel franskmennenes sak som for revolusjonen og dens liberale ideer.

Anker på sin side var utpreget engelskvennlig. Han hadde oppholdt seg en større del av sitt voksne liv i England, og både her og i India hadde han mange nære venner og bekjenskaper. Hans syn på revolusjonen i Frankrike var da heller ikke ulik den som var fremtredende i England på denne tiden.²⁶⁷ I begynnelsen så han med sympati på omveltningene i Frankrike, for senere å forandre oppfatning etterhvert som revolusjonen ble radikalisert.

Anker tok for første gang opp Lichtensteins handelsvirksomhet med Kommercekollegiet i februar 1796.²⁶⁸ Dette skjedde etter at det var kommet en skarp protest fra engelsk side over at rådet i Trankebar ikke ville utlevere noen franske sjøfolk. Franskmennene hadde rømt fra engelsk fangenskap og under flukten kapret de et engelsk skip. Anker trodde imidlertid det kunne ligge noe mere bak det harde utfallet mot rådet, og viste til Lichtensteins omfattende kommisjonshandel for franskmennene og hans nære handelsforbindelser med disse. Dette var etter Ankers mening vel kjent blant engelskmennene i India, som neppe så med blide øyne på at et medlem av rådet drev en omfattende handel til fordel for franskmennene.

²⁶⁶ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796.

²⁶⁷ RA. PA 86, pk. 12. "European Politics in 1793". Extract of a Letter from India to a Friend in England dated in Novemb. 1793.

²⁶⁸ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796, med vedlegg.

Anker viste også til en hendelse på høstparten 1795 som knyttet Lichtenstein til fransk kapervirksomhet mot engelskmennene, og som også skulle være kjent blant disse.²⁶⁹ Lichtenstein hadde fortalt Anker at hans forretningsforbindelse på Mauritius, en mann som drev kapervirksomhet, hadde utrustet og utsendt en kaper, til tross for de franske myndighetenes midlertidige forbud mot denne virksomheten. Kaperen hadde nylig oppbrakt en del engelske skip på Coromandelkysten. Underveis mellom Bengalen og Trankebar ble Asiatisk kompani ”Augustenborg” anholdt av samme kaper. Kaperkapteinen forlangte å få utlevert noe proviant mot betaling og sa at han ville gi en anvisning på beløpet på Lichtenstein. Dette fortalte kaptein Holm på ”Augustenborg” til Anker da han ankom Trankebar.

Om dette brevet ble lagt frem for kollegiet er usikkert. Anker valgte å formidle brevet gjennom Schimmelmänn og overlot til hans avgjørelse om dette skulle skje eller ikke.²⁷⁰ Sett i lys av Ankers senere erfaringer med finansministeren og at Anker på denne tiden var falt i unåde i København, er det grunn til å tro at Schimmelmänn holdt brevet for seg selv.

Ankers anklager mot Lichtenstein for tollsvindel og salg av sjøpass

I februar 1797 tok Anker opp med kollegiet den omfattende illegale handelsvirksomheten som ble drevet i kolonien.²⁷¹ Anker var sterkt kritisk til denne handelen, både av prinsipielle og rent praktiske årsaker. Overfor kollegiet påviste han at statens inntekter i form av tollavgifter ikke hadde økt som en følge av denne handelen, men snarere hadde blitt redusert. I tillegg var det danske flaggets troverdighet blitt svekket, i følge Anker. Anker tok opp spørsmålet om ”illicit trade” med Kommercekollegiet ved flere anledninger, uten at det resulterte i noen reaksjon fra

²⁶⁹ RA. PA 86, Pk. 9. P. Anker til Kommercekollegiet, 07.02.1796.

²⁷⁰ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 07.02.1796. Anker skrev i samme brev om Lichtenstein: ” Den Mand, hvis Fremgangs Maade jeg har seet mig nødsaget at indberette, er saa fordreiet ved sine franske Liaisons, at jeg undseer mig ved at berette, hva som kunde ansees for min Skyldighed at give oplysning om”.

²⁷¹ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1797, nr. 328. P. Anker til Kommercekollegiet, 08.02.1797.

kollegiets side. Overfor Carsten Anker hevdet han at Kommercekollegiet tvert i mot var svært imøtekommende mot de private handlende og støttet den ulovlige handelen.²⁷²

Anker skulle gjerne ha sett at rådet kunne føre en nøyere kontroll ved utstedelsen av sjøpass.²⁷³ Det var imidlertid lite han kunne gjøre. Det var ikke forbudt for embetsmennene å handle og eie skip, og rådet kunne ikke nekte dem skipspass når de krevde dette i overensstemmelse med bestemmelsene som gjaldt. Anker hevdet imidlertid at Lichtensteins omfattende handelsspekulasjoner ikke var passende med tanke på hans stilling som finansråd. I kraft av dette var han betrodd det øverste ansvaret for statens inntekter, som blant annet omfattet sjøtollen. Med utgangspunkt i fortegnelsen over tollinntekter og ekvipasjemesterens journal over skip ankommet til Trankebar, hevdet Anker at det ble begått tollsvindel. I regnskapsåret 1795/1796 (1.8.95 til ultimo juli 96) var nesten alle tollinntektene blitt innbetalt av handelshuset Harrop & Stevenson. I samme tidsrom hadde imidlertid kolonien hatt over 100 skipsanløp, hvorav de fleste skipene brakte ladninger både til og fra kolonien. Særlig gjaldt dette ekspedisjonene mellom Trankebar og de franske øyene, som ble utført med skip som for det meste stod i finansrådets navn. Størsteparten av ladningene var riktignok opplagsvarer som ikke skulle fortolles, men Anker kjente til at en stor del var solgt i kolonien, og at gods var blitt utført til returladningene.

Anker påpekte også overfor kollegiet det store antallet sjøpass som rådet hadde utstedt til Lichtenstein.²⁷⁴ Finansråden hadde mottatt 49 pass, og Anker mer enn antydte at en del av disse ble brukt på en ulovlig måte. Etter hva finansråden oppga, var et betydelig antall sjøpass blitt sendt til Mauritius for å kjøpe inn skip. En del av disse skipene gikk mellom Trankebar og de franske øyene, men hvor flesteparten av disse befant seg og hvordan de ble brukt, hadde man ikke kjennskap til. Ryktene som gikk i kolonien ville Anker ikke nevne, for de var skammelige. Han gav imidlertid uttrykk for at han som guvernør ble ille berørt av å høre fra fremmede at et medlem av rådet ble betegnet som "le Marchand des Passports notre Ami le 5 p. c.".

²⁷² PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 1799 (dato ukjent).

²⁷³ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1797, nr. 328. P. Anker til Kommercekollegiet, 08.02.1797.

²⁷⁴ Ibid.

Når Anker ikke ville gå inn på ryktene skyldtes dette trolig at han ikke kunne fremskaffe noen bevis. Det er mulig at disse skipene gikk i fart mellom Mauritius og den nederlandske kolonien Batavia. Et brev fra den engelske utsendingen i København til Lord Grenville, den engelske utenriksministeren, kan tyde på det.²⁷⁵ Lord Fitzgerald hevdet i sitt brev at Kommercekollegiet stod bak salg av sjøpass og at Lichtenstein var deres agent. Forbindelsen mellom Mauritius og Batavia skulle hovedsakelig være holdt ved lag ved hjelp av falske sjøpass.

Overfor Kommercekollegiet påpekte også Anker det uheldige i at Lichtenstein som finansråd drev handel i samarbeid med bokholderen Schmidt.²⁷⁶ Anker hevdet at dette var en uheldig sammenblanding av roller.

Av Ankers brev til kollegiet går det frem at han holdt et våkent øye med Trankebars handelvirksomhet og de danske embetsmennes embetsførsel. I følge Anker hadde han prøvd å skaffe informasjon for å hindre misbruk som var til skade for staten.²⁷⁷ Dette var etter Ankers mening bakgrunnen for at hans motstandere prøvde å tvinge ham bort fra sin stilling. I denne hensikt var det at Sennapa var sendt til Danmark for å klage på guvernøren, hevdet Anker. Han viste også til å det gikk rykter i kolonien om at det ble sendt klageskriv til København med falske underskrifter.

En ulovlig overrett blir satt i Trankabar

Høsten 1798 anklaget Anker Lichtenstein for å stå bak en ulovlig høring i Trankebars overrett.²⁷⁸ Hendelsen tok sted den 15. februar 1798. Til Kommercekollegiet skrev Anker at hverken han eller Muhldorff, som begge hadde sete i retten, var til stede. Det

²⁷⁵ RA. PA. 3, pk. 10. Utdrag av et brev fra Lord Robert Fitzgerald til Lord Grenville, Kbh., 23.01.1798. Brevet ble offentliggjort i *The Courier*, 15.04.1799. I et brev til Carsten Anker hevdet Anker at han visste, og til og med kunne bevise, at Collett hadde utstedt pass in blanco som var solgt på Batavia til de av nederlenderne som bød høyest. I Trankebar ble det vist fram et brev fra en hollender på Batavia, hvor han fortalte at han hadde gitt 6 000 piastre for et av disse passene (RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 25.02.1800).

²⁷⁶ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1797, nr. 328. P. Anker til Kommercekollegiet, 08.02.1797.

²⁷⁷ Ibid.

²⁷⁸ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker og M. Muhldorff til Kommercekollegiet, 31.08.1798.

var først ved ettersyn av Overrettens protokoll noen uker senere at de fikk kjennskap til saken.

Finansråden hadde under ed overfor retten sverget at han var eier av varene på de to skipene, Eliza og Kron-Prinds Frederich, som seilte til København i henholdsvis mars og april året før.²⁷⁹ Anker og Muhldorff hevdet at det var vel kjent i kolonien at både skip og ladninger var engelsk eiendom, og at Lichtenstein lånte sitt navn for å dekke varene mot oppbringelse. Hvorfor finansrådets erklæringer overfor retten var gjort nesten et år etter at de to skipene hadde gått til Europa, kunne imidlertid ikke Anker forstå. Papirene Lichtenstein hadde fått utstedt av retten kunne derfor ikke være ment som en forsikring mot at godset på de to skipene skulle bli beslaglagt. Anker omtalte også saken overfor broren Carsten.²⁸⁰ Lichtenstein, fortalte han, hadde avlagt falsk ed, understøttet av justitarius ved "Rettens prostitusjon". Det var Prahl, som i kraft av sin stilling som interimjustitarius, som administrerte retten.

Hendelsen viser med all tydelighet hvor svekket Ankers autoritet innen koloniadministrasjonen var på denne tiden, og hvor selvsikkert Lichtenstein kunne tillate seg å opptre overfor guvernøren.

Den franske konspirasjonen mot bestyrelsen i Trankebar

Høsten 1798 ble det gjort et forsøk på å få soldater ved garnisonen i Trankebar til å desertere.²⁸¹ Vervingsforsøket ble avslørt i oktober samme år, og i slutten av november ble det avdekket en konspirasjon mot bestyrelsen. Anker og de to militære offiserene med høyest rang skulle myrdes. Bak planen stod franskmenn som hadde søkt opphold i Trankebar.

²⁷⁹ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker og M. Muhldorff til Kommercekollegiet, 31.08.1798.

²⁸⁰ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 31.08.1798.

²⁸¹ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 13.01.1799.

På denne tiden oppholdt det seg en rekke franskmenn i kolonien.²⁸² Det var stort sett folk uten fast erhverv, som på grunn av Trankebars nøytrale stilling eller andre omstendigheter hadde slått seg ned her. Anker hevdet at de fleste hadde kommet til Trankebar med de såkalte "Lichtensteinske" skipene. I følge Anker hadde franskmennene under finansrådets beskyttelse og oppmuntret av ham, ved flere anledninger sjikanert bestyrelsen. Problemer av denne art, som oppstod mellom den danske koloniadministrasjonen og folk av fremmed nasjonalitet, hørte inn under guvernørens ansvarsområde. Av hensyn til Lichtenstein og på grunn av sin egen svake stilling, overlot likevel Anker til rådet å fatte beslutninger i disse sakene. Anker hevdet at Lichtenstein nå hadde stor innflytelse i Kommercekollegiet. I tillegg hadde finansråden, i følge Anker, en intrigant karakter og han ga offentlig til kjenne sin oppslutning om den franske revolusjons grunnsetninger. Anker på sin side følte at han ikke lenger hadde noen tillit i kollegiet, og at man i København så på ham som egenrådlig og "arbitrær".

Til broren Carsten skrev Anker at Lichtenstein var en av de tre hovedmennene bak opprøret.²⁸³ De to andre var franskmennene Dubuc og Poillevert, som i følge Anker var finansrådets daglige selskap og titulerte ham som "Monsieur le Gouverneur". Anker hevdet at Lichtensteins mål var å bli guvernør, selv om dette ikke skulle vare lenger enn til det ble utnevnt en ny guvernør av myndighetene i København. Anker hadde imidlertid ikke noen bevis mot finansråden og de to franskmennene. Å skaffe dette til veie var vanskelig, ikke minst fordi justitarius stod i ledtog med Lichtenstein, i følge Anker. Forøvrig mente Anker at det ikke bare var han som trodde at Lichtenstein stod bak. Hele kolonien var moralsk overbevist om at han var drivkraften bak planen.

Det går frem at Anker på denne tiden ikke hadde kjennskap til den egentlige hensikten bak den franske konspirasjonen.²⁸⁴ Han antok at de som tok del hadde hatt til hensikt å tilrane seg et skip på redan i Trankebar. Med dette ville de dra til et ukjent sted med gods og effekter som de hadde plyndret i kolonien.

²⁸² RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 13.01.1799.

²⁸³ Ibid.

²⁸⁴ Ibid.

Den egentlige sammenhengen kom trolig først for lyset etter at Anker mottok et brev fra den engelske generalguvernøren i India, Mornington eller Lord Wellesley.²⁸⁵ Anker hadde tidligere i all hemmelighet informert regjeringen i Madras om forsøket på å verve soldater ved garnisonen i Trankebar.²⁸⁶

Lord Wellesleys brev var holdt i en meget skarp tone og inneholdt alvorlige anklager om brudd på nøytraliteten rettet mot bestyrelsen i Trankebar.²⁸⁷ Han anklaget rådet for å støtte en ulovlig handel ved å utstede fiktive sjøpass og å tillate at informasjon fra Trankebar tilfalt franskmennene på de franske øyene. Dette gjorde det mulig for franskmennene å skade engelsk handelsvirksomhet og beskytte sin egen. Generalguvernøren mente dette var omstendigheter som gjorde en sterk protest fra den engelske regjeringens side berettiget.

Av Wellesleys brev gikk det også frem hva som var den egentlige hensikten bak konspirasjonen mot bestyrelsen i Trankebar og den storpolitiske bakgrunnen for denne.²⁸⁸ Franskmannen Dubuc med følge kom til Trankebar i august 1798. Grunnen til dette var inngåelsen av en aggressiv allianse mellom Tipu Sultan og franskmennene. Avtalen ble offentliggjort ved en proklamasjon av generalguvernøren for de franske øyene, Malartic, i januar 1798, og publisert i India i juni samme år. En rekke franskmenn ble rekruttert til tjeneste for Tipu i henhold til alliansens bestemmelser. Disse stod under kommando av herrene Dubuc og Chapey. Mens den sistnevnte og hans følge sluttet seg til Tipu Sultan, ble Dubuc sendt på et oppdrag til Trankebar.

Franskmennenes hensikt var å bevæpne en del franskmenn og topaser i Pondicherry.²⁸⁹ Sammen med tilhengere i Trankebar og soldater ved garnisonen, som kunne bli overtalt

²⁸⁵ Wellesley kom i januar 1799 til Madras for selv å ta over kommandoen over de engelske styrkene i Syd-India i forbindelse med det planlagte felttoget mot Tipu Sultan.

²⁸⁶ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 13.01.1799. Dette skjedde muligens etter at et brev fra en franskmann ved navn Jeannot, som var delaktig i planen, kom for dagen i forbindelse med etterforskningen i saken. Av brevet gikk det frem at konspiratørene regnet med at det ville komme folk fra den franske kolonien Pondicherry til Trankebar (RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 06.02.1800).

²⁸⁷ RA. PA. 3, pk. 10. P. Anker til Schimmelman, 16.02.1799. Litra A.

²⁸⁸ Ibid.

²⁸⁹ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Schimmelman, 16.02.1799. Carnatic ble av europeerne brukt som betegnelse for landskapene på Indias østkyst fra sørspissen til nord for Madras.

til å desertere, skulle man så slutte seg til Tipu hvis denne skulle rykke inn i Carnatic. Hvis den britiske armeen skulle rykke frem til grensene mot Mysore, skulle man derimot danne en styrke på kysten, med det for øye å angripe engelskmennene her. I forbindelse med denne planen fikk engelskmennene tak i flere brev fra Dubuc og en annen franskmann, Pignolet.²⁹⁰ I et av disse brevene fra Dubuc til Tipu Sultan ble Lichtenstein nevnt under betegnelsen "the second Governor of Tranquebar", og det gikk frem at han skulle ha medvirket til utførelsen av planen. Brevet, som diskrediterte Lichtenstein, ble skrevet i forbindelse med at Dubuc hadde behov for penger for å finansiere sine operasjoner.²⁹¹ I et PS i dette brevet var det at han til støtte for sin anmodning henviste til hjelp fra "le second Gouverneur de Tranquebar", som hadde forsikret at pengene ville ankomme til kolonien uten noen risiko.

På bakgrunn av det som hadde skjedd, forlangte Wellesley at franskmennene som var involvert, inkludert Dubuc, måtte forlate kolonien.²⁹² Å beskytte personer som hadde medvirket til planleggingen av fiendtlige handlinger rettet mot britene, var å betrakte som en forseelse mot nøytraliteten. Det mest alvorlige anklagepunktet mot danskene, sett fra engelskmennenes side, synes likevel å være at et medlem av rådet i Trankebar hadde bidratt til disse planene. Wellesley krevde at Lichtenstein måtte bli hjemsendt for at saken kunne bli nærmere undersøkt i København. Et avslag ville bli oppfattet som en overtredelse av nøytraliteten av hele rådet i Trankebar, og ville sette dette i samme stilling som Lichtenstein - nemlig som en erklært fiende av England.

Mye tyder på at Anker gav opplysninger om Lichtenstein til Wellesley, som diskrediterte ham ytterligere i generalguvernørens øyne. Til broren Carsten skrev Anker i februar 1799 at Wellesley var "opplyst om alt", og hadde satt seg fore å forfølge Lichtenstein til det ytterste.²⁹³ Det kunne derfor ventes en sterk forestilling fra det engelske hoffet i anledning saken. Dette synspunktet blir ytterligere styrket ved at

²⁹⁰ Ibid.

²⁹¹ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 06.02.1800. Litra A, brev nr. 4.

²⁹² RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Schimmelmänn, 16.02.1799.

²⁹³ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 16.02.1799. Om den engelske ministeren i København, Mr. Mury og Carsten Anker faktisk møtte hverandre er noe uklart. Sikkert er det imidlertid at den engelske diplomaten ved flere anledninger forsøkte å ta kontakt (RA. PA. 3, pk. 10. Carsten Anker til P. Anker, 05.11.1799).

Anker ba broren være behjelpelig, hvis den engelske gesandten i København skulle henvende seg til Carsten Anker for personlig å bli informert om det som hadde skjedd. Anker viste i denne forbindelse til sitt brev av 13. januar.²⁹⁴ I brevet rettet han svært alvorlige anklager mot Lichtenstein, og gav uttrykk for at ingen vel kunne klandre ham for å prøve å bli kvitt en person som på en så infam og snedig måte traktet etter hans liv og ære.

Ved en senere anledning innrømmet likevel Anker overfor broren at han hadde gått svært langt for å komme Lichtenstein til livs.²⁹⁵ Etter at finansråden forlot kolonien i mai 1799, skrev Anker at han ikke kunne forsvare sine handlinger hvis han ikke la til grunn Lichtensteins infame framferd.

Gjennom sin håndtering av saken synes Anker å ha fått et svært godt forhold til Wellesley.²⁹⁶ Generalguvernøren viste Anker mye oppmerksomhet, til tross for at han kjente godt til Ankers svake stilling i København. Wellesley klandret åpenbart den danske regjeringen for det som hadde skjedd i kolonien. Ved en senere anledning gav Anker uttrykk for at han følte at Wellesley til og med så på ham som en venn og uttrykte bekymring for at hans nære forhold til engelskmennene kunne ha skadet hans stilling blant franskmennene.²⁹⁷

Om den engelske generalguvernøren så på Anker som en venn, skal være usagt. Sikkert er det imidlertid at han så på Anker med svært vennskapelige øyne, noe han gav uttrykk for overfor den danske sjefen i Serampore, Ole Bie.²⁹⁸ Høsten 1799 hadde Bie et offisielt møte med Wellesley. Wellesley omtalte Anker med stor respekt, og forsikret Bie om at det var blitt hjemsendt forestillinger til det engelske ministeriet som han håpet det danske hoffet ville overveie. Lichtenstein ble omtalt i lite smigrende vendinger som "Monsieur le seconde Gouverneur".

²⁹⁴ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 13.01.1799.

²⁹⁵ RA. PA 3, pk. P. Anker til Carsten Anker, 23.06.1799.

²⁹⁶ Ibid. Under sitt opphold i Syd-India holdt Wellesley Anker informert blant annet om den politiske utviklingen i forbindelse med engelskmennenes felttog mot Tipu Sultan. (RA. PA 86, pk. 11. Den politiske innberetningen for 1799).

²⁹⁷ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 24.04.1800.

²⁹⁸ RA. PA 3, pk. 10. Ole Bie til P. Anker, 01.10.1799.

Konklusjon

De nye mulighetene storkonflikten i Europa ga for den nøytrale skipsfarten under revolusjonskrigene, førte også til et kraftig handelsoppsving for Trankebar. Visse sider av denne handelsvirksomheten skapte problemer for Anker. I stor grad var dette såkalt "illicit trade", hvor fremmede handelsinteresser benyttet seg av det nøytrale fennisset dansk flagg og skipspapirer gav. Under hele sin tid som guvernør i kolonien søkte Anker å opprettholde en streng nøytralitet og et godt forhold til de andre europeiske kolonimaktene i India. Ikke minst gjaldt dette engelskmennene, som på denne tiden hadde blitt den sterkeste politiske og militære makten her. Det må også ha falt lett for Anker å innta denne holdningen siden han var sterkt pro-britisk. I følge Anker var Lichtensteins omfattende handel til fordel for franskmennene til skade for danskenes forhold til engelskmennene. Dette var vel kjent av britene, og ikke minst uheldig fordi finansråden var medlem av rådet. Anker hevdet også at Lichtenstein var involvert i fransk kapervirksomhet rettet mot engelskmennene.

Lichtensteins omfattende handelsvirksomhet gav imidlertid Anker anledning til å slå tilbake mot finansråden, som han hevdet prøvde å få fjernet ham som guvernør. Overfor Kommercekollegiet anklaget han Lichtenstein for tollsvindel og salg av sjøpass, og hevdet at det var upassende at finansråden som øverste ansvarlige for tollinnkrevingen, drev en så omfattende handelsvirksomhet. At han prøvde å rydde opp i dette, var ifølge Anker årsaken til at Sennapa hadde blitt sendt til Europa for å klage på guvernøren. Anker hevdet at det bak Sennapas reise lå en intrige av Lichtenstein og Colbjørnsen for å styrte ham fra stillingen som guvernør.

I disse årene var Ankers autoritet i kolonien betydelig svekket. Mens Anker hadde falt i unåde i København, hadde Lichtenstein, i følge Anker, stor innflytelse i Kommercekollegiet. I 1798 ble en ureglementert Overrett nedsatt uten Ankers kjennskap, og i rådet måtte Anker ta hensyn til finansråden når han forholdt seg til franskmennene som hadde slått seg ned i kolonien. Anker hevdet at Lichtenstein beskyttet dem, og Anker overlot derfor til rådet å fatte beslutninger når det oppstod problemer hvor de var involvert.

Den franske konspirasjonen mot bestyrelsen i Trankebar høsten 1798 førte til at forholdet mellom Anker og Lichtenstein tilspisset seg. Til tross for at han ikke hadde noen bevis, var Anker overbevist om at finansråden var en av hovedmennene bak sammensvergelsen. Trolig hadde ikke hendelsen fått noen konsekvenser for Lichtenstein hvis ikke engelskmennene hadde fått tak i et brev som var svært kompromiterende for ham. Av dette gikk det frem at finansråden, som ble omtalt som "Monsieur le seconde Gouverneur", hadde vært involvert i planleggingen av fientlige handlinger rettet mot engelskmennene. Anker medvirket også åpenbart med opplysninger som skadet Lichtenstein, og følgene var at finansråden våren 1799 ble tvunget til å forlate kolonien.

KAPITTEL 8: SENTRALADMINISTRASJONENS FORHOLD TIL KONFLIKTENE I TRANKEBAR

Innledning

I dette kapitlet ønsker jeg å gjøre rede for hvordan myndighetene i København forholdt seg til konfliktene i Trankebar. Jeg vil først drøfte Ankers stilling og posisjon i forhold til Kommercekollegiet og finansministeren Schimmelmann. Her vil jeg også ta for meg behandlingen av Sennapa-saken. Deretter vil jeg beskrive bakgrunnen for at finansråden Lichtenstein ble hjemkalt til København.

Ankers forhold til myndighetene i København.

For Ankers overordnede i København må det ha vært svært vanskelig å danne seg et riktig bilde av bakgrunnen for de stadige konfliktene mellom embetsmennene i Trankebar. Under Ankers første år som guvernør valgte Kommercekollegiet som regel å støtte Anker når han tvang igjennom beslutninger mot de andre rådsmedlemmenes vilje. Anker synes å ha hatt tillit både i regjeringen og Kommercekollegiet. Han korresponderte flittig med finansministeren, Schimmelmann, og kunne regne med hans hjelp. Tiltroen til guvernøren hadde imidlertid sine begrensninger. Som vi har sett fikk ikke Anker tilslutning til sitt forslag om en ny styreform for kolonien som ville ha medført at guvernøren nærmest hadde fått ubegrenset makt.

Sennapa-saken skulle med et slag undergrave Ankers autoritet og anseelse både i København og i kolonien. Som vi har sett var Anker sårbar for anklager om at han var egenrådlig og arbitrær. I Sennapa-saken fikk han en kraftig irettesettelse av Kommercekollegiet for sin rettsstridige behandling av Tambu Setty og Maturaja Pulle. At en slik handlemåte kunne være nødvendig for å kvele tilløp til oppvigleri og bortrømning synes kollegiet ikke å ha noen forståelse for. Det var forøvrig ikke første

gang Anker ble anklaget for å gå frem på en hard måte.²⁹⁹ En sak som også skapte oppsikt i København var Ankers handlemåte mot klokkeren i Trankebar, Carl Ludvig Runge. I 1792 truet Runge en av misjonærene i Trankebar, Kønig, på livet. Runge ble først satt fri fra arrest etter å ha lovet å ikke vende tilbake til Trankebar så lenge misjonæren var i live. Danske kancelli, som behandlet saken, uttalte at Ankers fremgangsmåte synes merkelig, men saken fikk ikke noen ytterligere følger for guvernøren. Anker var selv klar over at man i København så på ham som egenrådlig og ”arbitrær”, noe han ga uttrykk for til broren Carsten i januar 1799.³⁰⁰

Det kan ikke ha vært lett for Anker å danne seg et bilde av det som hadde skjedd i hovedstaden. Til Carsten Anker skrev Peter at han krevde full oppreisning eller avskjed, og gav broren fullmakt til å handle på sine vegne i saken.³⁰¹

For Peter Anker skulle brorens støtte komme til å få stor betydning. I motsetning til ham selv var Carsten Anker godt kjent med forholdene i København.³⁰² Han hadde tidligere vært knyttet til statsforvaltningen hvor han gjorde en rask karriere. I København hadde Carsten Anker knyttet kontakter med kongehuset, særlig med arveprins Frederik og hans sønn, tronfølgeren Christian Frederik.

Til broren Carsten ga Anker utløp for sin bitterhet over Schimmelmans og kollegiets atferd i Sennapa-saken. På den ene siden så han det slik at myndighetene i København var blitt ført bak lyset.³⁰³ På den annen side trodde han at kollegiet deltok i en sammensvergelse for å skade ham.³⁰⁴ I følge Anker prøvde Schimmelman og kollegiet å hindre ham selv og Muhldorff fra å få adgang til tronen såvel som til lov og rett.³⁰⁵ Anker hevdet at dette skyldtes at de hadde dårlig samvittighet og fryktet for at ting

²⁹⁹ Rasch 1967, s. 95 f.

³⁰⁰ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 13.01.1799.

³⁰¹ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1797, nr. 189. P. Anker til Kommercekollegiet, 09.02.1797.

³⁰² *Dansk biografisk leksikon; Norsk biografisk leksikon*. Carsten Anker var først knyttet til Kommercekollegiet som sjef for det danske sekretariatet og ble senere forfremmet til kommitteret i samme kollegium. I 1781 ble han overflyttet til bergverksdirektoratet som deputeret. Da bergverksdirektoratet ble avskaffet i 1791 ble Anker avskjediget. Han valgte imidlertid å bli boende i København hvor han ble Asiatick kompanis første direktør.

³⁰³ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 08.02.1798.

³⁰⁴ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 31.08.1798.

³⁰⁵ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 31.??1798.

skulle komme for dagen som kunne få skadelige følger for dem. Anker mente åpenbart at kollegiet og Schimmelmänn holdt tilbake opplysninger overfor kronprinsen i saken. De hadde med andre ord ikke handlet i god tro i Sennapa-saken.

Den største skuffelsen for Anker må trolig ha vært å oppleve hvordan Schimmelmänn vendte ham ryggen. Trolig har Schimmelmännns opptreden overfor Anker vært politisk motivert, av frykt for at han selv skulle falle i unåde hos kronprinsen.³⁰⁶ I følge Carsten Anker ville Schimmelmänn aldri ha hatt noe med Sennapa å gjøre hvis ikke kronprinsen hadde engasjert seg i saken. Gjennom Ankers brev var Schimmelmänn godt kjent med Ankers påstander om at det bak anklagene mot tolken Piragasam Pulle og Sennapas reise til Europa skjulte seg en intrige hvor indere og europeere i kolonien tok del. Anker ba Schimmelmänn om å orientere ham om klagene som Sennapa hadde rettet mot ham i København.³⁰⁷ Han ønsket også å få eventuelle klageskriv til sin uttalelse, som han fryktet var blitt hjemsendt.³⁰⁸ Anker mente åpenbart at Schimmelmänn også holdt tilbake to støtteerklæringer for tolken Piragasam Pulle, som Anker hadde sendt ham. For å tvinge Schimmelmänn til å legge fram de to erklæringene henviste Anker til dem i et brev til Kommercekollegiet.³⁰⁹ Ingenting tyder imidlertid på at Schimmelmänn imøtekom Ankers anmodninger. Tvertimot synes han, i likhet med Kommercekollegiet, å ha vært interessert i at guvernøren ikke skulle få anledning til å fremlegge sin sak.

Kanskje var det beleilig for Schimmelmänn og kollegiet å avskjedige tolken. Det lå mye prestisje i saken, og kollegiet kunne i det minste vise til at tolken var avsatt overfor kronprinsen. Det virker heller ikke urimelig at tolken måtte gå. Piragasam var omstridt i kolonien, og Anker hadde selv gitt uttrykk for at tolken kunne ha misbrukt sin stilling. Kollegiet kan ha vurdert det slik at man ved å avsette tolken også fjernet opprinnelsen til konfliktene i kolonien. At kollegiet skulle se avskjedigelsen innenfor rammen av partikonfliktene og maktkampen som pågikk kan man knapt forvente.

³⁰⁶ RA. PA 3, pk. 10. Carsten Anker til P. Anker, 10.06.1800.

³⁰⁷ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Schimmelmänn, 20.07.1796.

³⁰⁸ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schimmelmänn, 27.10.1795.

³⁰⁹ DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1799, nr. 284. P. Anker til Kommercekollegiet, 31.08.1798.

Man må heller ikke glemme at Anker tross alt ble frikjent i saken. Saksbehandlingen som førte frem til nedsettelsen av kommisjonen kan synes tilfeldig, men når Kommercekollegiet først fikk saken til avgjørelse baserte man dommen på kommisjonsrapportens innhold uten å ta noen politiske hensyn.

Den personen som de to brødrene Anker først å fremst mente hadde ansvaret for at guvernøren var falt i unåde var Schlegel, sjefen for Kommercekollegiets tyske sekretariat. Til broren Peter skrev Carsten Anker at Schlegel hadde utnyttet Sennapasaken for å fremme Lichtensteins ambisjoner.³¹⁰ Kronprinsen blandet seg inn i saken og var blitt kompromittert ved å fatte tillit til Sennapas påstander. I følge Carsten Anker hadde Schlegel fremstilt saken på en slik måte at Ankers opptreden ble satt i et dårlig lys.³¹¹ Han holdt også tilbake opplysninger i saken. På denne måten var de fremste folkene i staten, regjeringen og Kommercekollegiet blitt ført bak lyset. Til tronfølgeren, Christian Frederik, hadde Carsten Anker fortalt om Sennapa, kollegiet og spesielt Schlegels befatning med saken.³¹² Carsten Anker hadde ikke våget å ta den opp med kronprinsen, som han hevdet var altfor involvert og ikke ville tåle å høre det hverken på en direkte eller indirekte måte.

Skal man tro de to brødrene Anker må Schlegel ha utøvd stor innflytelse innen det ostindiske sekretariatet, en makt han brukte for å skade guvernøren. Anker hadde møtt Schlegel i København før sin utreise til India. Til Schlegel fortalte Anker at han ventet å møte motstand når han overtok bestyrelsen av Trankebar, og Schlegel hadde lovt å støtte ham.³¹³ Anker hadde da også et godt forhold til Schlegel de første årene han oppholdt seg i kolonien. De korresponderte og Anker tiltalte Schlegel som "kiere ven".³¹⁴ I sine brev til Schlegel i denne perioden omtalte Anker forholdene i kolonien og ba om støtte til å rydde opp i koloniadministrasjonen. Anker gikk heller ikke av veien for å innsmidde seg hos Schlegel ved å konsignere gods til ham ved en anledning.³¹⁵

³¹⁰ RA. PA 86, pk. 10. Carsten Anker til P. Anker, 10.06.1800.

³¹¹ RA. Dep. Familien Anker, 6. Carsten Anker til P. Anker, 19.04.1804.

³¹² RA. PA 3, pk. 10. Carsten Anker til Peter Anker, 10.06.1800.

³¹³ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 07.02.1789. Anker oppholdt seg i København fra slutten av 1786 til mai det følgende året.

³¹⁴ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 07.02.1789 og 15.02.1790.

³¹⁵ RA. PA 86, pk. 9. P. Anker til Schlegel, 15.02.1790.

I likhet med mange andre personer Anker stod i forbindelse med vendte Schlegel seg mot ham. Dette skjedde trolig først etter at Colbjørnsen i 1789, og senere Lichtenstein, fikk sete i rådet i Trankebar. Høsten 1792 ble de to unge mennene ytterligere forfremmet, og skulle fra nå av ha navn av regjeringsråd og nyte militære æresbevisninger.³¹⁶ Det er nærliggende å tro at Schlegel stod bak. I følge Rasch stod Schlegel muligens i handelsforbindelse med Lichtenstein.³¹⁷ Felbæk skriver på sin side at Lichtenstein bestakk Schlegel og på denne måten svekket Ankers innflytelse hos Schimmelmann.³¹⁸

Anker mente at Schlegel også hadde en hånd med i spillet når fiskalsaken mot Suppremannia Setty ikke ble appellert til høyesterett. Til broren Carsten Anker skrev Peter at Schlegel også hadde funnet muligheter til å trekke fordeler av denne saken.³¹⁹ Anker hevdet at Schlegel hadde blitt bestukket for å hindre at saken ble pådømt i høyesterett. Som en følge av dette slapp Suppremannia å betale de 4 000 rd. han hadde blitt idømt av kommisjonen.

Etter Kommercekollegiets avgjørelse i Sennapa-saken rettet Sennapa nye anklager mot Anker og andre embetsmenn i kolonien.³²⁰ Nå stilte imidlertid kollegiet seg svært kritisk til om påstandene var sannferdige. Beskyldningene var da også så usannsynlige at selv folk uten kjennskap til saken måtte finne dem tvilsomme. Anker ble blant annet beskyldt for å ha fratatt Sennapa skip og ladning. I tillegg synes inderen nå å ha vært så desperat at han også fremmet beskyldninger mot danske embetsmenn som støttet ham og tilhørte Ankers motstandere.

I København utviklet også Sennapa-saken seg på en overraskende måte. Carsten Anker hadde reist sak mot inderen. Ved domsavsigelsen i Hof- og Stadsretten ble Sennapa dømt til tremarksmann, det vil si æreløs - noe Carsten Anker lot bekjentgjøre den 25. januar 1800.³²¹ For de som stod bak prosessen mot guvernøren i Sennapa-saken må

³¹⁶ Fogtman. Kongelig resolusjon av 22.08.1792.

³¹⁷ Rasch 1967, s. 141.

³¹⁸ Felbæk 1980, s. 182 f.

³¹⁹ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 31.??1798.

³²⁰ RA. Dep. Familien Anker, 5. Kommercekollegiet til Carsten Anker, 10.11.1798.

³²¹ RA. PA 3, pk. 10. Carsten Anker til P. Anker, 10.06.1800.

dommen ha vært et kraftig prestisjenederlag. Carsten Anker ga overfor broren uttrykk for at de, etter en forventet bekreftelse av dommen i høyesterett, ville ha fått "saa mange Ørefiger for deres uoverlagde Conduite, som de anstændigvis kan taale, og som det nogenlunde er mueligt for en private Mand at give de første Folk i Staten". I juni samme år ble dommen stadfestet i høyesterett.³²²

Lichtensteins avreise

Den 13 mai 1799 reiste Lichtenstein fra Trankebar. I følge Anker førte dette til at kaballene og intrigene som var rettet mot ham opphørte.³²³ Til broren Carsten skrev Peter at Lichtenstein før avreisen hadde fått en visiadør i de nye distriktene til å gjøre opprør mot den danske kolonibestyrelsen.

I København var stemningen nå i ferd med å snu i Ankers favør.³²⁴ Allerede før den franske konspirasjonen mot kolonibestyrelsen i Trankebar høsten 1798 ble kjent i hovedstaden, besluttet Kommercekollegiet å hjemkalle Lichtenstein. Angivelig skjedde dette fordi kollegiet ønsket en redegjørelse for hans befatning med *Kornerups avis* som han distribuerte i kolonien. Stort sett inneholdt avisen harmløst stoff, den siste tiden hadde den imidlertid også rommet innslag av mer kontroversiell karakter. Anker lot ikke anledningen gå fra seg til å få ram på Lichtenstein. I et brev til Kongen påpekte han hvordan avisen blant annet hadde gjengitt en kongelig forordning som hadde vært oppslått en del steder i København.³²⁵ Denne plakaten inneholdt et forbud mot demonstrasjoner.³²⁶ Et nid- og smedeskrift, som åpenbart var rettet mot kronprinsen selv, var også innrykket i avisen.³²⁷ Utvilsomt var dette en god sak for Anker vis a vis Lichtenstein. Myndighetene i København fryktet på denne tiden for følgene av spredningen av revolusjonære tanker i Danmark, og innførte noen år senere sensur

³²² DRA. KK Ostind. sekr., journalsager: 1800, nr. 244. C. Anker til Kommercekollegiet, 19.07.1800. Av brevet går det frem at dommen falt den 24. juni.

³²³ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 23.06.1799.

³²⁴ Rasch 1967, s. 145.

³²⁵ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Kongen, 08.02.1798.

³²⁶ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 08.02.1798.

³²⁷ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Kongen, 08.02.1798; RA PA 3, pk 10. P. Anker til Carsten Anker, 08.02.1798.

igjen. Saken skulle da også få et etterspill, i det Lichtenstein mottok en kraftig reprimande fra kollegiet.³²⁸

I virkeligheten var det de engelske anklagene mot Lichtenstein for misbruk av sjøpass som lå til grunn for kollegiets beslutning.³²⁹ Han måtte nå gjøre rede for sine kjøp og salg av skip for en undersøkelseskommissjon som var nedsatt. Spørsmålet om ulovlig dansk handel i indiske farvann skapte atskillig bry for myndighetene i København, og hadde utviklet seg til en alvorlig belastning for Danmarks forhold til England. I april 1799 tilspisset saken seg. Det engelske bladet *The Courier* offentliggjorde en rapport fra den engelske ministeren i København, Fitz-Gerald, til den engelske utenriksministeren. På grunnlag av opplysninger fra en privat, men pålitelig kilde, hevdet den engelske diplomaten ikke bare at Lichtenstein utstedte falske sjøpass, han beskyldte også Kommercekollegiet for å stå direkte bak misbruket. Fitz-Gerald ble på grunn av sine alvorlige anklager mot kollegiet avskjediget. Til tross for at Kommercekollegiet stilte seg avvisende til de engelske klagene, innstilte man allikevel av politiske grunner overfor Kongen å nedsette en undersøkelseskommissjon.

Overfor kommisjonen måtte Lichtenstein gjøre rede for sine kjøp og salg av skip.³³⁰ Det gikk frem at han av 40 utstedte sjøpass ikke hadde gjort bruk av 16. Lichtenstein påstod at han hadde levert disse tilbake, og kommisjonen synes å ha slått seg til tåls med forklaringen. I følge Rasch ville det ikke ha vært vanskelig for kommisjonsmedlemmene å finne mangler ved Lichtensteins redegjørelse hvis man hadde tatt seg bryet med å gjøre en grundig gjennomgang av dokumentene som var blitt hjemsendt fra Trankebar. Rasch skriver at det er relativt uvanlig at en reder ikke vet hvor fem av skipene hans i øyeblikket befinner seg. I Trankebar var det godt kjent blant innbyggerne at danske sjøpass ble solgt på Batavia til opp mot 6 000 piastre. I stedet for å forfølge saken oppfordret danskene engelskmennene om å få ytterligere bevismateriale. Når dette ikke kom valgte man noen år senere å heve kommisjonen med den begrunnelse at Lichtenstein nå var død og at de politiske forholdene hadde endret seg.

³²⁸ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 23.06.1799.

³²⁹ Rasch 1967, s. 144 f.

³³⁰ Ibid, s. 146 f.

Med Lichtensteins hjemreise var ikke bare Anker kvitt en brysom motstander. Han hadde nå åpenbart gjenvunnet sin tidligere anseelse i København. Carsten Anker hadde fått fullmakt av Schimmelmann til å fortelle Anker at man var svært tilfreds med måten Anker hadde håndtert den franske konspirasjonen mot bestyrelsen i Trankebar.³³¹ Kronprinsen hadde satt stor pris på innholdet av Lord Wellesleys brev, som uttrykte generalguvernørens tilfredshet med tiltakene som var iverksatt for å bli kvitt franskmennene i kolonien. Det hadde i tillegg skjedd uten å skape forviklinger i forhold til den franske regjeringen. Carsten Anker ga uttrykk for at brorens situasjon nå hadde forandret seg fullstendig i hovedstaden. Lichtenstein var ute av bildet og det engelske ministeriets noter vitnet om den gjensidige forståelsen mellom Anker og engelskmennene. I tillegg kom myndighetenes forlegenhet over deres godtroenhet i forhold til Sennapa.

Konklusjon

Det kan ikke ha vært lett for myndighetene i København å danne seg et riktig bilde av det intrikate samspillet mellom danske embetsmenn og fremtredende indere som var bakgrunnen for konfliktene i Trankebar. Det tjente heller ikke Ankers sak at han åpenbart ble sett på som egenrådig og arbitrær. Kollegiet hadde øyensynlig ingen forståelse for at en vilkårlig handlemåte kunne være nødvendig for å forhindre oppvigleri og bortrømning fra kolonien. Mye tyder allikevel på at når det ble nedsatt en undersøkelseskommissjon i Trankebar for å undersøke guvernørens handlemåte i den såkalte Sennapa-saken så skyldtes dette kronprinsens engasjement. Anker var åpenbart falt i unåde, og han og Muhldorff hadde vanskelig for å bli hørt av sine overordnede i København. Dette gjaldt også finansministeren, Schimmelmann, Ankers tidligere støttespiller. Skal man tro de to brødrene Anker bidro også Schlegel, sjefen for Kommercekollegiets tyske sekretariat, til at saken fikk så uheldige konsekvenser for Anker.

³³¹ RA. PA 3, pk. 10. Carsten Anker til P. Anker, 10.06.1800.

At grunnlaget for å nedsette en undersøkelseskommissjon var spinkelt skulle likevel komme for dagen. Som tidligere omtalt var saksbehandlingen forut for vedtaket mangelfullt, av kommisjonsrapporten gikk det da også klart frem at det ikke var hold i de alvorligste anklagene som ble rettet mot Anker. Guvernøren skulle også få oppreisning i høyesterett, som dømte Sennapa æresløs.

Mens Anker syntes å ha gjenvunnet sin anseelse og posisjon i København måtte Lichtenstein nå gjøre nærmere rede for sin omfattende bruk av danske skipspass. Dette skjedde etter sterkt press fra engelskmennene, noe som førte til at en undersøkelseskommissjon ble nedsatt. Kommisjonen kom ingen vei, noe som trolig ikke skyldtes manglende evne men derimot vilje til å forfølge saken. Det kan imidlertid herske liten tvil om at Lichtenstein hadde stått bak salg av sjøpass. Som omtalt tidligere hadde Anker allerede i februar 1797 anklaget finansråden for dette forholdet i et brev til kollegiet. Han hadde også tatt opp den omfattende illegale handelsvirksomheten som ble drevet i kolonien, og advart mot de skadelige følgene dette hadde for det nøytrale danske flagg.

KAPITTEL 9: OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Etter at Trankebar kom under statlig styre i 1777 utviklet det seg et samrøre mellom danske embetsmenn og prominente indere. Partene hadde gjensidig nytte i å utnytte koloniens økonomiske ressurser til egen økonomisk vinning. Det økonomiske fellesskapet kom klarest til uttrykk gjennom dubashforpaktninger hvor medlemmer av rådet og deres dubasher var involvert. At egne interesser blant danske embetsmenn gikk forut for statens interesser fikk negative følger både for staten og for koloniens indiske innbyggere.

Statens inntreden som koloniherre fikk også som følge at maktstrukturen i det indiske samfunnet endret seg. Makt og prestisje hadde tidligere vært knyttet til Asiatisk kompanis virksomhet, enten i form av stillinger som dubasher for handelsbetjentene, eller som leverandører av bomullstøyer til kompaniet. Ved statens overtagelse synes nye grupper å ha fått en mulighet til å fremme sin posisjon. Koloniens tradisjonelle elite ble nå utfordret av den lavere ansette Sellapa-kasten. Trolig har denne kasten ønsket å bedre sin sosiale anseelse og grepet muligheten da den bød seg. Det mest fremtredende medlemmet av Sellapa-kasten, Suppremannia Setty, ble i løpet av 1780-årene den mektigste inderen i Trankebar. Denne posisjonen oppnådde han som dubash for tre etterfølgende finansråder, noe som gjorde at han fikk hånd om en større del av de lukrative forpaktningene i kolonien. Dette angrepet på den etablerte samfunnsordningen skulle i de følgende årene føre til flere konflikter i Trankebar, hvor også danske embetsmenn var involvert. Det førte til en polarisering av det indiske samfunnet. På den ene siden stod Suppremannia Setty, hans kastefeller og tilhengere. På den andre siden stod resten av høyrehåndskastene, representert gjennom kasteforsamlingen Maga Nadu Tessatar.

Da Peter Anker tiltrådte som guvernør i 1788 ble han intetanende involvert i disse konfliktene. Etterhvert som han gjorde seg kjent med forholdene avslørte han det økonomiske interessefellesskapet som hadde utviklet seg under Abbestees tid som guvernør. De første årene bar da også preg av et oppryddingsarbeide i

koloniadministrasjonen hvor Anker prøvde å begrense innflytelsen til den tidligere maktklikken. I dette arbeidet fikk han også god hjelp ved at Kommercekollegiet i 1788 forbød dubashforpaktninger.

Anker klarte imidlertid ikke å få brakt til veie et forlik mellom de to partiene i den indiske befolkningen. Når det var så vanskelig å få bilagt konflikten var det ikke bare på grunn av interessemotsetningene mellom de to partene, men også fordi rådet ikke opptrådte samlet. Dette var noe av bakgrunnen for at Anker foreslo en ny styreform for kolonien. Planen ville, hvis Kommercekollegiet hadde gitt sin tilslutning, gitt guvernøren det avgjørende ord i alle saker.

I de følgende årene skulle motsetningene mellom de danske embetsmennene ta en mer uhellsvanger form. Motsetningene skulle først og fremst komme til uttrykk gjennom den latente partikonflikten i kolonien. Det suppremanniske partiet var riktignok svekket, men fra sitt nye tilholdssted i Carical utgjorde Suppremannia Setty fortsatt en trussel mot kolonien. Det er åpenbart at Suppremannias mål var å gjenvinne sin tidligere posisjon og makt i Trankebar. I kolonien kunne han regne med støtte fra en annen prominent inder, tolken Daniel. Daniel hadde, i likhet med Suppremannia Setty, gått tapende ut av den tidligere maktkampen under kastekonfliktene i 1787 og 1788. Skal man tro Anker utnyttet de to regjeringsrådene, Colbjørnsen og Lichtenstein, seg av partikonfliktene for å nå sine egne mål. Dette skjedde dels ved at de støttet det suppremanniske partiet i rådet, dels ved at de i samråd med Suppremannia Setty arbeidet for å få befolkningen til å forlate kolonien. På grunnlag av en redegjørelse fra noen kasteformenn i kolonien, utførte Anker høsten 1794 en undersøkelse som avdekket en plan om en ny bortrømning. I følge kasteformennene stod Suppremannia Setty, de to regjeringsrådene og deres dubasher og tolken Daniel bak planen. Anker hevdet at de samme personene var involvert i den vellykkede bortrømningen våren 1795. En uttalelse fra Maga Nadu Tessatar støtter opp om Ankers påstand. I erklæringen, som ble lagt ved et brev til Kommercekollegiet hvor Anker kommenterte kommisjonsrapporten i Sennapa-saken, hevdet Talaway Sami Setty og de mest ansette lederne for kastene i Trankebar at det stod innflytelsesrike indere og europeere bak bortrømningen. Anker hevdet også at det ble sendt falske klageskrift til København rettet mot ham selv,

Muhldorff og tolken Piragasam Pulle. I følge den tidligere håndskriveren for justitiarius Colbjørnsen, stod Colbjørnsen, byfogden Borgen og tolken Daniel bak de oppdiktede brevene.

I København skulle Ankers avstraffelse av kasteformennene Tambu Setty og Maturaja Pulle for oppvigleri høsten 1794 få et etterspill. Utover å straffe de to inderne hadde ikke Anker foretatt seg noe i saken, til tross for at de to regjeringsrådene ble anklaget for å være involvert. Anker var selv overbevist om at det var hold i påstandene, men har trolig ansett det som lite hensiktsmessig å forfølge saken. I København skulle imidlertid inderen Sennapa Naik fremstille saken på en helt annen måte og rette alvorlige anklager mot Anker og hans fremste indiske støttespiller Piragasam Pulle. Trolig førte kronprinsens engasjement i saken til at vanlig byråkratisk prosedyre ble satt til side og at en undersøkelseskommissjon ble nedsatt på sviktende grunnlag. Kommisjonsrapporten i den såkalte Sennapa-saken skulle avsløre at Sennapa var en bedrager og at det ikke var hold i de alvorligste anklagene mot Anker. Man finner også flere indisier på at inderen må ha hatt danske støttespillere. At Sennapa på eget initiativ skulle reise til å København for der å stille guvernøren til ansvar for sine handlinger virker usannsyelig. I hvert fall er det åpenbart at fullmakten Sennapa la frem var et falskneri og at den må ha vært forfattet av danske støttespillere.

På et punkt nådde likevel Sennapa frem med sine anklager mot guvernøren. Guvernøren fikk en reprimande for sin vilkårlige fremgangsmåte i saken. Tambu Setty og Maturaja Pulle ble ikke dømt og straffet etter en ordinær rettsak. Både undersøkelsen og dommen Anker selv forfattet ble utført på skjønnsmessig måte, uten at de to formennene fikk anledning til å forsvare seg. Til tross for irettesettelsen Anker fikk av Kommercekollegiet, valgte han samme fremgangsmåte mot Lichtensteins dubash, Appu Pulle, våren 1798. Appu Pulle ble, i likhet med de to ovennevnte kasteformennene, beskyldt for oppvigleri. Trolig har det vært maktpåliggende grunner til at Anker på denne måten utfordret kollegiet. Dansk lov kom åpenbart i konflikt med hva Anker mente var en hensiktsmessig fremgangsmåte for å forhindre oppvigleri og bortrømning. I følge Anker innebar den lokale politiske kulturen at de ordinære domstolene ikke var velegnet for å behandle slike saker. I guvernøres instruks tok man derimot hensyn til

denne synsmåten. Kommercekollegiet synes likevel å ha lagt større vekt på Dansk lov som sikret alle borgere et visst rettsvern mot vilkårlighet.

Det er åpenbart at Anker var sårbar overfor anklager mot at han var arbitrær og egenmektig. Selv opplevde han anklagene som ble rettet mot ham som ledd i maktkampen i kolonien. Kollegiets avgjørelse i Sennapa-saken tolket han innenfor rammen av partistridighetene i kolonien – det store partiet hadde vunnet over Lichtensteins og Colbjørnsens sammensvergelse. I Appu Pulle-saken omtalte han Appu Pulles erklæring som interimsjustitiarius Prahls kunstige komposisjon forfattet etter veiledning fra Lichtenstein.

Anker så også avskjedigelsen av tolken Piragasam innen konteksten av maktkampen i kolonien. Han var redd for at han også ville få det store partiet i mot seg hvis han avsatte tolken. Konflikten mellom de to tolkene, Piragasam og Daniel, illustrerer hvordan kampen om posisjoner påvirket maktforholdet mellom de to partene i konflikten. Piragasam var, i kraft av sin stilling som Ankers nærmeste indiske støttespiller, sentral i Ankers bestrebelser for å opprettholde ro og orden. Tolken Daniel, som støttet det suppremanniske partiet, synes å ha hatt en lignende posisjon tidligere. Ved Piragasams suspensjon overtok Daniel stillingen som tolk ved Sorterett, og fikk dermed både større innflytelse og anseelse i kolonien.

I likhet med de to tolkene var også mange andre indere berørt av kampen om stillinger innen koloniadministrasjonen. Blant Suppremannias kastefeller og støttespillere fant man personer som hadde hatt eller hadde stillinger som assessorer eller kongelige betjenter. Muligens har også konkurransen om å få kontrakter på forpaktninger bidratt til konfliktene i kolonien. Dubashforpaktninger var riktignok avskaffet, men ulike statlige avgifter ble fortsatt forpaktet bort og forpaktninger ble sikkert fortsatt sett på som innbringende. At forpaktninger kunne være lukrative går frem av at Anker våren 1798 beskyldte Lichtensteins dubash, Appu Pulle, for å være både kausjonist og forpakter av risavgiften i de forpaktede distriktene.

Andre indere som spilte en sentral rolle innen maktkampen i kolonien var Tambu Setty, Kovinda Pulle, Muttapa Pulle og Maturaja Pulle. De tre førstnevnte ble av Maga Nadu Tessatar stemplet som profesjonelle urostiftere. I følge kasteformennene søkte de økonomisk vinning ved å være håndlangere for innflytelsesrike europeere og indere, som i følge formennene stod bak urolighetene i kolonien. At dette synspunktet kan ha noe for seg går frem av Tambu Settys rolle under partikonfliktene. Under kastekonfliktene i 1777 og 1778, som var rettet mot Suppremannia Setty, var han en av lederne for de bortrømte. Suppremannia ble beskyldt for at han i ledtog med sin herre, finansråd Walter, hadde utsugd og undertrykket befolkningen. Senere skulle Tambu Setty skifte side og han ble blant annet straffet for oppvigleri av Anker høsten 1794. Man kan likevel ikke se bort fra at Tambu Settys handlemåte kan være motivert ut i fra et ønske om å gjenvinne sin posisjon i befolkningen. Mens han i 1777/1778 ble holdt for å være en leder, synes han senere å ha fått en lavere ansett stilling som betjent for Talaway Sami Setty. Det samme gjelder for Muttapa Pulle, som tidligere hadde vært guvernør David Browns dubash. Det må forøvrig nevnes at både Maturaja Pulle og Muttapa Pulle var blitt straffet for oppvigleri av Ankers forgjengere.

Partikonfliktene splittet ikke bare den indiske befolkningen, de førte også til motsetninger innen den danske koloniadministrasjonen. Formelt sett bundet konfliktene seg i hvordan man skulle forholde seg til oppvigleri og ved uroligheter i kolonien. Anker kom da også i konflikt med flere av Trankebars juridiske embetsmenn. I følge Anker lå det imidlertid langt mindre flaterende årsaker til grunn for at hans motstandere engasjerte seg i partikonfliktene. Anker hevdet at de på denne måten ville gjøre det så vanskelig for ham å styre kolonien, at han ble tvunget til å trekke seg fra sin stilling. Kanskje øyner man konfliktens kjerne i Ankers oppgjør med det økonomiske interessefellesskapet mellom danske embetsmenn og prominente indere som utviklet seg under Abbestees styre. Bakgrunnen for at han fikk så mange motstandere blant sine underordnede embetsmann kan være at de mislikte guvernørens faste hånd og kontroll over koloniadministrasjonene. Colbjønsen ble som følge av sin embetsførsel avsatt som justitiarius. Lichtenstein kom på sin side for alvor på kant med Anker i forbindelse med sin handelsvirksomhet under revolusjonskrigene. I følge Anker pleiet finansråden sine egne økonomiske interesser uten å ta nevneverdige hensyn hverken til embetsmoral

eller dansk nøytralitet. Både gjennom sine handelsforbindelser med franskmennene og gjennom sin omgang med franskmenn i Trankebar, utfordret Lichtenstein Anker. Konflikten kulminerte høsten 1798 med at engelskmennene beskyldte Lichtenstein for å stå i forbindelse med Tipu Sultan og franskmennene.

Som en følge av maktkampen var Ankers autoritet i kolonien i en periode sterkt svekket. Sennapa-saken førte til at han falt i unåde i København, og ved enkelte anledninger overlot Anker til rådet å ta beslutninger i saker som egentlig lå under hans ansvarsområde. Det virker også som om Lichtenstein i denne perioden kunne tillate seg å opptre på en måte, som under normale omstendigheter ville være utenkelig.

I konfliktene spilte allmuen bare en underordnet rolle. Ikke desto mindre hadde allmuen stor betydning ved bortrømninger, som virkemiddel for innflytelsesrike indere som hadde egne mål for øynene. Dess større del av befolkningen bakmennene kunne få til å forlate kolonien desto sterkere stod man når man stilte krav overfor koloniadministrasjonen. Skulle man få i stand en bortrømning måtte man forholde seg til kastenes formenn. De fleste kastene var representert i kasteforsamlingen, Maga Nadu Tessatar, som var under ledelse av en forstander kalt, Canjama Setty. En annen fremtredende representant for kastene var stillingen som Talaway. Det rådet åpenbart en viss forvirring innen koloniadministrasjonen om hvem som hadde vervene, og det kan også virke som om man blandet dem sammen. Selv om kildene i liten grad belyser konsekvensene av bortrømninger for de brede lag av befolkningen, er det grunn til å tro at de hadde negative økonomiske følger. Disse hendelsene inntraff på tider hvor risen var under dyrkning eller under innhøstning. Selv om bakmennene lovet å stå for omkostningene har det sikkert i befolkningens øyne blitt sett på som et risikabelt foretak.

I oppgaven har jeg påvist hvordan samrøre mellom danske embetsmenn og indiske eliter skapte konflikter og preget koloniens indre liv gjennom hele perioden. Det var ikke bare prominente indere som var involvert – institusjoner som Sorterett og koloniens kasteforsamling, Maga Nadu Tessatar, var berørt. I ytterste konsekvens fikk konfliktene betydning for hele koloniens indiske befolkning gjennom massemønstringer hvor større deler av befolkningen forlot koloniens område. Blant danskene var det først

og fremst medlemmer av rådet som var involvert, men også embetsmenn på lavere nivå medvirket.

For koloniens indiske elite skyldtes konfliktene en kamp om tilgang til økonomiske ressurser gjennom forpaktninger eller stillinger som kongelige betjenter. Til stillingene var det også knyttet stor anseelse og prestisje. Maktkampen kom til å stå mellom to grupperinger i befolkningen, det suppremanniske partiet og det store partiet. Sistnevnte representerte størsteparten av de innfødte i Trankebar, og var representert gjennom kasteforsamlingen Maga Nadu Tessatar.

Under Abbestee utviklet det seg et økonomisk interessefelleskap mellom danske embetsmenn og prominente indere. Dette samrøret manifesterte seg karest gjennom dubashforpaktninger. Etter at Anker hadde ryddet opp i koloniforvaltningen kom motsetningene mellom rådsmedlemmene til uttrykk innenfor rammen av partikonfliktene. Bakgrunnen for at medlemmer av rådet og andre danske koloniembetsmenn engasjerte seg i disse konfliktene kan skyldes at de mislikte Ankers egenrådighet og faste hånd over bestyrelsen. I så måte bunder konfliktene mellom Anker og hans underordnede embetsmenn i ulike holdninger og verdier. At rådet ikke opptrådte samlet er trolig bakgrunnen for at man ikke fikk i stand et forlik mellom de to partene. At man ikke fikk bilagt partikonfliktene skulle også få store følger for maktforholdene i kolonien. Selv om Sennapa-saken ikke førte til at Anker ble avskjediget var hans autoritet i flere år sterkt svekket. Først etter at finansråden, Lichtenstein, vendte hjem til Danmark i mai 1799 ble det igjen ro i kolonien. I de følgende årene, inntil Anker forlot Trankebar på nyåret 1806, skulle utenrikspolitiske hendelser stå i sentrum for begivenhetene i kolonien. Det er derfor trolig grunnlag for å påstå at når fremtredende indere kom til å få så stor innflytelse på koloniens liv i denne perioden så skyldtes det at de hadde støtte i den danske koloniadministrasjonen.

ETTERORD

Den 7 februar 1806 forlot Anker Trankebar. Han var lei av livet i India og de siste årene han oppholdt seg i kolonien var han mye plaget av sykdom. De mange problemene og skuffelsene han hadde opplevd under sin tid som guvernør bidro også til å ta fra ham lysten til å bli værende. Etter at den franske konspirasjonen mot bestyrelsen i Trankebar høsten 1788 ble avslørt, var Anker fast bestemt på å ta avskjed.³³² Han ba broren om å informere Schimmelman om sin beslutning, og at det ville bli nødvendig så snart som mulig å se seg om etter en etterfølger. I februar året etter gjentok Anker overfor broren sitt ønske om å avgå.³³³ I følge Anker hersket det nå riktignok ro i kolonien, men under overflaten sydet misnøyen blant hans motstandere. Han fryktet for sin helse og så med uro på fremtiden. Som han selv uttrykte det ønsket han ikke lenger å være mål for ondskap og offer for ”den foraktelige svakheten som styrte staten”.

Carsten Anker oppfordret imidlertid Anker til å vise tålmodighet.³³⁴ Først i mars 1802 anså broren at tiden var inne for at Anker kunne søke avskjed.³³⁵ I følge Carsten Anker var nå problemene i forholdet til kronprinsen løst. Sennapa-saken var ute av verden og hadde åpnet øynene for Schimmelman og kronprinsen. De var nå vennlig innstilt mot Anker, og det tjente til brorens fordel at han ikke hadde forlangt avskjed i en vanskelig tid under krigen og på en tid da ingen andre kunne ta over bestyrelsen av kolonien.

De danske kolonibesittelsene i India ble okkupert av engelskmennene i 1801. I følge Rasch var Kommercekollegiet svært tilfreds med måten Anker ordnet det økonomiske oppgjøret etter gjenovertagelsen av kolonien i 1802.³³⁶ I april 1804 ble Anker utnevnt til ridder av Danebrog, det svarer til senere tiders storkors. Det er i følge Rasch ikke noen tvil om at Kommercekollegiet nå gjerne hadde beholdt Anker som guvernør i enda en årrekke. Anker var imidlertid fast bestemt på å ta avskjed, og han fikk i 1805 tillatelse til å reise en tur til Danmark.

³³² RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 13.01.1799.

³³³ RA. PA 3, pk. 10. P. Anker til Carsten Anker, 24.02.1800.

³³⁴ RA. PA 3, pk. 10. Carsten Anker til P. Anker, 10.06.1800.

³³⁵ RA. Dep. Familien Anker, 6. Carsten Anker til P. Anker, 24.03.1802.

³³⁶ Rasch 1967, s. 149 f.

I juli 1806 ankom Anker Portsmouth. I England oppholdt han seg frem til sommeren 1807. Etter et rekreasjonsopphold ved det engelske badestedet Cheltenham dro han til Norge.

Anker vendte aldri tilbake til India. Den 10. juli 1807 fikk han bevilget avskjed, og man ga uttrykk for stor tilfredshet med hans tjeneste.³³⁷ Fra 1808 oppholdt han seg på gården Øraker, som han forpaktet. Her levde han stille og rolig frem til sin død i 1832. Bare en gang ble han igjen trukket inn i offentlige forhold. I 1814 ble han bedt av Christian Frederik om å dra til England for å bistå broren Carsten Anker med å skaffe engelsk støtte for norsk selvstendighet. Peter Anker døde i en alder av 88 år den 17. april 1832.

³³⁷ Rasch 1967, s. 150.

ANVENDT MATERIALE

PRIMÆRKILDER:

Riksarkivet. Oslo

Privatarkiv 86 (Eidsvollsbygningens arkiv):

Pakke 9:

Kopibøker 1788-1802. Brev fra P. Anker til Oeconomie – og Commercekoll.

Pakke 12:

Klager over P. Anker, dennes regnskaper, utdrag av brev angående indisk og europeisk politikk osv.

Pakke 15.

P. Ankers journal over reisen til Trankebar 1787-1788.

Privatarkiv 3:

Pakke 10

Brev m.v. fra, til og angående Peter Anker, vesentlig fra guvernørtiden i Ostindia.

Depositum: Familien Anker:

Boks 5. Brev, instruksjer, testamenter mm. Hovedsakelig vedr. Peter Anker, generalguvernør på Trankebar. 1765-1831.

Boks 6. Brev m.m. vedr. Peter Anker 1790-1806.

Rigsarkivet i København

Kommercekollegiet. Ostindiske sekretariat. Journalsager.

Framstillingen baserer seg på følgende sager:

1789, nr: 58, 95, 158.

1790, nr: 21.

1791, nr: 128, 254, 313.

1792, nr: 29.

1794, nr: 111.

1797, nr: 189, 328.

1799, nr: 284.

1800, nr: 244.

1805, nr: 340.

SEKUNDÆRLITTERATUR**I tillegg til sitert litteratur i noteapparatet, inneholder litteraturlisten noen bøker og artikler som er brukt som bakgrunns litteratur**

Andrup, Otto. 1925.

Malerierne fra Østergaard. *Samleren*, 2. årg. (1925), s. 20-22, 103-104.

Appadurai, Arjun. 1974.

Right and Left Hand Castes in South India. *The Indian Economic and Social History Review*, vol. 11, nos. 2-3 (1974), s. 216-259.

Bhattacharya, Jogendra N. 1968.

Hindu castes and sects. Calcutta (1896) 1968.

Blunt, Sir Edward. 1937.

The I.C.S.: The Indian Civil Service. London 1937.

Brimnes, Niels. 1999.

Constructing the Colonial Encounter: Right and Left Hand Castes in Early Colonial South India. 1999.

Brimnes, Niels. 1993.

Herredømmets svære balance : den danske koloniadministration i Tranquebar under kasteurolighederne 1787-89. *Historie*, 19/4 (1993), s. 641- 671.

Brimnes, Niels. 1991.

Konstruktion og beherskelse af Indien : en analyse af den danske koloniadministration i Tranquebar 1787-90 med særlig henblik på forvaltningen af retfærdighed og forsøgene på at skabe fremgang. Speciale, Aarhus Universitet 1991.

Cohen, Emmeline W. 1941.

The Growth of the British Civil Service 1780-1939. London 1941.

Deuntzer, J. H. 1908.

Af det asiatiske Kompagnis Histori. København 1908.

Feldbæk, Ole. 1969.

India Trade under the Danish flag 1772-1808. Lund 1969.

Feldbæk, Ole. 1992.

Den lange fred : 1700-1800. Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie, red. Olaf Olsen, b. 9. København 1992.

Feldbæk, Ole og Ole Justesen. 1980.

Kolonierne i Asien og Afrika. Danmarks historie – uden for Danmark, red. Svend Ellehøj og Kristof Glamann. København 1980.

Feldbæk, Ole. 1982.

Tiden 1730-1814. Danmarks historie, red. Aksel E. Christensen ... (et al.), b. 4. København 1982.

Fihl, Esther. 1984.

Some Theoretical and Methodological Considerations on the Danish Colonialism in Southeast India. *Folk*, vol. 26 (1984), s. 47-57.

Fisher, Michael H. 1990.

The Resident in Court Ritual, 1764-1858. *Modern Asian Studies*, vol. 24/3 (1990).

Frykenberg, Robert E. 1963.

Traditional processes of power in south India : an historical analysis of local influence. *The Indian Economic and Social History Review*, vol. 1, no. 2 (1963), s. 122-142.

Gough, Kathleen. 1960.

The Social Structure of a Tanjore Village. I: *India`s Villages*, ed. M. N. Srinivas, s. 89-102. Bombay (1955) 1960.

Hysing, Dorthea. 1998.

Generalmajor Peter Anker : en samling indiske prospekter i Etnografisk museum. Hovedoppgave i kunsthistorie, Universitetet i Oslo, 1998.

Jørgensen, Frank og Morten Westrup. 1982.

Dansk centraladministration indtil 1848. København 1982.

Jørgensen; Frank. 1985.

Lokaladministrationen i Danmark. Oprindelse og historisk udvikling indtil 1970. Administrationshistoriske studier udg. af Rigsarkivet, b. 11. København 1985.

Klausen, Arne Martin. 1972.

Peter Anker : En norsk maler i India i 1790-årene. *Kunst og kultur*, 55 årg. (1972), s. 1-32.

Larsen, Kay. 1907.

De dansk-ostindiske Koloniers historie : I Tranquebar. København 1907.

Larsen, Kay. 1940.

Guvernører, residenter, kommandanter og chefer ... i de tidligere danske tropekolonier. København 1940.

Moe, Bernt. 1844.

Familien Anker. *Tidsskrift for den norske personalhistorie*, 1 række 9de Hefte (1844), s. 333-368.

Lehman, Arno E. 1956.

It began at Tranquebar. 1956.

Neild-Basu, Susan. 1984.

The Dubashes of Madras. *Modern Asian Studies*, vol. 18/1 (1984), s. 1-31.

Nielsen, Yngvar. 1871.

Generalmajor Peter Anker, guvernør i Trankebar. *Norsk Historisk Tidsskrift*, b. 1 (1871), s. 273-384.

Nightingale, Pamela. 1985.

Fortune and Integrity : A study of Moral Attitudes in the Indian Diary of George Patterson, 1769-1774. Delhi 1985.

Perkin, Harold. 1969.

Origins of Modern English Society. London 1969.

Petersen, Sophie. 1946.

Danmarks gamle Tropekolonier. Det kongelig danske geografiske selskabs kulturgeografiske skrifter, red. Niels Nielsen, b. 4. København 1946.

Rasch, Aage. 1967.

Dansk Ostindien 1777-1845 : storhedstid og hensygnen. Vore gamle tropekolonier, red. Johannes Brønsted, b. 7. København 1967.

Struwe, Kamma. 1968.

Guvernør Peter Anker's Indien-billeder. *Universitetets etnografiske museums årbok*, 1968, s. 7-14.

Struwe, Kamma. 1967.

Tranquebar under kompagnistyre : Dansk Ostindien 1732-1776. Vore gamle Tropekolonier, red. Johannes Brønsted, b. 6. København 1967.

Vibæk, Jens. 1978.

Reform og fallit : 1784-1830. Danmarks historie, red. John Danstrup og Hal Koch, b. 10. København 1978.

Wulff, Inger. 1966.

Andre folks kunst : Den dansende Siva fra Trankebar. *Jordens folk*, 2. årg. (1966), s. 326-27.

Ziegenbalg, Bartholomaeus. 1926.

Ziegenbalg's malabarisches heidenthum. Hg. und mit Indices vers. von W. Caland. Verhandelingen, Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Afdeling Letterkunde, nieuwe reeks. Amsterdam 1926.

BILAG 1 - FORTEGNELSE OVER INDISKE OG DANSKE AKTØRER

INDISKE AKTØRER

(En del av informasjonen er basert på opplysninger gitt av Anker).

Naik, Sennapa: Tilhørte vaduga-kasten. I 1795 dro Sennapa Naik til København for å klage på guvernør Peter Anker.

Naike, Ponia: Visiador. Han var en av Ankers støttespillere.

Nayke, Rama: Tilhørte vaduga-kasten. Rama Nayke var under Asiatisk kompanis styre dubash for førstefaktoren, og en av kompaniets viktigste handelsforbindelser. Han var en av hovedmennene bak klagen mot Suppremannia Setty under kasteurolighetene i 1777/1778. I 1790 ble Rama Nayke, etter forslag fra bøndene, utnevnt av Anker til kausjonist for risforpaktningen.

Pulle, Appu: Finansråd Lichtensteins dubash.

Pulle, Daniel: Kristen. Daniel Pulle var kongelig tolk og en av Ankers fremste motstandere.

Pulle, Muttapa: Formann for pyntedorene i Tillali. M. Pulle hadde tidligere vært guvernør David Browns dubash. Han var blitt straffet av Abbestee for oppvigleri. I 1790 stod M. Pulle sammen med noen andre formenn bak en søknad til Kongen om at det måtte ansettes en dubash for guvernør Anker etter Maga Nadu Tessatars ønske. Dette skjedde uten kasteforsamlingens kjennskap eller godkjennelse. Angivelig ga Muttapa Pulle sin tilslutning til planen for å få koloniens befolkning til å forlate kolonien høsten 1794. Han var en av de viktigste anklagerne mot Anker i Sennapa-saken.

Pulle, Maturaja: Tilhørte den vel ansette vellala-kasten. I følge kommisjonsrapporten i Sennapa-saken var han formann for 14 landsbyer og rådgiver for kastene. Maturaja Pulle var svært aktiv i koloniens politiske liv. Allerede i 1778 ble han arrestert og straffet med pryl for å ha prøvd å skape uro i kolonien. Dette skjedde etter ordre fra guvernør David Brown. Høsten 1788 var han en av de fremste inderne bak bortrømningen som var rettet mot Suppremannia Setty, finansråd Walters dubash. I begynnelsen av 1794, og også i tiden før dette, konspirerte Maturaja Pulle, Kovinda Pulle og Tambu Setty for å skape ny uro i kolonien. I august samme år prøvde så Maturaja Pulle og Tambu Setty å organisere en bortrømning. Dette ble forhindret og de to ble arrestert og straffet etter en summarisk rettergang.

Pulle, Kovinda: Formann for bøndene i Tillaly. I 1790 stod Kovinda Pulle sammen med noen andre formenn bak en søknad til Kongen om at det måtte ansettes en dubash for guvernør Anker etter Maga Nadu Tessatars ønske. Dette skjedde uten

kasteforsamlingens kjennskap eller godkjennelse. I begynnelsen av 1794, og også i tiden før dette, konspirerte Kovinda Pulle, Maturaja Pulle og Tambu Setty for å skape ny uro i kolonien. Våren 1795 stod de bortrømte bl.a. under ledelse av K. Pulle. Han var en av de viktigste anklagerne mot Anker i Sennapa-saken.

Pulle, Piragasam: Kristen. Var kongelig tolk. Piragasam Pulle var Ankers fremste indiske håndlanger og støttespiller i kolonien.

Pulle, Salomon: Sorterettsassessor. Salomon Pulle var tolken Piragasams far.

Pulle, Wala Supremania: Providitør. Støttet det suppremanniske partiet.

Pullei, Aramagu: Ankers dubash.

Setti, Pitambi: Tilhørte handelskasten komati. Pitambi Setti var sønn av Sela Sela Setti. Han ble i 1790, etter forslag fra bøndene, utnevnt av Anker til forpakter av risavgiften.

Setti, Sela Sela: Tilhørte handelskasten komati. Sela Sela Setty var tidligere leverandør av bomullstøyer til Asiatisk kompani. Han var en av hovedmennene bak klagen mot Suppremannia Setty under kasteurolighetene i 1777/1778. I mars 1789 ble Sela Sela Setty og hans familie utsatt for plyndringer. Suppremannia Setty og hans tilhengere ble beskyldt for å stå bak ugjerningen.

Setty, Sami: Var Maga Nadu Tessatars Talaway eller øverste leder.

Setty, Suppremannia: Tilhørte den lavt ansette Sellapa-kasten. Suppremannia Setty var finansråd Walters dubash. Han ble en formidabel motstander for Anker under hans tid som guvernør. Anker mente at Suppremannia var involvert i og var en viktig aktør i intrigene som gjorde det så vanskelig for guvernøren å styre kolonien.

Setty, Tambu: Tilhørte vaduga-kasten. Det er noe uklart hvilke status Tambu Setty nøy i befolkningen. I følge Brimnes hadde han en lederrolle under kasteurolighetene i 1777/1778. I følge kommisjonsrapporten i Sennapa-saken var Tambu Setty, Canjama Setty, d.v.s. oppsynsmann for høyrehåndskastenes seremonier og skikk og bruk. I følge en uttalelse fra kastenes ledere var imidlertid T. Setty bare en betjent av Sami Setty, som var Talaway el. kastenes øverste leder. Det var Tambu Settys oppgave å ha oppsikt med paria-kasten og sørge for at den fikk sitt vanlige underhold under bortrømninger. Tambu Setty var svært aktiv i koloniens politiske liv. I 1790 stod han sammen med noen andre formenn bak en søknad til Kongen om at det måtte ansettes en dubash for guvernør Anker etter Maga Nadu Tessatars ønske. Dette skjedde uten kasteforsamlingens kjennskap eller godkjennelse. I begynnelsen av 1794, og også i tiden før dette, konspirerte Tambu Setty, Maturaja Pulle og Kovinda Pulle for å skape ny uro i kolonien. I august samme år prøvde så Tambu Setty og Maturaja Pulle å organisere en bortrømning. Dette ble forhindret og de to ble arrestert og straffet. Tambu Setty

var også aktiv under bortrømningen våren 1795, og var en av de viktigste anklagerne mot Anker i Sennapa-saken.

DANSKE AKTØRER

Abbestee, Peter Hermann: Den første kongelige guvernør i Trankebar. Tiltrådte i januar 1779. Overlot posten til Peter Anker den 17. mai 1788. Hadde tidligere vært guvernør for Asiatisk kompani fra 1761-1775.

Borgen, Jens: Byfogd.

Braun, (kaptein, senere major): Ingeniør og sjef for de militære styrkene. Avskjediget høsten 1790. Supremannia Settys sønn var Brauns dubash.

Brown, David: Guvernør 1775-1779. Asiatisk kompanis siste guvernør i Trankebar.

Colbjørnsen, Jacob Edvard: Rådssekretær. Høsten 1789 overtok Colbjørnsen posten som justitiarius etter Fugl. Ved et bokettersyn i 1794 ble det oppdaget at Colbjørnsen skyldte overformynderikassen et betydelig beløp. Han ble avskjediget, men Kommercekollegiet utnevnte han til konsul i Kapstaden. Colbjørnsen forlot trolig Trankebar på nyåret 1797.

Fugl, Michael Alrø: Justitiarius. Bestyrte også posten som finansråd etter Walters død høsten 1788. Fugl ble tilsidesatt og sterkt kritisert av Anker for måten han skjøttet sine plikter på. Høsten 1789 ba Fugl om å bli fritatt fra posten som justitiarius. Han ble etterfulgt av Colbjørnsen i denne stillingen. Fugl søkte allerede i januar 1789 om avskjed fra stillingen som finansråd, men ble sittende i stillingen inntil han på nyåret 1791 vendte tilbake til Danmark.

Lichtenstein, Franz v.: Etterfulgte Colbjørnsen som rådssekretær høsten 1789 og overtok stillingen som finansråd etter Fugl på nyåret 1791. Hadde dette embetet inntil han forlot kolonien våren 1799.

Muhldorff, Mathias: Kaptein, senere oberstløytnant. Etterfulgte major Braun som kommandant for troppene og som ingeniør og fikk sete i rådet. Muhldorff var Ankers mest betrodde medarbeider. Han var i en periode landmåler og adiagar over landbruket, og ble betrodd overoppsynet med de forpaktede distriktene inntil Lichtenstein overtok denne oppgaven. I en periode var også Muhldorff utsett til å være interimsguvernør i tilfelle Anker skulle dø. Det skulle senere vise seg at heller ikke Muhldorff var til å stole på i pengespørsmål. Han måtte senere etterbetale et større beløp som han skyldte etter å ha bestyrt de forpaktede landsbyene.

Prahl, fullmektig: Senere byfogd. Ble av Anker innsatt som fungerende justitiarius i oktober 1796.

Schmidt, Jacob Luxdorph: Bokholder. Suppremannia Settys advokat. Schmidt ble senere utnevnt til justitiarius. Dette skjedde trolig i 1798 (Anker fikk kjennskap til Schmidts forfremmelse i juni 1799).

Walter, Thomas Christian: Finansråd. Suppremannia Settys ”herre”. Walter døde i november 1788.

BILAG 2 – ORDLISTE

Adiagar: Indisk embetsmann. Hadde ansvaret for å lede arbeidet med jordbruket i kolonien. Adiagaren stod umiddelbart under rådet. Ble også av og til omtalt som overmaniagar.

Canjama Setty: Oppsynsmann for høyrehåndskastenes seremonier og skikk og bruk. Han ble utnevnt til stillingen av en overordnet Canjama Setty i Tanjore.

Dubash: Tolk og oversetter. Kunne også fungere i andre roller, f.eks. som hovedtjener, rådgiver, megler og pengeutlåner. For den etablerte kolonitjenestemann eller offiser tok dubashen seg av sin herres private investeringer og lånte ham også ofte penger til dette formålet. Nesten enhver europeer hadde sin personlige dubash.

Faktor: Handelsbetjent.

Gesandt: Betegnelsen brukes ikke lenger. Etter någjeldende praksis betegnes ikke lenger en sjef for en diplomatisk representasjon som gesandt, men som ambassadør eller Chargé d'affaires.

Kavarai: Høyrehåndskaste. Ble også omtalt som vadugas.

Kopist: Underordnet embetsmann.

Maga Nadu Tesattar: Kasteforsamling for hele Trankebars område som representerte høyrehåndskastene. Forsamlingen representerte de fleste kastene i Trankebar, også kristne og muslimer. Kasteforsamlingen fungerte trolig som et organ for konfliktløsning. Anker betegnet forsamlingen som et kastetribunal, dvs. en domstol eller rett. Den danske koloniadministrasjonen oversatte Maga Nadu Tessatar på ulike måter: alle innbyggere på Trankebars territorium; innbyggerne av det store landet; eller kort og godt majoriteten.

Maganat: Formann for kastene.

Maniagar: Indisk betjent som ledet arbeidet med jordbruket. Det var ansatt en maniager i hver av landsbyene.

Minister: I diplomatisk fagspråk det samme som gesandt.

Morador: Bonde, jordbruker. I Trankebar dominerte den høytstående jordbrukskasten yellala. Denne kasten stod tallmessig sterkest både i Trankebar by og i landsbyene, hvor de organiserte dyrkingen av jorda.

Nellu: Uavskallet ris.

Ollis: Bearbeidet palmeblad, som ble anvendt til å skrive på.

Overmaniagar: Indisk embetsmann. Hadde ansvaret for å lede arbeidet med jordbruket i hele kolonien. Overmaniagaren stod umiddelbart under rådet. Ble også omtalt som adiagar.

Pagode: Indisk gullmynt. En pagode tilsvarte omkring 2,5 riksdaler.

Palankin: Bærestol. Var et viktig statussymbol.

Pansalater: Håndverkere fra fem venstrehåndskaster.

Pardau: Gullmynt fra Tanjore. Var litt mindre verdt enn en dansk riksdaler.

Piaster: Spansk daler.

Paria: Kasteløs.

Pion: Betjent, Bud.

Providitør: Indisk embetsmann. Den av de indiske betjentene som nøy høyest anseelse. Foruten å lede Sorterrett og den indiske politiretten ivaretok providitøren en rekke oppgaver. Blant annet foretok han alle rådets innkjøp og utsalg.

Sellapa-kasten: En av de lavere ansette høyrehåndskastene. Supremannia Setty tilhørte denne kasten.

Sepoy: Indisk soldat i europeisk tjeneste.

Rotting: Spanskrør.

Sorterettsassessor: Dommer. I Sorterrett satt det seks assessorer, to muslimer, to hinduer og to kristne.

Talaway: Øverste leder for kasteforsamlingen Maga Nadu Tessatar. Det var knyttet større anseelse til stillingen som Canjama Setty.

Vakil: Utsending, Diplomat.

Vellala: Høyrehåndskaste. Høytstående jordbrukskaste. Denne kasten stod tallmessig sterkest både i Trankebar by og i landsbyene hvor de organiserte dyrkingen av jorda. Som sosial gruppe innehadde de privilegier i forhold til distribusjonen og konsumpsjonen av jordbruksproduktene, og stod ansvarlig for å betale inn avgifter til de danske kolonimyndighetene. Dyrkingen av jorden ble utført av leilendinger, arbeidere og slaver som hadde få eller ingen rettigheter.

Vaduga-kasten: Høyrehåndskaste. Ble også omtalt som kavaraais.

Visiador: Arvelig stilling. Grensevokter og "politimester". De to visiadorene i Trankebar ble utnevnt av rajahen av Tanjore, men lønnet av danskene. Til stillingen som visiador hørte oppgaven med å vokte koloniens grenser. Visiadoren hadde også en rolle innenfor rettspleien i kolonien. I følge skikk og bruk var visiadoren pålagt å anholde forbrytere eller folk på bakgrunn av mistanke, avhøre dem og eventuelt ved hjelp av straff finne sannheten. Dette siste var, i følge Anker, moderert i de europeiske koloniene. Ikke desto mindre var det alminnelig misnøye med visiadorens rettsutøvelse. Koloniadministrasjonen turde likevel ikke å fjerne institusjonen på grunn av forholdet til Tanjore.